

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА ПЕРЕКЛАДУ

Тернопіль - 2025

Проектна діяльність з іноземної мови та перекладу : Методичні рекомендації для самостійної роботи. Глосарій перекладознавчих термінів та термінів аудіовізуального перекладу / уклад. : І.Р. Плавущька, Н.І. Пасічник, Н.І. Закордонець, С. А. Коновальчук, Г. І. Шайнер, О.В. Барабаш, І.С. Миськів, І.В. Оніщук, І.Я. Савельєва, Л. І. Гордій. Тернопіль : ТНТУ Івана Пулюя”, 2025. 141 с.

Методичні рекомендації виконані в рамках міжнародного освітньо-культурного проекту «Лемківська спадщина», який ініціювала культуртрегерська правозахисна ГО «Вільний світ», «Кіноклуб Докудейс при ТНПУ ім. В. Гнатюка» та періодичне видання «Наше слово» – найбільша газета для українців у Польщі (Варшава, Польща). Глосарій містить терміни з аудіовізуального перекладу та глосарій загальних перекладознавчих термінів, а також завдання для самостійної роботи, основою яких стали матеріали проекту. Окремо винесено список тематичної літератури та Інтернет-ресурсів. Глосарій призначений для аудиторної, індивідуальної та самостійної роботи студентів факультету іноземних мов освітньої програм “Англійсько-український переклад”, “Англійська мова і література”, а також для студентів технічних і комп’ютерних спеціальностей та учнів середніх загальноосвітніх шкіл.

Укладачі:

Плавущька Ірина Ростиславівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та іноземних мов, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя.

Пасічник Наталія Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики перекладу, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Закордонець Наталія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Коновальчук Світлана Андріївна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри романо-германської філології Тернопільського педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Шайнер Ганна Ігорівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Національний університет “Львівська політехніка”.

Барабаш Олена Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов НУ “Львівська політехніка”.

Миськів Ірина Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов НУ “Львівська політехніка”.

Оніщук Ірина Володимирівна - викладач української мови і літератури та німецької мови, ВСП “ТФК ТНТУ ім. Івана Пулюя”.

Савельєва Ірина Ярославівна - асистент кафедри іноземних мов, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, вчитель-методист, вчитель вищої категорії, Тернопільська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №5 з поглибленим вивченням іноземних мов.

Гордій Любов Ігорівна - вчитель англійської мови , вчитель вищої категорії , Тернопільська загальноосвітня школа №16 імені Володимира Левицького.

Рецензенти:

Федак С.А. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та іноземних мов ТНТУ ім. І.Пулюя

Мацюк Г.Р. – к.н. соц. комунікацій доцент кафедри української та іноземних мов ТНТУ ім. І.Пулюя

*Затверджено Науково-методичною радою Факультету комп'ютерно-інформаційних
систем і програмної інженерії (ФІС)
ТНТУ ім. Івана Пулюя, протокол № 3
від 13 лютого 2025 р.*

© І. Плавуцька, Н. Пасічник, Н. Закордонець, С. Коновальчук, Шайнер, О. Барабаш, І. Миськів, І. Оніщук, І. Савельєва. Л. Гордій 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
НЕТРАДИЦІЙНА ПЕРЕДМОВА.....	5
АНГЛІЙСЬКИЙ АЛФАВІТ.....	6
УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ.....	7
AUDIOVISUAL TRANSLATION GLOSSARY.....	9
ГЛОСАРІЙ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИХ ТЕРМІНІВ.....	29
ЗАВДАННЯ ДЛЯ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ.....	55
ЗАВДАННЯ З РЕДАГУВАННЯ ТА АНАЛІЗУ ПЕРЕКЛАДІВ.....	128
ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ.....	146

ПЕРЕДМОВА

Запропоноване видання виконано в рамках міжнародного освітньо-культурного проєкту «Лемківська спадщина», який ініціювала культуртрегерська правозахисна ГО «Вільний світ», «Кіноклуб Докудейс при ТНПУ ім. В. Гнатюка» та періодичне видання «Наше слово» – найбільша газета для українців у Польщі (Варшава, Польща).

Виконавцями проєкту стали кафедра української та іноземних мов Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, кафедра теорії і практики перекладу, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, кафедра романо-германської філології Тернопільського педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, кафедра іноземних мов Національного університету “Львівська політехніка”.

Методичні рекомендації містять завдання для самостійної роботи, основою яких стали матеріали проєкту, зокрема тексти інтерв'ю, опубліковані в газеті «Наше слово», а також субтитри до фільму Соломії Закордонець «Переселені» та їхній переклад, виконаний студентами зазначених навчальних закладів. Кінострічка розповідає про лемків, які мешкають у селі Великий Ходачків на Тернопільщині, про їхнє минуле, теперішнє та бачення майбутнього.

Глосарій термінів з аудіовізуального перекладу та глосарій загальних перекладознавчих термінів призначено для студентів факультету іноземних мов освітньої програми “Англійсько-український переклад”, а також студентів технічних спеціальностей, які вивчають комп'ютерні науки та інформаційні технології.

Головна мета глосарія – поглиблене оволодіння фаховою англійською мовою у галузі аудіовізуального та освоєння термінологічної лексики.

Тематичний глосарій складається з трьох тематичних розділів (Audiovisual translation glossary, Глосарій перекладознавчих термінів, Завдання для аудиторної роботи).

При роботі над глосарієм було використано матеріали енциклопедичних словників, перекладознавчих словників та тлумачних словників з аудіовізуального перекладу. Терміни та поняття розміщені у глосарії за алфавітним порядком, що дозволяє користувачам легко орієнтуватись у виборі потрібного матеріалу.

Глосарій розрахований на викладачів, аспірантів, магістрів, студентів, програмістів, а також для усіх інших, хто має стосунок до галузі техніки та інформаційних технологій.

НЕТРАДИЦІЙНА ПЕРЕДМОВА

Соломія Закордонець

ТАМ В НАС, ДОМІВ

Всі діти бояться підійматися на горище. Але не я. Наше горище, на прабабусиній хаті, у якій виросла бабуся Галя і де народилася моя мама, пахне сіном і горіхами, які там чекають Різдва, щоб їх дбайливо полушили і поклали у кутю. Ще там стоїть величезна скриня – лемківській куфер, якому понад 100 років. Він пам'ятає декілька поколінь: переправлений шифою через океан з Америки, перевезений по степах України з Кіровограду до Великого Ходачкова під час депортації. Куфер зазнав багато поневірянь і горя, ставши очевидцем незламності та віри.

Тож нас чекає цікава мандрівка крізь століття, де ми дізнаємося про шість поколінь жінок: Теодозія, Меланія, Ольга, Галина, Наталія, Соломія.

У селі Устя (нині Польща, а тоді Лемківщина) у 1895 році народилася моя прапрапрабабуся Теодозія Крайняк, яку кликали вдома Одоса. Дівчина розумна і працьовита двічі була у Гамерицькому краї, як тоді казали. Одоса вміла шити, вправно вишивала, любила гарний одяг, який дбайливо зберігали у куфрі. Хоча пройшло століття, але скриня добре збереглася. Каркас виготовлений з дерева та обшитий жерстю, на якій вибиті квіточки. Обережно відкриваємо напівкруглу кришку оздоблену орнаментами, металеві завіси ледь порипують, всередині бачимо оббивку з тканини. Куфер був надійним сховищем для одягу, потім взуття, а найважливіше – спогадів.

У 1919 році Одоса Крайняк виходить заміж за Семена Мамроша (1899 р.н.) і згідно тодішніх звичаїв йде за невістку у сусіднє мальовниче село Ганчова, яке знаходиться декілька кілометрів від кордону зі Словаччиною. У 1920 році народжується дочка Меланія. А вже у 1925 році, залишаючи маленьку донечку Мілю, Одоса їде до Америки на заробітки. Разом з нею

вирушають брат Мелян і сестра Фотиня, які залишаються жити в Америці, а Одоса повертається і будує з чоловіком будинок з червоного дерева, який стоїть у Ганчові досі. Зароблені гроші, вона позичила сусідам під відсотки, а під час депортації доля розкидала всіх по світах. Саме прапрабабця Міля, пригадуючи своє важке дитинство без мами і гіркоту втрати всього заробленого важкою працею майна, переконає бабцю Галю у скрутні 90-ті, після зупинки фарфорового заводу і через відсутність роботи, не їхати до Америки та не покидати мою маму Наталю.

Прапрабабуся Меланія була надзвичайно мудрою і сильною жінкою. Вона закінчила 7 класів, що на цей час було багато. Знала багато віршів і пісень українською мовою. У своїх 75 років вона вчила мою маму табличку множення. Мама досі пам'ятає як прапрабабця Міля, відстукуючи пальцями по столі ритм мелодії, співає пісню: «На мураві чисте поле я го орать не буду, сяду собі на свого коника сам на войну поїду».

У ті зимові довгі вечори мою маму лякали страшні історії про виселення. Вона була дитина, але їй вже тоді було боляче слухати розповіді про втрату рідного дому і відсутність вибору. Будучи десятилітньою дитиною, вона і уявити не могла, що їй доведеться все залишити і поїхати у невідомість тікаючи від війни, бо ще змалку моя мама чула, що саме радянська влада у 1945 році змусила її прабатьків і малу прабабцю Олю покинути їхні гори, прирікаючи їх на голод і холод у чужині.

Меланія успадковує талант своєї неньки і вишитий бісером горсет є нашою родинною реліквією. Цей горсет – це ода мистецтву і часу, втілення жіночої гордості, відданості та майстерності. Вишитий на початку Другої світової війни, він пережив уже майже століття. Коли крамарка витягнула шухляду і висипала залишки бісеру прапрабабусі Мілі на долоню, вона і не здогадувалася, що цей горсет стане не лише предметом краси, даруючи частинку традицій та елегантності, але й символом спільноти, бо його будуть позичати на усі шкільні вистави та на весілля. Яскраві квіткові композиції розцвітають на тлі чорного велюру. Кожна вишита квітка ніби маленький

маркер часу, що дарує нам спогади про ранню весну або пишний літній сад. Жовті, білі та червоні пацюрки, які переплітаються у квітковому візерунку, наче відтінки вогню, який палає у непокірному серці.

Прапрабабця Меланія виходить заміж у 1938 році за Семена Мучку. У вересні 1939 року Німеччина нападає на Польщу, розпочинається Друга світова війна. Село Ганчова було під нацистською окупацією. Під час війни німці маркували худобу селян, щоб вести облік кількості, тому неможливо було зарізати тварин, бо все йшло на утримання німецької армії, яка розташувалася у селі. Прапрадід Семен з братом Іваном, щоб прогодувати велику родину, зарізали вночі вівцю і шкіру заховали на горищі. Прапрадід Семен був дуже ощадний, йому шкода було закопати ту шкірку у землю, бо згодом мав собі виправити її і пошити лайбик. Німці помітили вночі вогник у хаті, прийшли і зробили обшук та знайшли шкірку. Прапрадіда забрали на допит, утримуючи у підвалі.

Ця доленосна подія сталася у 1940 році у селі Устя. Була рання весна. Танув сніг. Вода затікала до пивниці. Прапрадіду Семенові довелося стояти у холодній воді. Щогодини його вели на допит. І щоразу він стверджував, що шкірка стара. Йому дали ще одну ніч на роздуми і на ранок мали розстріляти. Вдома знали про цей вирок. І коли вранці прапрадіда привели останній раз на допит перед розстрілом, то він знову повторював свою версію. Німецький офіцер Дуве, затиснувши зуби від злості, відпустив його на волю.

Прапрабабця Міля і прапрадід Семен побудували нову хату. Незважаючи на війну, вони продовжували жити своїм буденним життям. Прапрабабуся Меланія була добра господиня, дуже смачно готувала. Прапрадід Семен цінував і поважав її. Ці щирі почуття любові та підтримки вони пронесли крізь усі поневіряння і випробування. Пам'ятаючи їхню непросту історію життя та кохання, моя мама і тато вирішили одружитися у ту ж дату – осінню, на св. Дмитра.

У 1943 народилася дочка Оля. Це моя найкраща у світі прабабуся, якій я багато чому завдячую. Вона досі живе, добре пам'ятає лемківську мову і

завдяки їй і збереглися усі ці неймовірні історії, які розповідали їй батьки, все життя мріючи повернутися до себе домів. У червні 1945 року прийшла страшна біда, яка змінила усе їхнє життя. Прибув у село уповноважений по переселенню і наказав зібрати речі. Прапрабабця ще дбайливо підгорнула капусту, бо вірила, що вони таки повернуться до рідної оселі. Зі станції Грибів товарними вагонами, як худобу, ціле село назавжди вивезли з рідного дому.

Жінки родини Соломії Закордонець

Лечу думками на Вкраїну у милий край, моє село.

Я бачу хату і стежину. Буяє зелень і тепло...

Моя там хата залишилася, що збудували ще батьки..

Нічого зовсім не змінилось. Лечу думками я туди..

Ми не хотіли.. Ми благали.

Ховались в лісі щоб не йти.

В сльозах пороги цілували. Неслися в небо молитви.

Людей привезли на Кіровоградщину. Наших рідних розмістили у селі Злинка, підселили їх до бідної вдови, яка жила з дітьми у глиняній хаті.

Проживши там декілька тижнів і зрозумівши, що потрапили до пекла, у якому вже функціонували колгоспи, вирішили повертатися додому. На воза повантажили найцінніше: дітей, ікони, вишитий одяг. Хазяйка висипала їм відро соняшникового насіння на дорогу. Кожен захід сонця наближав їх додому. На свято Покрови приїхали у село Великий Ходачків, де і зупинилися, бо дійшла звістка, що кордони вже закриті. У селі вони перезимували свою першу голодну і холодну зиму, кожного дня згадуючи про ліси та гори. До останніх своїх днів прапрабабця Міля прагнула повернутися до рідного краю і з любов'ю та гіркотою у голосі згадувала молодість і називала «там в нас, домів». Вона померла у 2003 році, так і не відвідавши свою омріяну оселю. Моя мама виросла біля неї. Вона заплітала бабці коси, слухала її милозвучні пісні, милувалася її красою і захоплювалася її силою духу. Адже у віці 25 років прапрабабці Мілі довелося почати все спочатку.

Скрипить колиска у хатині. Ростуть обсапані грядки.

Так ніби ось увійде тазда і знову буде як завжди.

Та ні, господаря не буде. Сюди прийде чужа сім'я.

А ми мов ті бездомні люди плелися десь у небуття.

Це уривки з вірша, який написала моя мама. У 2005 році у травні був великий концерт в нас у селі присвячений депортації лемків. Мама була ведучою, і читала цей вірш. На той момент мама була вагітна мною. Ось тому ще з утроби, як то кажуть, я люблю сцену.

Моя мама мала прабабусю Мілю, а я виросла біля прабабусі Олі. Моя прабабуся Оля – це та добра, рідна бабуся, яка завжди нагодує, вислухає, підтримає, щиро порадіє успіхам. Ніхто у світі не вміє пекти такого пухкого смачного бісквіту як моя прабабуся. Ніхто у світі не має такої любові і терпіння до дітей, як моя найкраща прабабуся Оля. Моя мама дуже схожа на неї. Прабабуся працювала у садочку, а мама стала педагогом, успадкувавши ці чесноти доброти і людяності. Саме прабабуся Оля навчила мене читати ще у 4

роки. Вона була зі мною з перших місяців. Мама сказала, що місце викладача кафедри іноземних мов не буде чекати, і довірила мене бабці Олі, яка її теж виховувала, поки бабця Галя вчилася у політехнічному інституті.

А любов до сцени в мене ще і від бабусі Галі. У 90-х роках у складі хору на великих та малих сценах вона прославляла Бога і Україну, доносила до сердець, що ми один український народ, виконуючи церковний гімн «Боже, вислухай благання». Особливо їй запам'ятався травень 1992 року: концерт у ПК «Березіль», приурочений репресованим, де після її слів «Україно, зозуленько, багата вродлива чого маєш долю, таку нещасливу...» весь зал стояв, аплодуючи зі сльозами на очах.

На превеликий жаль, слова пісні «Гей же, до бою, браття, за волю! З ворогом лютим час робити лад...», яку вони співали тоді, актуальні і зараз.

Саме бабуся Галя, по жіночій лінії, перша здобула вищу освіту, закінчивши Львівську політехніку. Колись вона теж ходила дорогами цього величного міста, розглядаючи неймовірну архітектуру Львова. А ще бабуся Галя підтримала моє рішення повернутися влітку 2022 з Швейцарії додому.

Мама визнає, що досі переживає, бо невідомість, безсилля, вічні лукаві вороги лякають. Її світогляд формувався на розповідях про те, що десь там краще. Дитинство мами – це важкі 90-ті, тотальна економія і молитви про краще майбутнє України. Проте символ веселки на фонтані Івасик-Телесик, який вона помітила, гуляючи у Стрийському парку, чекаючи на мене, у День посвяти першокурсників, додає їй віри, що Бог нас врятує від зла.

У мені вирує неймовірна прив'язаність до рідного гніздечка, бо саме дому мої предки надавали великого значення. Я відчуваю сильну присутність своїх родичів у моєму житті. Зв'язок роду, історія лемків завжди надихала мене і надавала ідеї для різних проєктів. Тож коли нам дали досить важке завдання у КіноШколі зняти документальний фільм – сюжет короткометражки був очевидний. Таким чином ми увіковічили історію громади лемків села Великий Ходачків. А у 2023 році студенти спеціальності «Переклад» підготували англomовні субтитри до фільму.

Теодозія, Меланія, Ольга, Галина, Наталія, Соломія – 6 поколінь жінок, де завжди перша народжується дочка. Я усвідомлюю силу свого роду, відчуючи їхню любов і підтримку. У мені поєдналися: мудрість Крайняків, хитрість Мамрошів, працелюбність і доброта Мучків, волелюбність Диких, підприємницький хист Лаців, жага до пригод і любов до моря від Закордонців. Гори і потоки рік чарують мене, бо саме такою була Батьківщина моїх пращурів.

Я вірю, що прийде такий час і цей старовинний та цінний куфер буде стояти у музеї національної гордості, як символ української сили й незламності. І прийде епоха, коли людина буде сама вирішувати свою долю, де їй жити і як їй жити. А мої нащадки напишуть твори і знімуть фільми про нашу любов до дому, як їхні рідні попри небезпеку прийняли доленосне рішення та повернулися до України, де досі продовжувалася війна, бо дім – ще найцінніше, що у тебе є, бо це твоя домівка, твоє спасіння, твій маленький рай.

АНГЛІЙСЬКИЙ АЛФАВІТ

<i>Aa</i> Aa [eɪ]	<i>Nn</i> Nn [en]
<i>Bb</i> Bb [bi:]	<i>Oo</i> Oo [əv]
<i>Cc</i> Cc [si:]	<i>Pp</i> Pp [pi:]
<i>Dd</i> Dd [di:]	<i>Qq</i> Qq [kju:]
<i>Ee</i> Ee [i:]	<i>Rr</i> Rr [a:]
<i>Ff</i> Ff [ef]	<i>Ss</i> Ss [es]
<i>Gg</i> Gg [dʒi:]	<i>Tt</i> Tt [ti:]
<i>Hh</i> Hh [eɪtʃ]	<i>Uu</i> Uu [ju:]
<i>Ii</i> Ii [aɪ:]	<i>Vv</i> Vv [vi:]
<i>Jj</i> Jj [dʒeɪ]	<i>Ww</i> Ww [ˈdʌblju:]
<i>Kk</i> Kk [keɪ]	<i>Xx</i> Xx [eks]
<i>Ll</i> Ll [el]	<i>Yy</i> Yy [waɪ]
<i>Mm</i> Mm [em]	<i>Zz</i> Zz [zed]

УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ

А а	<i>Аа</i>	[а]
Б б	<i>Бб</i>	[бе]
В в	<i>Вв</i>	[ве]
Г г	<i>Гг</i>	[ге]
Ґ ґ	<i>Ґґ</i>	[ге]
Д д	<i>Дд</i>	[де]
Е е	<i>Ее</i>	[е]
Є є	<i>Єє</i>	[је]
Ж ж	<i>Жж</i>	[же]
З з	<i>Зз</i>	[зе]
И и	<i>Ии</i>	[и]
І і	<i>Іі</i>	[і]
Ї ї	<i>Її</i>	[жі]
Й й	<i>Йй</i>	[јот]
К к	<i>Кк</i>	[ка]
Л л	<i>Лл</i>	[ел]
М м	<i>Мм</i>	[ем]
Н н	<i>Нн</i>	[ен]

О о	<i>Оо</i>	[о]
П п	<i>Пп</i>	[пе]
Р р	<i>Рр</i>	[ер]
С с	<i>Сс</i>	[ес]
Т т	<i>Тт</i>	[те]
У у	<i>Уу</i>	[у]
Ф ф	<i>Фф</i>	[еф]
Х х	<i>Хх</i>	[ха]
Ц ц	<i>Цц</i>	[це]
Ч ч	<i>Чч</i>	[че]
Ш ш	<i>Шш</i>	[ша]
Щ щ	<i>Щщ</i>	[ща]
Ь ь	<i>Ьь</i>	[м'який знак]
Ю ю	<i>Юю</i>	[ју]
Я я	<i>Яя</i>	[ја]

AUDIOVISUAL TRANSLATION GLOSSARY

Aa

- **Audio description**

Voice-over narration, placed during natural pauses in the audio of a video or theatre play and sometimes during dialogue if deemed necessary. Its purpose is to provide information on key visual elements, actions, etc. in audiovisual media for the benefit of the blind and visually impaired audience.

Bb

- **Block subtitle**

Subtitle that appears on screen for a set number of seconds, before being replaced by the next subtitle. They are usually edited (i.e. speech is summarised), they are timed to shot change and their lines break at logical points in the text.

- **Burnt-in subtitle**

Subtitles that can't be turned on and off in a video, as they are embedded in the video frames. Initially, subtitles were optically printed onto a film strip – hence the term “burnt”.

Cc

- **Caption**

In the United States and Canada “captions” are what is known in the United Kingdom and most other countries as “subtitles for the deaf and hard of hearing”.

- **Character limit**

The maximum character length of a subtitle line (including number of letters, spaces, punctuation and symbols). It varies depending on in-country accessibility standards, medium (e.g. streaming platform, broadcast TV), language, etc. Character limits can vary significantly: for example, Netflix has a 42-character limit for alphabetical languages, while the number of characters should not exceed 37 per line according to the BBC.

- **Characters per second**

Reading speed measure in subtitling; number of characters shown on screen in the space of a second.

- **Closed**

Said of subtitles that can be turned on and off in a video.

Dd

- **Dialogue replacement**

Production technique in which dialogue is re-recorded after the filming process. In audiovisual translation, it consists of substituting the original audio with a translation of the dialogue that starts and ends where the original voice would. However, it's not done in a frame-accurate way, and lip movements aren't synchronized. This makes it a cheaper approach than lip-sync dubbing, and it is generally used for e-Learning scenarios, corporate presentations and informational videos.

Ee

- **Edited subtitles**

Subtitles that don't render dialogue word-for-word, but instead summarise, paraphrase or omit speech to varying degrees due to space and reading speed constraints.

Ff

- **Forced Narrative**

Text that clarifies speech or elements meant to be understood by the viewer of a video. They are displayed even when subtitles are not turned on.

- **Forced narrative subtitles**

Subtitles used in the following cases: to subtitle foreign/fictional language that differs from the original language of the video but is meant to be understood, to translate original language graphics' text, and to transcribe dialogue in the same language of the audio for clarity when audio is inaudible or distorted.

- **Frame**

One of the many still images which compose a complete moving picture. "Frame" can also be used as a unit of time, but the actual duration of it depends on the frame rate at which it is displayed.

- **Frames per second**

Number of frames in a second. If there 25 frames are displayed within a second, the duration of each frame is 40 milliseconds.

- **Frame rate**

The frequency at which consecutive video images (frames) are displayed, in rapid succession, to create the visual effect of motion. Expressed in frames per second, or fps. Common frame rates include 24 fps, 25 fps and 30 fps.

Gg

- **Graphics' text**

Text that is part of the graphics of a video file, and therefore is not editable unless the source files are available. There are several ways of dealing with the translation of graphics' text, from forced narratives to full replacement by reproducing the formatting of the original in the target language. Of course, the latter is much more costly and time-consuming than the former.

Ii

- **Interlingual bilingual subtitles**

Also called “dual” subtitles, they are subtitles in two different languages that are displayed simultaneously. They are used in countries where the audience speaks different languages or as a language learning tool.

- **Interlingual subtitles**

Subtitles in a language other than the original audio of the video.

- **Intralingual subtitles**

Subtitles in the same language as the original audio of the video.

- **Line breaks**

Line breaks are the point where a subtitle line ends. Since the length of the lines in a subtitle is constrained, often a sentence doesn't fit in one line or one subtitle. Subtitles and lines should be broken at logical points, ideally at a piece of punctuation like a full stop, comma or dash. If that's not possible, separating parts of speech such as an article and a noun (e.g. the + bus, a + taxi) should be avoided. Other factors to keep into account when deciding the best layout for a subtitle are the visibility of the image behind the subtitles, the speakers' position, and readability. For example, two-liners (subtitles with two lines) should ideally be bottom heavy: the first line should be slightly shorter than the second, but not too short; that could make the viewer read the second line before the first one.

- **Lip-sync dubbing**

Audiovisual translation technique in which each speaker's voice is replaced with a corresponding foreign-language audio provided by a voice talent who has been cast for that specific role. That audio matches the performance, pace and lip movement of

the original. The lip-sync dubbing approach is used in TV adverts and is the most widespread translation approach for films and TV series in some countries such as Spain, Italy and France.

- **Live subtitling**

Creating subtitles for the deaf and hard of hearing in real time for live TV content, such as news bulletins or sports. Nowadays, this is mostly done by a subtitler who listens to the broadcast and, as they do so, respeaks the dialogue to voice-recognition software trained to recognise their voice. The software types out the text, which appears on screen with a lag of only a few seconds after the utterance.

- **Lower Third**

The section of the video frame at the bottom third of the screen, where subtitles are placed by default.

Mm

- **Multimodality**

Use of more than one semiotic mode – i.e. use of more than one channel for creating meaning, such as speech, visuals, music, and so on – in meaning-making, communication, and representation. Films do not rely solely on images to create meaning, but also on a range of elements including speech, written language and music. Understanding the interrelation of the semiotic modes in meaning-making is very important when localising media for a different audience; since meaning is culturally bound, the audience in the target language might not be able to identify or interpret all the non-verbal elements in the way that was intended.

Oo

- **Off-screen voice-over**

Production technique in which there is an non-diegetic (i.e. not part of the action) narrator and their speech is timed to animations, titles, or specific actions on screen. This technique is commonly used in corporate multimedia, tutorials, documentaries and marketing videos. The script can be translated and voiced in a different language in order to replace the original audio track.

- **On-screen titles**

Text that appears in the video frame, excluding subtitles. For example: programme titles, location or time information, identifiers, etc.

- **Open**

Said of subtitles that cannot be turned on and off in a video.

- **Quality Assurance**

Step during which the subtitled video is checked by a linguist other than the subtitler who created the subtitles.

Rr

- **Reading speed**

Speed at which the subtitles are shown on screen, also referred to as ‘presentation rate’. It is usually measured in either characters per second (cps) or words per minute (wpm). As the length of words in different languages differs, the cps measure is used more often in the audiovisual translation industry. The recommended reading speed for subtitles depends on factors such as media type, target audience, complexity of the subject, etc.

- **Respeaking**

In live subtitling, process of repeating what is heard, as it is being heard, into voice recognition software trained to that specific respeaker’s voice and pronunciation. This software uses the audio input from the respeaker to generate the subtitle text.

Ss

- **Scrolling subtitle**

Subtitle in which the flow of text is never interrupted. It can be pre-prepared, in which the lines scroll up one after the other, or live, in which words appear one by one and the line scrolls up when complete. Since this approach can accommodate a much higher word rate than block subtitles, they can be used for a verbatim rendering of speech.

- **Shot changes**

The moment when a shot cuts and the next shot starts. It usually coincides with a change of angle or scene.

- **Source files**

Digital assets used to create videos, like source footage, editable titles, etc.

- **SubRip file**

Subtitles deliverable format commonly used for online streaming platforms like YouTube.

- **Subtitle**

Written rendering of the dialogue or commentary in audiovisual media, displayed on the screen in sync with the audio. They can either be a translation of a dialogue in a foreign language, or a written rendering of the dialogue in the same language. In either case, they can have additional information on the soundtrack to make the video accessible to viewers who are deaf or hard of hearing. They can also include on-screen titles or text in graphics like street signs or newspaper headlines.

- **Subtitle editor**

Software used to create and edit subtitles to be synchronised with a video file. A subtitle editor usually includes a video preview, a space to input and edit text, a means of determining start and end times of subtitles, and control over text formatting and positioning.

- **Subtitling guidelines**

Set of instructions that the subtitler has to follow for a given producer or broadcaster. These instructions include what is the limit of characters per line, the maximum and minimum reading speed, etc.

- **Subtitling for the Deaf and Hard of Hearing**

Subtitles that contain information to make them accessible to viewers who are hard-of-hearing. In the US and Canada, SDH refers only to interlingual subtitles, while in most of the rest of the world SDH can be either intra or interlingual. SDH combine all the audible and linguistic information necessary to make a video accessible.

- **Surtitling**

Surtitles, also known as supertitles, SurCaps or OpTrans, are transcribed or translated lyrics/dialogue projected above a stage on a supertitling machine or displayed on a screen, commonly used in opera or other musical performances and theatre plays. The surtitles consist of pre-prepared scrolling text that an operator times in and out while watching the live performance.

Tt

- **Text-to-speech voice-over**

UN-style voice-over or off-screen narration that uses text-to-speech software (which transforms a text input into synthesised speech) to give a voice to a translated script instead of recording voice-overs by human talents.

- **Template**

List of “master subtitles” with the in and out times already defined. This time-coded file is then used to create interlingual subtitles into as many languages as necessary. The template can be prepared by a person other than the translator(s) in order to streamline the subtitling process.

- **Time code**

Time-codes are numbers generated by a video at a specific intervals. These numbers are accurate down to milliseconds or assigned to the frames in the video – one number per frame. These are written as hours:minutes:seconds:frames, (e.g. 00:14:56:10). Subtitles are synced to the audio and the footage of a video by determining a start and end time-code for each subtitle. “Time code” (TC) can also refer to the burnt-in timing information on a video.

- **Time-coding**

Creating a subtitle file or template. In a subtitle editor, a video and its transcription are broken up into subtitle-length segments by inputting frame-accurate timing information for when each segment should appear on-screen and then disappear. Also known as “spotting” or “cueing”.

- **Time stamps**

Timing markers that are added to a transcript of an audio or video. Their purpose is helping to find specific parts of the transcript text in a long audio or video file, or, vice versa, to find a specific utterance represented in writing in the transcript. Time stamps can be added at regular intervals or when certain events happen in the audio or video file (e.g. a change of speaker). Usually, time stamps just contain minutes and seconds, as they don't have to be more accurate than minutes and seconds to serve their purpose.

- **Transcription**

Representation of spoken language in written form. It can have varying degrees of fidelity to the original utterances of the speaker: word-for-word verbatim transcription, intelligent transcription without interjections, or summarised transcription. Discourse transcription is a type of verbatim transcription that adds information on tone of voice, pauses, etc.

Uu

- **UN-style voice-over**

Audiovisual translation technique in which actor voices are recorded over the original audio track of the video, which can be heard in the background. This method is most often used in documentaries and news reports to translate words of foreign-language interviewees. It can be single-voice translation, in which only one voice talent voices all the speakers in the video, or multi-voice or a reduced group of voice talents voice all the speakers in the video. In some countries, like the Russia and Poland, it is commonly used instead of lip-sync dubbing or subtitling to translate films and TV series. Also called “voice-over translation”.

- **Upper Third**

Section of the video frame at the top of the screen. Subtitles are placed there when there is already an on-screen title in the lower third of the screen.

Vv

- **Verbatim subtitles**

Subtitles that reproduce the dialogue word for word.

- **Voice-over**

Can be synonymous with Off-screen voice-over or UN-style voice-over. In the video game industry, voice-over is used to refer to any recorded voice tracks added to the video game.

Ww

- **Words per minute**

Reading speed measure in subtitling; number of words shown on screen in the space of a minute as a reading speed measure.

ГЛОСАРІЙ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИХ ТЕРМІНІВ

Аа

- **Автопереклад**

Переклад з однієї національної мови іншою (скажімо, франко-голландські та голландсько-французькі самопереклади бельгійських письменників ХХ ст., таких як Камілл Мелой або Марнікс Гійсен); 2) переклад з «регіональних» мов на мови з більшою кількістю мовців (прикладом чого можуть служити твори спершу створені автором-шотландцем гаельською мовою, а пізніше перекладені ним же шотландським варіантом англійської мови, як це притаманно творчості Ш. МакЛіна); 3) переклад з діалектів на загальнонаціональну літературну мову (скажімо, самопереклади італійських «діалектних» поетів літературною італійською мовою, прикладом чого може бути поезія Джана Маріо Віальти).

- **Адаптація**

Перекладацький прийом, за якого зміст оригінального тексту відтворюється в перекладі в іншій формі, спрощено або ускладнено, залежно від соціальної та вікової категорії реципієнтів. Адаптація забезпечує основне відтворення інформації першотвору і зберігає належний обсяг перекладу.

- **Адекватний переклад**

Повноцінний правильний переклад оригінального тексту, за якого його зміст, форма, стилістичні особливості й авторська спрямованість / підтекст відтворюються без спотворення і суттєвих змін. Адекватний переклад завжди є літературним, тобто орієнтованим на літературні норми мови перекладу.

- **Аналітичні методи редагування**

Полягають у тому, що над математичними та логічними компонентами повідомлення (цифровими даними, поняттями, умовисновками, доведеннями)

виконують обчислення (відповідно математичні або логічні) й порівнюють їх із даними, прямо чи опосередковано зафіксованими в цьому повідомленні або опублікованими в довідниках.

- **Антонімічний переклад**

Комплексна лексико-граматична трансформація, у якій одночасно здійснюються модифікації лексичної та синтаксичної структур. На практиці антонімічний переклад, як правило, пов'язується з заміною однієї з лексем оригіналу на її міжмовний антонім. При цьому дуже часто стверджувальна конструкція у реченні вихідного тексту замінюється на заперечну в перекладі і навпаки.

- **Атенційні помилки**

Виникають унаслідок порушення у повідомленні контактної функції мови й переключення реципієнтами уваги на інші об'єкти. Ці помилки пов'язані з волею реципієнта щодо сприйняття: автор намагається змусити реципієнтів сприймати повідомлення, а реципієнти або не почали його сприймати, або, розпочавши, припинили внаслідок переключення уваги. Наявність таких помилок особливо небезпечна для тих повідомлень, що розраховані на випадкове сприйняття (рекламні, агітаційні та пропагандистські).

Бб

- **Буквалізм**

Перекладацька помилка, яка є результатом відповідності формальних чи семантичних компонентів двох мов.

Вв

- **Види еквівалентності**

Розрізняють такі п'ять видів еквівалентності: денотативну, конотативну, текстуально-нормативну, прагматичну, формальну.

- **Відображувальні помилки**

Полягають у тому, що у реципієнта при сприйманні знака виникає інший образ, ніж в автора повідомлення.

Гг

- **Генералізація**

Заміна перекладного слова, яке має вузьке, конкретне значення, іншомовним еквівалентом, який має ширше, узагальнююче значення. Протилежне: конкретизація.

- **Гіперонімічна заміна**

Перекладацька заміна гіпоніма гіперонімом (генералізація).

- **Гіпонімічна заміна**

Перекладацька заміна гіпероніма гіпонімом (конкретизація).

- **Граматична трансформація (або граматична заміна)**

Перекладацький прийом, за якого граматична одиниця оригіналу передається в перекладі граматичною одиницею мови перекладу з іншим категоріальним значенням.

Дд

- **Декомпресія (додавання)**

Представляє розширення тексту оригіналу, пов'язане з необхідністю повноти передачі його змісту, а також відмінностями граматичного устрою. Протилежне: компресія.

Ее

- **Едитологія**

Наука, яка вивчає теорію редагування (від лат. „redactus” – приведений до порядку) повідомлень.

- **Еквівалентний переклад**

Переклад, який здійснюється на рівні, необхідному і достатньому для передачі незмінного плану змісту.

- **Еквівалентні відповідності**

Варіант перекладу, коли значення слів повністю однакове у двох мовах.

- **Еквівалентність перекладу**

Збалансоване співвідношення двох найважливіших характеристик тексту оригіналу і тексту перекладу: повноти і точності змісту, що передається; збереження відносної рівності змістової, смислової, семантичної, стилістичної та функціональнокомунікативної інформації оригіналу та перекладу. Традиційно в перекладознавстві розрізняють повну еквівалентність (одиниця мови оригіналу повністю тотожна певній одиниці мови перекладу за семантичним обсягом, стилістичною належністю, сполучуваністю та ін.), часткову еквівалентність (коли певна вихідної мови не є тотожною певній одиниці цільової мови за семантичним обсягом і/або стилістичною приналежністю, сполучуваністю та ін.). Всі інші лексичні відповідності будуть варіантними; тобто, одному слову іноземної мови будуть відповідати декілька значень рідної мови, чи навпаки.

- **Значеннєві помилки**

Полягають у у неправильному слововживанні, автори замість потрібних вживають слова з іншими значеннями. Особливо часто вони трапляються при аудіовізуальній передачі інформації.

Кк

- **Канцеляризми**

Слова чи словосполучення, які належать до офіційного або бізнесового функціональних стилів, але вжиті в художніх творах.

- **Когнітивні методи редагування**

Методи, що належать до числа тих, які передбачають контроль значення компонентів повідомлення (слів, словосполучень, речень тощо).

- **Кодувальні помилки**

Помилки, які полягають у тому, що в коді знака (слова) є відхилення від норми. Тому кодувальними помилками є, наприклад, більша частина похибок.

- **Компаративні методи редагування**

Суть компаративних методів контролю полягає в тому, що з різних місць (точок) повідомлення вибирають ті компоненти, які описують один і той самий об'єкт чи в якомусь іншому плані є однотипними, а далі, порівнявши їх, з'ясовують, чи тотожні ці компоненти, чи ні.

- **Компресія (стиснення)**

Будь-яке скорочення кількості членів речення або пропуск цих елементів у перекладі. Причини використання компресії: специфічні особливості граматичної структури мови, стилістичні або прагматичні фактори. Протилежне: декомпресія.

- **Конкретизація**

Перекладацький прийом, зміст якого полягає в тому, що перекладна одиниця за своїм значенням більш конкретна, ніж вихідна. Протилежне: генералізація.

- **Копіювальні помилки (спотворення)**

Помилки, які виникають внаслідок переписування, копіювання оригіналу або перекладу (наприклад, авторський оригінал передруковують у ЗМІ після редагування, проект видання передають каналами зв'язку із ЗМІ у друкарню тощо). Для пошуку й видалення з повідомлення спотворень у видавничій справі проводять коректуру. Джерелами виникнення спотворень можуть бути інструментальні (технічні, програмні, інформаційні) засоби або персонал.

- **Коректурними знаками**

Знаками виправлення називають спеціально утворену для видавничої справи і прийняту на державному рівні (наприклад, у вигляді стандарту) множину знаків, які використовують для фіксації місця розташування помилок у повідомленні та задання методу їх виправлення. Коректурні знаки ділять на знак і для текстової й для ілюстраційної частин оригіналу

Лл

- **Лексичні трансформації**

Це передача значення лексичних одиниць оригіналу в даному контексті лексемами мови перекладу, що не є їхніми словниковими відповідниками, які змінивши свою внутрішню форму, передають сенс, актуалізований одиницями оригіналу. Загалом можна виокремити п'ять видів лексичних трансформацій: конкретизація, генералізація, зміщення, додавання та вилучення.

- **Локальні помилки**

Помилки, які виникають внаслідок відхилення місця, вказаного у повідомленні, від місця у світі, описуваному в матеріалі (реальному, псевдореальному чи ірреальному).

Мм

- **Методи редагування**

Це послідовність процедур, які дають змогу відшукувати в окремих компонентах повідомлення відхилення від норм та виправляти їх. Різні дослідники виділяють різну кількість методів редагування, деталізуючи їх та розщеплюючи їх на окремі операції.

- **Модальні помилки**

Генеруючи текст, автори в переважній більшості випадків знають, у якому відношенні до дійсності перебуває їх повідомлення. Проте іноді, визначаючи таке відношення, і самі автори можуть помилятися, наприклад, коли видають наукову гіпотезу за фактичний стан речей.

- **Модуляція, (логічний/смисловий) розвиток**

Це лексико-семантична трансформація логічного розвитку значень, яка полягає у заміні одного складника причинно-наслідкових відносин іншим, логічно з ним пов'язаним при збереженні інваріанта. Наприклад: He always made you say everything twice – Він завжди перепитував.

Нн

- **Невідповідність**

Уривки вихідного чи перекладного тексту, які містять непередану або доповнену інформацію.

- **Норма**

Це параметр, список, шаблон, структура (модель) чи положення, які в оптимальних повідомленнях служать для вираження компонентів їх структури.

- **Нормативні помилки**

Виникають тоді, коли в повідомленні є відхилення від конкретних норм, встановлених суспільством (конкретною державою).

- **Норми еквівалентності перекладу**

Вимоги, що висуваються до відтворення змісту, форми, стилістики й внутрішнього підтексту оригіналу при його перекладі. Основні вимоги до перекладу художньої літератури: 1. Точність. Перекладач зобов'язаний донести до читача повністю всі думки, висловлені автором. При цьому повинні бути збережені не тільки основні положення, але також нюанси і відтінки вислову. Піклуючись про повноту передачі вислову, перекладач разом з тим не повинен нічого додавати від себе, не повинен доповнювати і пояснювати автора. 2. Стислість. Перекладач не повинен бути багатослівним, думки повинні бути викладені в максимально стислій і лаконічній формі. 3. Ясність. Слід уникати складних і двозначних оборотів, що ускладнюють сприйняття. Думка має бути викладена простою і зрозумілою мовою. 4. Літературність. Переклад повинен повністю відповідати загальноприйнятим нормам літературної мови.

Оо

- **Об'єднання речень** – це перекладацький прийом, за якого синтаксична структура оригіналу перетворюється з двох чи більше простих речень в одне складне. Протилежна трансформація: членування речень.
- **Одиниці перекладу** – одиниця мови, яка потребує самостійного перекладацького рішення.
- **Основний парадокс теорії редагування** – принципова неможливість отримати абсолютно безпомилковий текст і неможливість створити модель редагування, яка усувала б із тексту абсолютно усі помилки.

Пп

- **Параметричні методи редагування**

Суть параметричних методів полягає в тому, що компонент повідомлення порівнюють з відповідною нормою, сформованою в нормативній базі у вигляді параметра, і на підставі критерію відповідності вирішують, чи є в компоненті помилки, чи ні.

- **Пароніми**

Слова, близькі за звучанням, але різні за значенням.

- **Переклад**

1) діяльність, що полягає у варіативному перевираженні, перекодуванні тексту, породженого однією мовою, у текст іншою мовою, що здійснює перекладач, який творчо підбирає варіант залежно від варіативних ресурсів мови, виду перекладу, завдань перекладу, типу тексту й під впливом особистої індивідуальності; 2) процес діяльності перекладача по забезпеченню комунікації між носіями різних мов та обміну інформації між ними; 3) результат перекладацької творчості, тобто текст у його усній чи письмовій формі; 4) умовна назва перекладознавчих дисциплін.

- **Перекладацькі трансформації**

Це міжмовні перетворення з метою досягнення перекладацької еквівалентності. Це навмисні відступи від структурного та семантичного паралелізму між текстом оригінал і текстом переклад на користь їх рівноцінності. Трансформація – основа більшості прийомів перекладу. Полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі тексту.

- **Перекладність**

Принципова можливість досягнення еквівалентності стосовно всього тексту або будь-якої його частини.

- **Положенняві методи редагування**

Методи, які контролюють на відповідність компонентів повідомлення певним нормам (лінгвістичним, соціальним, психолінгвістичним, інформаційним і іншим).

- **Помилка**

Об'єктивне відхилення від норми, яке є різницею між неправильним компонентом повідомлення та його нормативним (правильним) поданням.

- **Прагматична адаптація**

Різновид перекладацької діяльності, спрямований на відтворення оригінального тексту з урахуванням рівня підготовки й сприйняття реципієнтів, їх соціальної і вікової категорії.

Рр

- **Редагування**

1) вид професійної діяльності (в сфері друкування, книговидавництва, телебачення, радіомовлення); 2) складова частина процесу видавництва, яка включає творчу роботу редактора над рукописом твору з метою покращення його в ідеологічному, науковому, літературному плані та підготовки до випуску в світ; 3) приведення змісту і форми будь-якого документу у відповідність із загальноприйнятими чи умовно встановленими вимогами і нормами.

- **Рівні еквівалентності перекладу**

Науковці виокремлюють п'ять так званих рівнів еквівалентності, з яких два перших (рівень слів, словосполучень і рівень речення) співвідносяться з прямими міжмовними трансформаціями, а решта припускають достатньо вільну інтерпретацію змісту перекладацького тексту на основі ширшого контексту.

Сс

- **Семантичний буквализм**

Помилка перекладача в результаті передачі семантичних компонентів слова, словосполучення без урахування інших факторів.

- **Семантично адекватний переклад**

Переклад, який передає денотативне значення вихідного вислову та відповідає нормам мови перекладу.

- **Семіотичні помилки**

Помилки, які поділяють на кодувальні, відображувальні та значеннєві.

- **Ситуативні помилки**

Помилки, які виникають внаслідок відхилення ситуації, вказаної у повідомленні, від ситуації у світі, описуваної у тексті (реальному, псевдореальному чи ірреальному). Ситуативні помилки можуть виникати також унаслідок відхилення ситуації, на яку під час сприйняття повідомлення реципієнтами розраховував автор, від ситуації, яка виникла у час його сприйняття насправді.

- **Спискові методи редагування**

Для контролю повідомлень списковим методом редактор у своїй нормативній базі повинен мати всі необхідні списки (книги чи адреси Інтернет-серверів із такими списками).

- **Спосіб перекладу**

Визначається як об'єктивно існуюча закономірність переходу від однієї мови до іншої.

- **Сприйняттяві помилки**

Виникають лише у момент первинного сприймання повідомлення і спричинені певною двозначністю у тексті. У процесі остаточного сприймання вони, як правило, зникають.

- **Стилістична модифікація**

Заміна в процесі перекладу елементів висловлювання, що належать до одного функціонального стилю, елементами іншого стилю.

- **Структурні методи редагування**

Полягають у тому, що структуру компонента повідомлення порівнюють із масивом структур, які є в нормативній базі, й на основі прийнятого критерію відповідності виявляють, чи тотожна ця структура якійсь структурі нормативної бази, чи ні.

Тт

- **Тезаурусні помилки**

Виникають у реципієнтів тоді, коли у повідомленні вживають знаки (слова), які відсутні в їх тезаурусі або не мають жодних зв'язків з іншими словами тезауруса. Такі помилки можна назвати ще релятивними (вони є помилками лише стосовно якоїсь певної групи реципієнтів).

- **Темпоральні помилки**

Виникають внаслідок відхилення часу, вказаного у повідомленні, від часу в світі, описуваному в тексті (реальному, псевдореальному чи ірреальному).

- **Теорія відповідностей**

Теорія, яка ґрунтується на твердженні, що перекладний текст завжди містить певну кількість інформації, яка відсутня у початковому тексті.

- **Техніка перекладу**

Сукупність професійних прийомів, які використовуються у процесі перекладацької діяльності.

- **Транслятема**

Одиниця перекладу. У реалістичній драмі чи комедії транслятема включатиме в себе обмін репліками між персонажами, у ліричному вірші вона дорівнюватиме порівнянню чи метафорі, а в тексті повісті чи оповідання розтягнеться від речення до абзацу. Транслятема щоразу виступає як певний «атом змісту», який не можна поділити без руйнування цього змісту.

Фф

- **Фактичні помилки**

Помилки, до яких належать такі твердження, модальністю яких є реальність, проте ці висловлювання – хибні (наприклад, різниця у способі позначення міри вимірювань у нашій країні та в англомовних країнах).

- **Функціональна заміна**

Пошук функціонального відповідника, який полягає в тому, що певна ситуація, описана засобами мови джерела, передається у мові перекладу видозміненими або іншими лексичними одиницями-відповідниками, що складаються у словосполучення (синтагми, інформативні блоки, цілі речення та надфразові одиниці) згідно з нормами та правилами граматики, прийнятими в мові перекладу.

Хх

- **Художній переклад**

Різновид літературної творчості, внаслідок якої твір, існуючи в одній мові, «оживає» в іншій. Зважаючи на те, наскільки точно Х.п. відтворює оригінал, його називають «вільним», «переспівом», «наслідуванням». Крім глибокого знання мови оригіналу, перекладач мусить бути обізнаним з його контекстом. Х.п. був відомий в Україні здавен. Особливо помітний слід у створенні антології світової літератури українською мовою залишили І. Франко, Леся Українка, М. Зеров, М. Рильський, М. Бажан, Борис Тен, М. Лукаш, Г. Кочур та ін.

Чч

- **Членування речень**

Перекладацький прийом, коли синтаксична структура речення мови оригіналу у процесі перекладу перетворюється на дві або більше предикативні структури кінцевого тексту. Внаслідок такої трансформації передаємо просте речення мови оригіналу складним у мові перекладу або перетворюємо просте чи складне речення на два чи більше окремих. Протилежна трансформація: об'єднання речень.

Шш

- **Шаблонні методи редагування.**

Цей метод контролю полягає в тому, що на компонент повідомлення накладають шаблон, який є в нормативній базі, й на підставі прийнятого критерію відповідності виявляють, чи тотожний компонент повідомлення цьому шаблону, чи ні. У наш час діють два типи шаблонів: прийняті державою у вигляді стандартів і рекомендовані науковою та довідковою літературою.

- **Штамп**

Мовний зворот, що багаторазово повторюється без творчого осмислення і з певної причини втратив для мовця текстове інформаційне навантаження. В основі таких висловів часто лежить якийсь образ, але цей образ унаслідок частого вживання втратив свою оригінальність.

Яя

- **Якість перекладу**

Показник оцінки здійсненого перекладу, який визначається точністю, якістю та літературністю перекладеного тексту.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ

ЗАВДАННЯ НА ПЕРЕКЛАД З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Прочитайте текст та виконайте переклад на англійську мову. Визначте жанр та стиль тексту.

- *Проаналізуйте оригінал та переклад на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях.*
- *Яка цільова аудиторія тексту?*
- *Доведіть свої припущення на конкретних прикладах.*

СОЛОМІЯ ЗАКОРДОНЕЦЬ: «Я ЗРОСТАЛА У ЛЕМКІВСЬКІЙ КУЛЬТУРІ»

Наталія ПАСІЧНИК

Фото з архіву героїні статті

«Я зростала у лемківській культурі»

Соломія Закордонець – юна акторка родом з Тернополя, яка знімалася, зокрема, в детективній стрічці «Позивний Бандерас» та пробує сама знімати фільми. Дівчина має лемківське коріння та розповідає, як це впливає на її творчість.

Наталія ПАСІЧНИК
Фото з архіву героїні статті

«Я зростала у лемківській культурі»

Соломія Закордонець – юна акторка родом з Тернополя, яка знімалася, зокрема, в детективній стрічці «Позивний Бандерас» та пробує сама знімати фільми. Дівчина має лемківське коріння та розповідає, як це впливає на її творчість.

– Соломіє, ви – лемкиня. Розкажіть, будь ласка, про ваших предків.

– Моя прапрабабуся Маланія Мучко та прабабуся Ольга (з родини Крайняк) народилися у селі Ганчова Горлицького повіту Краківського воєводства. Зараз це сучасна Польща, а тоді Лемковина – українська етнічна територія, на якій здавна проживала етнографічна група українців – лемки. Моя прабабуся Оля навчила мене читати, вона дуже працювала та добра жінка.

– Вашою першою режисерською спробою у кіно була робота «Переселені». Ця тема пов'язана з вашими лемківськими коренями. Що спонукало звернутися до лемківської теми у документальному жанрі?

– Я зростала у лемківській культурі, чула пісні, приймала участь у концертах, присвячених річницям депортації. У 2018 році я ходила у кіношколу, там нам дали завдання зняти короткометражний фільм. Моя мама зростала біля прабабусі Маланії, яка розповідала їй про усі сумні та несправедливі моменти виселення. І разом ми прийняли рішення підготувати матеріал і зняти фільм про лемків, метою якого стали систематизація знання та увіковічнення спогадів. У стрічці можна побачити мою прабабусю Олю, яка розглядає старі світлини, а я там співаю фінальну пісню. Всі герої фільму – лемки. Найстарішій героїні на той момент було майже 90 років.

– У вашій сім'ї збереглися якісь лемківські реліквії?

– Так, в нас є горсет, вишитий бісером. Прапрабабуся Маланія, мама прабабусі Олі, вишила його у 1939 році. Я одягнена у цей горсет, коли співаю пісню у фільмі. Моя бабуся Галя теж починала вишивати горсет, прагнучи відтворити копію

лемківського, вишила одну половину – і тут розпочалася війна у 2014-му. Вона зупинилася. Тільки вирішила відновити роботу і почала вишивати іншу половину, яка би мала бути дзеркальним відображенням першої, і ніяк їй це не виходило – у 2022-му розпочалось повномасштабне вторгнення.

– Розкажіть трохи про ваш акторський досвід.

– Я зіграла одну з ролей у повнометражному фільмі «Позивний Бандерас». Це був неймовірно цінний досвід, адже крім формування акторських навичок, я усвідомила об'єм роботи і часу, який потрібний для створення справді якісного витвору мистецтва. Вважаю, що актор має бути універсальним, тому спробувала себе у гумористичному напрямку: брала участь у телевізійному шоу «Розсміши коміка». Також я люблю ходити у театр, а ще більше мені подобається грати у виставах. Моєю крайньою роботою є «Лісова пісня» Лесі Українки. Героїня, яку я зіграла, – Мавка, це дівчина, яка є уособленням чистого кохання, щирої дружби та волелюбності. На мою думку, з неї потрібно брати приклад і боротись за себе і за своє місце серед людей так, як це робила вона.

– Що ви думаєте про сучасне українське кіно?

– Воно має великий потенціал, адже наші люди – мегаталановиті, готові творити і здатні створювати якісний продукт. Але є деякі аспекти, які можна покращити, щоб підняти якість та привабливість фільмів. Нам потрібно більше інноваційних та якісних сценаріїв. Розширення спектру жанрів та тем у фільмах дозволить кожній людині знайти щось для себе і відповідно більше людей захочуть піти в кінотеатр та підтримати українське кіно. Для реалізування більшої кількості проєктів важливою є державна підтримка та фінансування. А також нам потрібно попрацювати над маркетингом та рекламою, щоб українські фільми виходили на міжнародний ринок.

– Чи можна зняти художнє кіно на лемківську тему? Яким міг би бути сюжет?

– Звичайно, можна і навіть треба! Сюжет може бути різноманітним, адже культуру та життя лемків можна висвітлити з різних сторін. Наприклад, це може бути історичний фільм про події чи постаті з лемківської історії. Або можна вигадати власного героя: молодий лемко, який вирушає

в подорож, щоб дізнатися більше про свої коріння після того, як знаходить стародавній лемківський артефакт. Він має вивчити давні легенди та звичаї свого народу, які втрачені з часом. Також це може бути драма про життя лемків або навіть фентезі, яке використовує лемківську культуру та міфологію. Важливо добре дослідити тему та взяти до уваги історичний та культурний контекст для створення фільму, який надасть можливість глибоко розглянути аспекти лемківської історії, мови, звичаїв та ідентичності, а також відзначить важливість збереження та популяризації цієї культури.

– І насамкінець, чи хочете побажати щось нашим читачам?

– Я бажаю кожному знати і пам'ятати своє коріння. Важливо те, де ми народилися і де живемо зараз. Ми повинні мріяти про добро не десь далеко, а мріяти і будувати добро тут, в Україні. Звичайно, нам є куди рости і є що розвивати, але у нас є потенціал. Бажаю всім нам пишати українською культурою та робити все можливе для її збагачення та поширення. ●

Прочитайте текст та виконайте переклад на англійську мову. Визначте жанр та стиль тексту.

- Проаналізуйте оригінал та переклад на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях.
- Яка цільова аудиторія тексту?
- Доведіть свої припущення на конкретних прикладах.

ОЛЕКСАНДР ВЕНГРИНОВИЧ: «ДЗВОНИ ЛЕМКІВЩИНИ» ЄДНАЮТЬ

Олександр Венгрінович: «Дзвони Лемківщини» єднають

Олександр Венгрінович – голова організаційного комітету фестивалю «Дзвони Лемківщини», який щороку відбувається на Тернопільщині, – розповідає про концепцію заходу, роботу з молоддю та популяризацію лемківської культури у світі.

Як виникла ідея та концепція фестивалю?

У кінці 80-х років у Східну Європу прийшли політична зміна і великі переміни. Лемки у Польщі на той час прокинулися після десятиліття збереження своєї ідентичності, відродження культури не тільки на своїй історичній Батьківщині, а й у всьому світі, де вони проживають.

У 1944–46 та у 1951 роках в Україні (тодішню УРСР) виселили сотні тисяч лемків, яких розселили у більшості областей. Щоправда, тоді всіх українців з Лемківщини, Перемишля та Холмщини називали саме так. Десять років було заборонено говорити про депортацію, її причини, відновлення культури, збереження нашої ідентичності.

У 70-х роках з'явилися перші застави нашого відродження – народні вишиванки, сестри Байко, які з великим успіхом почали співати лемківські пісні, приносили нашим країнам радість і заспокоювали туті за рідним краєм. Пізніше у Львові виник легендарний мистецький колектив «Лемковина», який радо зустрічав у різних кутках Західної України. Перед новою лемківською інтелігенцією Львова, Тернополя, Івано-Франківська постало питання: хто ми, звідки ми?

Діяльність лемків у Польщі, частково – в Америці, Канаді, їхні потреби в Україні призвели до створення нових мистецьких колективів, до проведення у 1991 році Конгресу лемків в Україні, який відбувся в Тернополі, та великого мистецького заходу на Світовому полі наступного дня, на який зібрався тисячі країн.

Після цього новостворили тернопільське товариство переміст заходів у Монастирській. Там він відбувся вже 19 разів, від пісенного перейшли до фестивалю лемківської культури. Мета – відродження та збереження нашої самобутньої традиції, ідентичності. Проіснували десятки років, змінилися покоління, але любов до історичної Батьківщини не згасла. На всіх фестивалях на сцені висить гасло «Це ми є з тобою, мій лемківський краю».

Чи приїжджають лемки з інших країн, чи лише свої беруть у участь?

Учасниками нашого фестивалю є мистецькі колективи й окремі виконавці з різних країн, зокрема з Польщі, Словаччини, Сербії, Холмщини, Ампі-

нитої, у Тернопільській області – в селах Гутиску та Ягодинці.

Силами лемків побудовано церкви у Тернополі, Львові, Пустомитях, Івано-Франківську. У Тернопільській, Львівській, Івано-Франківській областях є пам'ятники, що вшановують жертв депортації. Був один і на Луганщині, але його у 2014 році зруйнувала російська армія.

Також з'являються альманахи, календарі, інтернет-видання, газета «Дзвони Лемківщини» і багато іншого. Багато лемків беруть участь у радіо- та телепередачах. Є сайти, сторінки на YouTube. Пройшло вже чимало наукових конференцій з питань депортації, збереження нашої ідентичності, або ж присвячених виштовпним дічам. У музичному комплексі «Лемківське село» можна ознайомитися із життям, предметами побуту та культурою загальною. Також музеї лемківської культури та історії розташовані у місті Монастирській Тернопільської області, селі Зеричеве Закарпатської області, а музей-садиба родини Антоновичів знаходиться у Боржани Львівської області. Усе це – державні заклади. Окрім них, на громадських засадах працюють осередки на Тернопільщині (в Гутиску, Бережанах, Коничині, Калущі, Бориславі) та в самому Тернополі. Вони присвячені історії, культурі та навіть різьбі по дереву. У Монастирській вже два роки проводиться крайовий дитячий фестиваль на Золоті святі, у якому беруть участь близько 300 виконавців. Традиційно проходить Різдвяні святі з вертепом, маланкою, концертною програмою в Тернополі, Львові, Івано-Фран-

Активі: Чтобы а Парамі

Олександр Венгрінович – голова організаційного комітету фестивалю «Дзвони Лемківщини», який щороку відбувається на Тернопільщині. – розповідає про концепцію заходу, роботу з молоддю та популяризацію лемківської культури у світі.

Як виникла ідея та концепція фестивалю?

У кінці 80-х років у Східну Європу прийшли політична відлига і великі переміни. Лемки у Польщі на той час провели уже декілька «Ватр», тим самим підняли питання збереження своєї ідентичності, відродження культури не тільки на нашій історичній Батьківщині, а й у всьому світі, де вони проживають. У 1944-46 та у 1951 роках в Україну (тодішню УРСР) виселили сотні тисяч лемків, яких розселили у більшості областей. Щоправда, тоді всіх українців з Лемківщини, Перемищини та Холмщини називали саме так. Десятки років було заборонено говорити про депортацію, її причини, відновлення культури, збереження нашої ідентичності. У 70-х роках з'явилися перші ластівки нашого відродження – народні виконавиці, сестри Байко, які з великим успіхом почали співати лемківські пісні, приносити нашим кrayнам радість і заспокоювати тугу за рідним кrayєм. Пізніше у Львові виник легендарний мистецький колектив «Лемковина», який радо зустрічали у різних куточках Західної України. Перед новою лемківською інтелігенцією Львова, Тернополя, Івано-Франківська постало питання: хто ми, звідки ми?

Діяльність лемків у Польщі, частково – в Америці, Канаді, їхні потреби в Україні призвели до створення нових мистецьких колективів, до проведення у 1991 році Конгресу лемків в Україні, який відбувся в Тернополі, та великого мистецького заходу на Співочому полі наступного дня, на який зібралися тисячі кrayан.

Після цього новостворене тернопільське товариство «Лемківщина» зробило перші і не дуже сміливі кроки для проведення I Крайового фестивалю лемківської культури у селі Гутисько, недалеко від Бережан. У цьому населеному пункті проживало близько 50 родин.

Перші два фестивалі відбулися саме там. За цей час було створене кrayове товариство «Лемківщина», до якого ввійшли лемківські організації Львова, Тернополя, Івано-Франківська. Виникли технічні проблеми: мала територія

села, фестивального поля, клопоти із електроенергією, розміщенням сцени, стоянкою машин та автобусів, наметовим містечком тощо. Тож Колегія товариства перенесла захід у Монастириська. Там він відбувся вже 19 разів, від пісенного перейшли до фестивалю лемківської культури. Мета – відродження та збереження нашої самобутньої традиції, ідентичності. Пройшли десятки років, змінилися покоління, але любов до історичної Батьківщини не згасла. На всіх фестивалях на сцені висить гасло «Цне мі ся за тобом, мій лемківський краю».

і заспокоювати тут за рідним краєм. Пізніше у Львові виник легендарний мистецький колектив «Лемковина», який радо зустрічав у різних кутках Західної України. Перед новою лемківською інтелігенцією Львова, Тернополя, Івано-Франківська постало питання: хто ми, звідки ми?

Діяльність лемків у Польщі, частково – в Америці, Канаді, їхні потреби в Україні призвели до створення нових мистецьких колективів, до проведення у 1991 році Конгресу лемків в Україні, який відбувся в Тернополі, та великого мистецького заходу на Співочому полі наступного дня, на який зібралися тисячі краян.

Після цього новостворене тернопільське товариство «Лемківщина» зробило перші і не дуже сміливі кроки для проведення I Крайового фестивалю лемківської культури у селі Гутисько, недалеко від Бережан. У цьому населеному пункті проживало близько 50 родин.

Перші два фестивалі відбулися саме там. За цей час було створено крайове товариство «Лемківщина», до якого ввійшли лемківські організації Львова, Тернополя, Івано-Франківська. Виникли технічні проблеми: мала територія села, фестивального поля, клопоти із електроенергією, розміщенням сцени, стоянкою машин та автобусів, наметовим містечком тощо. Тож Колегія

товариства перенесла захід у Монастириська. Там він відбувся вже 19 разів, від пісенного перейшли до фестивалю лемківської культури. Мета – відродження та збереження нашої самобутньої традиції, ідентичності. Пройшли десятки років, змінилися покоління, але любов до історичної Батьківщини не згасла. На всіх фестивалях на сцені висить гасло «Цне мі ся за тобом, мій лемківський краю».

Чи приїжджають лемки з-за кордону, чи лише свої беруть у ньому участь?

Учасниками нашого фестивалю були мистецькі колективи й окремі виконавці з різних країн, зокрема з Польщі, Словаччини, Сербії, Хорватії, Америки, Канади, Австралії, Молдови. Приїжджають лемки з Америки, Канади, Німеччини, Іспанії, Португалії, Італії, Росії, Бельгії, Греції, Естонії, Литви, Польщі, Словаччини, а також із дуже багатьох сіл і міст України. У середньому фестиваль відвідують 20-30 тисяч людей.

Територія, на якій проводиться подія, – 15 гектарів, порядком охороняють понад сто правоохоронців. До проведення фестивалю залучені комунальні, пожежні, санітарні, медичні та інші служби. Захід набув статусу спочатку крайового, потім Міністерство культури України надало йому статус всеукраїнського, а тепер – і міжнародного.

Віктор Ющенко на фестивалі «Дзвони Лемківщини»

Чи розвивається лемківська культура, яким чином сьогодення впливає на неї?

Діяльність товариства «Лемківщина» поєднала десятки тисяч лемків, і вони гордо заявляють про себе. До товариства входять 18 обласних організацій з України. Найбільші – Тернопільська, Львівська, Івано-Франківська, Закар-

патська. Лемки в Україні проживають чотирма групами. Найбільша – це депортовані; друга – автохтони Закарпаття; третя – невелика і маловивчена, це лемки, яких переселили в XVII-XVIII століттях у центральні області; а четверта – це невелика кількість лемків зі Словаччини, переселених у 1945 році у Волинську область, вони теж майже не досліджені.

Відкриття пам'ятника

патська. Лемки в Україні проживають чотирма групами. Найбільша – це депортовані; друга – автохтони Закарпаття; третя – невелика і маловивчена, це лемки, яких переселили в XVII-XVIII століттях у центральні області; а четверта – це невелика кількість лемків зі Словаччини, переселених у 1945 році у Волинську область, вони теж майже не досліджені.

Про лемків та їхню культуру говорять по радіо, телебаченню, в інтернеті, створюють фільми – як професійні, так і аматорські. Лемківська пісня є в репертуарах майже усіх серйозних мистецьких груп України.

Заходи, присвячені лемківській культурі, проходять у Луганській, Полтавській, Закарпатській областях. У Львівській області відбувається обласний фестиваль у Зимній Воді, також є події у Бориславі, Городку, Самборі. У Івано-Франківській області – у Рож-

ківську та інших містах. До Великодніх днів проводяться виставки, майстер-класи лемківських писанок у Львові, Тернополі, Монастириськах, Чорткові. Вечори пам'яті відбуваються у Києві, Львові, Тернополі, Івано-Франківську, Ужгороді, Хмельницькому та в багатьох інших містах і селах.

Чи долучається молодь? Як загалом вона ставиться до звичаїв та традицій своїх предків-лемків?

Старші покоління від нас відходять, і наступні дедалі активніше беруть участь у діяльності товариств. Молодіжні організації є у Львові, Івано-Франківську, Чорткові, Монастириськах. Дуже активно проявляє себе «Молода Лемківщина» у Львові, вона видає інтернет-газету, має сторінку на Youtube, виступає на різних фестивалях, проводить лемко-співи у багатьох містах.

Чи приїжджають лемки з-за кордону, чи лише свої беруть у ньому участь?

Учасниками нашого фестивалю були мистецькі колективи й окремі виконавці з різних країн, зокрема з Польщі, Словаччини, Сербії, Хорватії, Америки,

Канади, Австралії, Молдови. Приїжджають лемки з Америки, Канади, Німеччини, Іспанії, Португалії, Італії, Росії, Бельгії, Греції, Естонії, Литви, Польщі, Словаччини, а також із дуже багатьох сіл і міст України. У середньому фестиваль відвідують 20-30 тисяч людей.

Територія, на якій проводиться подія, – 15 гектарів, порядок охороняють понад сто правоохоронців. До проведення фестивалю залучені комунальні, пожежні, санітарні, медичні та інші служби. Захід набув статус спочатку крайового, потім Міністерство культури України надало йому статус всеукраїнського, а тепер – і міжнародного.

Чи розвивається лемківська культура, яким чином сьогодення впливає на неї?

Діяльність товариства «Лемківщина» поєднала десятки тисяч лемків, і вони гордо заявляють про себе. До товариства входять 18 обласних організацій з України. Найбільші – Тернопільська, Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська. Лемки в Україні проживають чотирма групами. Найбільша – це депортовані; друга – автохтони Закарпаття; третя – невелика і маловивчена, це лемки, яких переселили в XVII-XVIII століттях у центральні області; а четверта – це невелика кількість лемків зі Словаччини, переселених у 1945 році у Волинську область, вони теж майже не досліджені.

Про лемків та їхню культуру говорять по радіо, телебаченню, в інтернеті, створюють фільми – як професійні, так і аматорські. Лемківська пісня є в репертуарах майже усіх серйозних мистецьких груп України.

Заходи, присвячені лемківській культурі, проходять у Луганській, Полтавській, Закарпатській областях. У Львівській області відбувається обласний фестиваль у Зимній воді, також є події у Бориславі, Городку, Самборі. У Івано-Франківській області – у Рожнятові, у Тернопільській області – в селах Гутиську та Ягольниці.

Силами лемків побудовано церкви у Тернополі, Львові, Пустомитах, Івано-Франківську. У Тернопільській, Львівській, Івано-Франківській областях є пам'ятники, що вшановують жертв депортації.

Також з'являються альманахи, календарі, інтернет-видання, газета «Дзвони Лемківщини» і багато іншого. Багато лемків беруть участь у радіо- та телепередачах. Є сайти, сторінки на Youtube. Пройшло вже чимало наукових конференцій з питань депортації, збереження нашої ідентичності, або ж присвячених видатним діячам. У музейному комплексі «Лемківське село» можна ознайомитися із одягом, предметами побуту та культурою загалом. Також музеї лемківської культури та історії розташовані у місті Монастириська Тернопільської області, селі Зеричево Закарпатської області, а музей-садиба родини Антоничів знаходиться у Бортятині Львівської області. Усе це – державні заклади. Окрім них, на громадських засадах працюють осередки на Тернопільщині (в Гутиську, Бережанах, Копичинці, Калуші, Бориславі) та в самому Тернополі. Вони присвячені історії, культурі та навіть різьбі по дереву. У Монастириськах вже два роки проводиться крайовий дитячий фестиваль на Зелені свята, у якому беруть участь близько 300 виконавців. Традиційно проходять Різдвяні свята з вертепом, маланкою, концертною програмою в Тернополі, Львові, Івано-Франківську та інших містах. До Великодніх днів проводяться виставки, майстер-класи лемківських писанок у Львові, Тернополі, Монастириськах, Чорткові. Вечори пам'яті відбуваються у Києві, Львові, Тернополі, Івано-Франківську, Ужгороді, Хмельницькому та в багатьох інших містах і селах.

Чи долучається молодь? Як загалом вона ставиться до звичаїв та традицій своїх предків-лемків?

Старші покоління від нас відходять, і наступні дедалі активніше беруть участь у діяльності товариств. Молодіжні організації є у Львові, Івано-Франківську, Чорткові, Монастириськах. Дуже активно проявляє себе «Молода Лемківщина» у Львові, вона видає інтернет-газету, має сторінку на Youtube, виступає на різних фестивалях, проводить лемко-співи у багатьох містах. Згаданий вже крайовий дитячий фестиваль ми плануємо зробити всеукраїнським. Також у Монастириськах діє мистецький дитячий колектив «Фраїрки», у якому – близько 150 дітей, він виступав у багатьох містах

України, Польщі, Італії. Дитячі гурти є у Калуші, Трускавці, Львові.

Цього року ми вперше провели всеукраїнський дитячий фестиваль онлайн, він мав близько 350 учасників. У переддень Великодніх свят ми організуємо виставки-конкурси, майстер-класи лемківської писанки, учасниками яких є передусім діти.

Є в молодіжному русі й проблеми. Ми не можемо створити міжобласну молодіжну організацію.

Які проєкти, що стосуються популяризації лемківської культури та історії, вважаються найбільш вагомими?

У майбутньому ми плануємо створити недільні школи, у яких діти вивчали би нашу говірку та історію. Дуже пишаємося тим, що у Монастириськах діє музей. Обласна державна адміністрація виділила кошти на його переобладнання. Але нашим найбільшим проєктом є перетворення музею у комплекс «Лемківське село», де хочемо побудувати скансен.

Сьогодні започатковане будівництво приміщення самого музею площею 800 кв. м. Це буде один із найсучасніших закладів, присвячених лемківській культурі. Місто Монастирська повинно перетворитися у міжнародний центр такої культури.

Окрім цього, ми вимагаємо від Верховної Ради прийняти закон про депортацію і надання політичної оцінки подіям в 1944-51 років, а також розробити й ухвалити державну програму відродження і збереження культурної спадщини лемків – етнографічної групи українського народу, яка через депортацію опинилася на межі зникнення. Одночасно з розбудовою скансену «Лемківське село» необхідно розвивати інфраструктуру фестивалю.

Який вид лемківського мистецтва сьогодні найбільш популярний?

Самобутня музика. Вона займає вагоме місце у золотих скринях пісенності української, польської, словацької культур. Слід згадати і музику до гімну України, написану вихідцем із Лемківщини Михайлом Вербицьким; і Дмитра Бортнянського – його твори, зокрема «Херувими», «Многая літа» звучать

щоденно; а також «Пересопницьку Євангелію», написану лемком з Сянока Михайлом Василевичем, на якій президенти України складають присягу. Дивно, що така мала етнічна група українського народу дала світу так багато великих постатей і мистецьких шедеврів.

Продовження з 8 сторінки →

Згаданий вже крайовий дитячий фестиваль ми плануємо зробити всеукраїнським. Також у Монастириськах діє мистецький дитячий колектив «Фрайрки», у якому – близько 150 дітей, він виступав у багатьох містах України, Польщі, Італії. Дитячі гурти є у Калуші, Трускавці, Львові.

Цього року ми вперше провели всеукраїнський дитячий фестиваль онлайн, він мав близько 350 учасників. У переддень Великодніх свят ми організуємо виставки-конкурси, майстер-класи лемківської писанки, учасниками яких є передусім діти.

Є в молодіжному русі й проблеми. Ми не можемо створити міжобласну молодіжну організацію.

Які проекти, що стосуються популяризації лемківської культури та історії, вважаються найбільш вагомими?

У майбутньому ми плануємо створити недільні школи, у яких діти вивчали би нашу говірку та історію. Дуже пишаємося тим, що у Монастириськах діє музей. Обласна державна адміністрація виділила кошти на його переобладнан-

ня. Але нашим найбільшим проектом є перетворення музею у комплекс «Лемківське село», де хочемо побудувати скансен.

Сьогодні започатковане будівництво приміщення самого музею площею 800 кв. м. Це буде один із найсучасніших закладів, присвячених лемківській культурі. Місто Монастириська повинно перетворитися у міжнародний центр такої культури.

Окрім цього, ми вимагаємо від Верховної Ради прийняти закон про депортацію і надання політичної оцінки подіям в 1944-51 років, а також розробити й ухвалити державну програму відродження і збереження культурної спадщини лемків – етнографічної групи українського народу, яка через депортацію опинилася на межі зникнення. Одночасно з розбудовою скансену «Лемківське село» необхідно розвивати інфраструктуру фестивалю.

Який вид лемківського мистецтва сьогодні найбільш популярний?

Самобутня музика. Вона займає вагомe місце у золотих скринях пісенності української, польської, словацької культур. Слід згадати і музику до гімну України, написану вихідцем

із Лемківщини Михайлом Вербицьким; і Дмитра Бортнянського – його твори, зокрема «Херувими», «Многая літа» звучать щоденно; а також «Пересопницьку Євангелію», написану лемком з Сянока Михайлом Василевичем, на якій президенти України складають присягу. Дивно, що така мала етнічна група українського народу дала світу так багато великих постатей і мистецьких шедеврів.

Які плани має фестиваль «Дзвони Лемківщини» на майбутнє?

Наш захід присвячений не тільки пісням, а й лемківській культурі. Ми проводимо не лише концерти, а й ви-

ставки, майстер-класи, у нас є містечко народних промислів, традиційної лемківської кухні, торгівлі сувенірами, а також спортивне та розважальне. Хочемо з кожним роком покращувати інфраструктуру: побудувати санітарно-побутові приміщення, сучасну сцену, глядацький зал на 1000 місць, закінчити будівництво приміщення самого музею. На все потрібні великі кошти, які так важко роздобути. Ми шукаємо спонсорів. Наша мета – фестиваль має стати найкращим і найбільшим фольклорним святом в Україні, а може, й у світі. ■

Наталія ПАСІЧНИК

Фото надані Олександром Венгриновичем

БІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Олександр Венгринович народився 23 листопада 1939 року в м. Криниця Краківського воєводства у Польщі. У жовтні 1945 року його разом з батьками депортували у м. Монастириська Тернопільської області. Має вищу освіту, працював на будівництвах Тернопільщини на посадах від майстра до керівника будівельної організації. У 1990 році виникло товариство «Лемківщина», куди його обрали до керівного органу. Через три роки став головою організації. 2001 року на 3'їзді лемків України було створене всеукраїнське товариство «Лемківщина», очільником якого також обрали Олександра Венгриновича. 20 разів був головою організаційного комітету фестивалю у Монастириськах.

Які плани має фестиваль «Дзвони Лемківщини» на майбутнє?

Наш захід присвячений не тільки пісням, а й лемківській культурі. Ми проводимо не лише концерти, а й виставки, майстер-класи, у нас є містечко народних промислів, традиційної лемківської кухні, торгівлі сувенірами, а також спортивне та розважальне. Хочемо з кожним роком покращувати інфраструктуру: побудувати санітарно-побутові приміщення, сучасну сцену, глядацький зал на 1000 місць, закінчити будівництво приміщення самого музею. На все потрібні великі кошти, які так важко роздобути. Ми шукаємо спонсорів. Наша мета – фестиваль має стати найкращим і найбільшим фольклорним святом в Україні, а може, й у світі.

Фото з фестивалю «Дзвони Лемківщини» надані Олександром Венгриновичем.

БІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

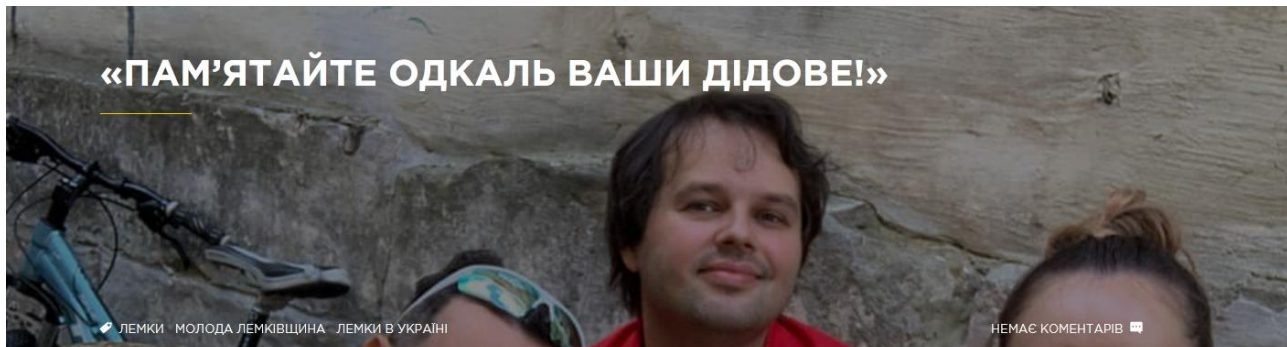
Олександр Венгринович народився 23 листопада 1939 року в м. Криниця Краківського воєводства у Польщі. У жовтні 1945 року його разом з батьками

депортували у м. Монастирська Тернопільської області. Має вищу освіту, працював на будівництвах Тернопільщини на посадах від майстра до керівника будівельної організації. У 1990 році виникло товариство «Лемківщина», куди його обрали до керівного органу. Через три роки став головою організації. 2001 року на З'їзді лемків України було створене всеукраїнське товариство «Лемківщина», очільником якого також обрали Олександра Венгриновича. 20 разів був головою організаційного комітету фестивалю у Монастирських.

Прочитайте текст та виконайте переклад на англійську мову. Визначте жанр та стиль тексту.

- *Проаналізуйте оригінал та переклад на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях.*
- *Яка цільова аудиторія тексту?*
- *Доведіть свої припущення на конкретних прикладах.*
-

ПАМ'ЯТАЙТЕ ОДКАЛЬ ВАШИ ДІДОВЕ

Наше слово

31 Січня 2021

Наталія Пасічник ■ ЛЕМКІВСКА СТОРІНКА ■ №5, 2021-01-31

«Молода Лемківщина» – молодіжна громадська організація, основною статутною метою діяльності якої є збереження, дослідження та популяризація історії та культури Лемківщини як невід'ємного надбання українського культурного спадку. Про роботу організації, її плани та перспективи розповідає Микола Крупей, один з керівників «Молодої Лемківщини».

«Молода Лемківщина» – молодіжна громадська організація, основною статутною метою діяльності якої є збереження, дослідження та популяризація історії та культури Лемківщини як невід'ємного надбання українського культурного спадку. Про роботу організації, її плани та перспективи розповідає Микола Крупей, один з керівників «Молодої Лемківщини».

Як виникла ідея створення організації та які її головні досягнення?

З кінця 90-х років у Львові працює обласна організація «Лемківщина» й було декілька «хвиль» єднання молодих лемків. Зокрема у 2009-му група активістів-ентузіастів з цього середовища створила лемківський вертеп й так захопилась організаційними моментами, що вирішила створити молодіжну громадську організацію, яку назвали «Молода Лемківщина». З того часу й повелося – головними стовпами діяльності стало відзначення великих

релігійних свят (Різдва та Великодня), а також організація мандрівок Лемківщиною, участь у Ватрах та багато іншого. Для нас важливо не закриватися виключно у лемківському середовищі, ми ставимо для себе ціль – «відкрити», представити лемківський культурний спадок всій Україні. Оскільки в українській шкільній програмі майже відсутня інформація про Закерзоння загалом, й про Лемківщину зокрема, ми створили «відкритий урок» про даний етнорегіон. Під час 45-хвилинного заняття школярі скорочено знайомляться з історією лемківських земель та культурною спадщиною (архітектура, стрій, говірка, побут, традиції). Урок ми вже провели у декількох львівських школах: дітлахам сподобалось, й тепер плануємо випустити методичний посібник для проведення уроку, яким може скористатись будь-хто з вчителів. Близько двох років поспіль ми працювали над створенням електронної мапи населених пунктів Закерзоння, де позначено села, й не лише лемківські. До нас частенько звертаються нащадки депортованих людей й уточнюють інформацію про місця, звідкіля походять їхні дідо-баба. Також на мапу додані села із порубіжжя Лемківщини й Бойківщини, на даний час для повного переліку потрібно додати Холмщину й Підляшшя. Товариство «Надсяння» також поділилось своїми напрацюваннями. Сподіваємось, доукомплектуємо мапу.

Кажуть, що сучасна молодь переважно байдужа до традицій предків. Чи стосується це молодих лемків?

По-різному виходить. Хтось цікавиться, приходить, запитує, просить поради літературу, інші пишуть питання на фейсбук-сторінку, хтось приходить на наші заходи. Головне – запропонувати молоді якісний культурний продукт. Єдине, хотілося б, аби більше зацікавлення викликали не тільки розважальні проєкти, як-от Ватра чи святкування певних подій, а й освітні й пізнавальні заходи. Однак, все залежить від вміння організатора зацікавити й провести подію на відповідному рівні, оскільки вибір зараз доволі великий, тобто питання в подачі. Загалом, маємо визнати, молодь активна.

Які найвідоміші проєкти «Молодої Лемківщини»?

Ми неймовірно радіємо, що в нас є люди, які знаються на нотній грамоті й люблять співати, а лемківських співанок просто сотні! Тому зовсім не дивно, що одним із великих наших проєктів є «Лемко-співи». Ми любляємо збиратись у товаристві й вивчати малознані пісні. А де пісні – там і говірка. При нагоді – вчимося мови, якою розмовляли наші предки. Оскільки носії мови поступово відходять, не так багато місць, де можна її почути. Одним з таких є церква Володимира та Ольги у Музеї народної архітектури та побуту ім. Климентія Шептицького, де двічі на місяць служиться літургія по-лемківськи.

Новий голова організації «Молода Лемківщина» Андрій Пеляк

Ми звернулися на місцеве телебачення із пропозицією створення програми про лемківські пісні. Керівництво пішло назустріч, й ми записали 33 програми у автомобілі, на кшталт відомого світового шоу «Carpool Karaoke». Телевізійні версії «Лемко-співів» транслювали й у інших регіонах, також вийшла аудіоверсія на радіо, що надихнуло нас на нові проекти.

Ми звернулися на місцеве телебачення із пропозицією створення програми про лемківські пісні. Керівництво пішло назустріч, й ми записали 33 програми у автомобілі, на кшталт відомого світового шоу «Carpool Karaoke». Телевізійні версії «Лемко-співів» транслювали й у інших регіонах, також вийшла аудіоверсія на радіо, що надихнуло нас на нові проекти. Серед інших ініціатив: експериментуємо з лемківською кухнею – записуємо майстер-класи й таким чином популяризуємо гастрономічну спадщину регіону. Також адаптуємо уривки Святого Письма лемківською й щотижня публікуємо їх на нашій сторінці у фейсбуці. Наші учасники розробили

пішохідну екскурсію Львовом тими місцями й об'єктами, які пов'язані з Лемківщиною (як-от пам'ятник Никифору Епіфанію Дровняку, Музей-галерея вишиваних ікон отця доктора Дмитра Блажейовського тощо); досліджуємо історію лемківських сіл.

Чи підтримують молоді лемки контакти із закордонними братніми організаціями?

Так, звісно! Найчастіше перетинаємось у співпраці із Об'єднанням Лемків з Горлиць. Ця співпраця базується на майданчику нашого найбільшого світового фестивалю «Лемківська ватра». Також колядуємо разом у лемківських селах. Товаришуємо з лемками, що проживають у Вроцлаві, переймаємо їхній досвід з організації цікавого дозвілля для наймолодших. Нещодавно, до запровадження карантину, на запрошення лемків у США відвідали Нью-Йорк, де презентували нашу організацію. Знаємось з русинами Словаччини: коли перебуваємо в їхніх краях – завжди намагаємось поспілкуватися.

Яка сфера лемківської культури та історії є найбільш цікавою для молоді?

Їх декілька. Зокрема, цікавість викликає лемківський стрій, ще не надто досліджений в Україні. Ми проводили майстер-класи із виготовлення традиційних лемківських жіночих прикрас – лемківських кривульок. На ці заходи приходило чи не найбільше людей, йшли цілими сім'ями. Кривулька – виняткова прикраса, вона заворожує. Також значне зацікавлення викликає лемківська кухня, яка є доволі простою, через географічні особливості регіону проживання лемків, а водночас поживною та корисною. Нам вдалось створити майданчик з обміну досвідом й передачі давніх рецептів від поважних господинь молодому поколінню.

Які лемківські звичаї та традиції є найулюбленішими для членів організації?

Мабуть, святкування Різдва, з чого й розпочато відлік створення організації. Лемки називають відзначення цього величного свята – Велиєю. Вже традиційним є спільне, впродовж декількох років, святкування всіма учасниками лемківської спільноти Львівщини. Під час таких зустрічей молодь і переймає традиції від старшого покоління.

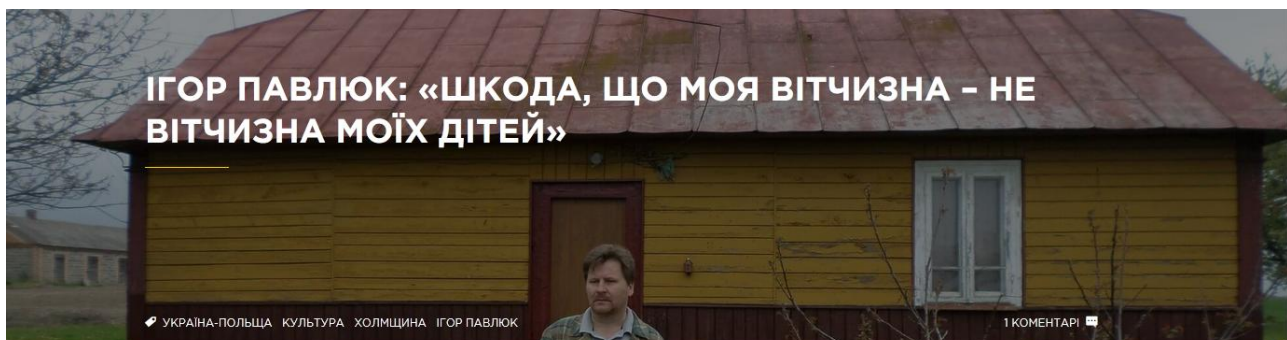
Які плани в організації на 2021 рік?

Намагаємося при звичаїтись до нових реалій – життя в час карантину. Переводимо частину проєктів в онлайн для того, аби наші учасники мали можливість долучитися. Розвиваємо свій ютуб-канал – плануємо запуск декількох освітньо-пізнавальних проєктів про лемківську культуру та історію. Сподіваюсь, карантин скоро завершиться й нам вдасться долучитися до проведення фестивалів влітку – як в Україні на Тернопільщині, так і в Польщі в Ждині. А також продовжити мандрівки лемківськими селами й містечками. Бажаю всім читачам «Нашого слова» міцного здоров'я й взаємодопомоги один одному в цей нелегкий час. Бережіть себе й своїх близьких. І як повідають лемки – «Пам'ятайте одкаль ваши дідове!».

Прочитайте текст та виконайте переклад на англійську мову. Визначте жанр та стиль тексту.

- *Проаналізуйте оригінал та переклад на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях.*
- *Яка цільова аудиторія тексту?*
- *Доведіть свої припущення на конкретних прикладах.*

ІГОР ПАВЛЮК: «ШКОДА, ЩО МОЯ ВІТЧИЗНА – НЕ ВІТЧИЗНА МОЇХ ДІТЕЙ»

Наше слово

7 Лютого 2021

Ігор Павлюк – український письменник, науковець, перекладач. Народився 1 січня 1967 року на Волині. Є науковим співробітником Інституту літератури ім. Тараса Шевченка Національної академії наук України, професором кафедри української преси Львівського національного університету ім. Івана Франка, доктором наук із соціальних комунікацій, членом Національної спілки письменників України та Британського ПЕН-клубу, експертом Українського культурного фонду. Ігор Павлюк – автор більше 2000 публікацій у періодиці, наукових збірниках та багатьох книг різних жанрів, лауреат багатьох літературних премій, зокрема ім. Василя Симоненка, Народної Шевченківської премії («Залізний Мамай»), премії Британського ПЕН-клубу. Творчість письменника включена у шкільну програму для обов'язкового вивчення, твори перекладені численними мовами. Він розповідає, як досліджував свої корені та як його творчість і дослідження пов'язані з Холмщиною.

– Розкажіть про те, чому Холмщина займає таке важливе місце у вашій біографії.

– Доля розпорядилася так, що я від народження й до 17 років ріс у селі Ужова Рожищенського району на Волині в родині примусових переселенців із королівської Холмщини (із села Кулаковичі Треті Грубешівського повіту Люблінського воєводства) – батьків і дідів моєї мами Надії Вовкотруб (до речі, на Холмщині у 20-30-х роках ХХ століття працював відомий журналіст Панас Вовкотруб – можливо, наш родич). Мама померла через кілька днів після мого народження, а я виховувався у сім'ї батька – корінних волиняків із села Окорськ біля містечка Торчин. Майже вся їхня родина була у 1945 році репресована за участь у національно-визвольній війні, а прадід товаришував із В'ячеславом Липинським. Я виріс у хаті під іконами, частина з яких привезена моїми дідами і прадідами з їхньої хати на Холмщині, серед яких є відома «Животворна Трійця – Бог Син, Бог Отець і Святий Дух (у вигляді голуба)». Тепер деякі з них у моїй квартирі у Львові.

– Чи бували ви коли-небудь на рідній землі ваших предків?

– Так, перший раз я відвідав Холмщину у 2000 році у складі делегації культурних діячів з України. Ми були в самому Холмі – із 1237 року столиці держави володимиро-галицького князя Данила Романовича, на місці княжої резиденції, у соборі Різдва Пресвятої Богородиці. Проїжджали повз село моїх предків, але я тоді не знав, як знайти нашу хату. Знайшов її аж у 2017 році за вказівкою моєї тітки Софії, яка у цій хаті народилася, і з допомогою приятеля з Волині Ігоря Новосада. Відвідав хату, сфотографував, зустрівся з її теперішніми мешканцями. Побував на місцевому цвинтарі, де знайшов могилу своєї прапрапрабабусі Ганни Глусь, яка померла у 1974 році. Оскільки родина моїх предків була досить заможною, звали їх Королі, то пам'ятник у прапрапрабабусі на той час був дуже добротний, тому і зберігся. Дивовижні відчуття... Нові власники (честь їм і хвала) дідівської хати зберегли деякі предмети побуту у тому вигляді, в якому вони були майже сто років тому. Щоправда я нічого не взяв звідти, як беруть землю із могили

рідних, тільки фотографії, відео... пам'ять серця. У 2019 році приїхав сюди ще раз із приятелем Ігорем Новосадом та його сином Іваном, ми відвідали і місцевий цвинтар, де покоються мої предки, і службу божу у церкві в Любліні. Відчуваю, як тягне мене сюди пам'ять Роду.

– Як починалася ваша наукова діяльність і чого вдалося досягти?

– Перше моє наукове дослідження Холмщини я пов'язую із часом, коли з дитячою цікавістю рився у паперовому ящику скрині, яка стояла у нас вдома, і знаходив листи діда Олексія до поляків (Червонки, Серажинського, Міхаловського) – колишніх сусідів у холмському селі Кулаковичі Треті. Пан Червонка, як я розумію, став новим власником хати моїх дідів після їхнього примусового виселення. А коли в 1993 році я почав працювати у Львівській національній науковій бібліотеці України ім. Василя Стефаника як науковець, то при розподілі академічних тем за покликом крові ухопився саме за дослідження преси Холмщини, яка на той час була заархівована. Протягом десяти років я захистив кандидатську та докторську дисертації, згодом написав низку книг, зокрема «Митець-Влада-Преса: історико-типологічний аналіз», «Українські часописи Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя (1917-1939 рр.)», «Українська легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917-1939, 1941-1944 рр.», «Хрестоматія української легальної преси Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917-1939, 1941-1944 рр.», «Діагностика і прогностика брехні: екскурси в теорію квазікомунікації», «Інтимне дихання епохи».

– Кого б ви могли згадати з важливих холмщаків?

– Наш легендарний Михайло Грушевський народився у Холмі. Тадей Карабович, польський та український поет, перекладач, літературознавець, головний редактор щорічника «Український літературний провулок», народився у Савині на Холмщині (живе у Польщі). Мій дядько, відомий український письменник Йосип Струцюк, який мешкає в Луцьку, – теж

холмщак (народився в українському селі Стрільці на Холмщині). Ще один письменник Володимир Лучук народився в селі Матче Грубешівського повіту, що на Холмщині. Про кожного з них можна написати окрему книгу. Я досліджував біографії холмщаків і багатьох з них вписав у національний літопис у моїх вищеназваних наукових дослідженнях.

Близько могили моєї прапрапрабабусі Ганни

– У своїй поетичній творчості ви звертаєтесь до Холмщини?

– Звісно. Можливо, я б і поетом не став, якби не жив у родині холмщаків. НА САЙТІ. Поетичний фільм «Між Бугом і Богом», де Ігор Павлюк розповідає про це, можна подивитися за [посиланням](#). Тому, мені здається, що вся моя творчість (а поезія – це дарування частинок душі), пройнята Холмщиною, Волинню, Україною, цілим світом і Всесвітом, де душа побувала, та котрі пам'ятає – як писав я ще у 1996 році:

Душі предків приходить в Кулябському ніч.

– У своїй поетичній творчості ви звертаєтесь до Холмщини?

– Звісно. Можливо, я б і поетом не став, якби не жив у родині холмщаків. Поетичний фільм «Між Бугом і Богом», де Ігор Павлюк розповідає про це, можна подивитися за посиланням. Тому, мені здається, що вся моя творчість (а поезія – це дарування частинок душі), пройнята Холмщиною, Волинню, Україною, цілим світом і Всесвітом, де душа побувала, та котрі пам'ятає – як писав я ще у 1996 році:

Духи предків приходять в Купальську ніч.

Але я вже не їх.

Не пізній.

Духи предків, рідні, пробачте мені.

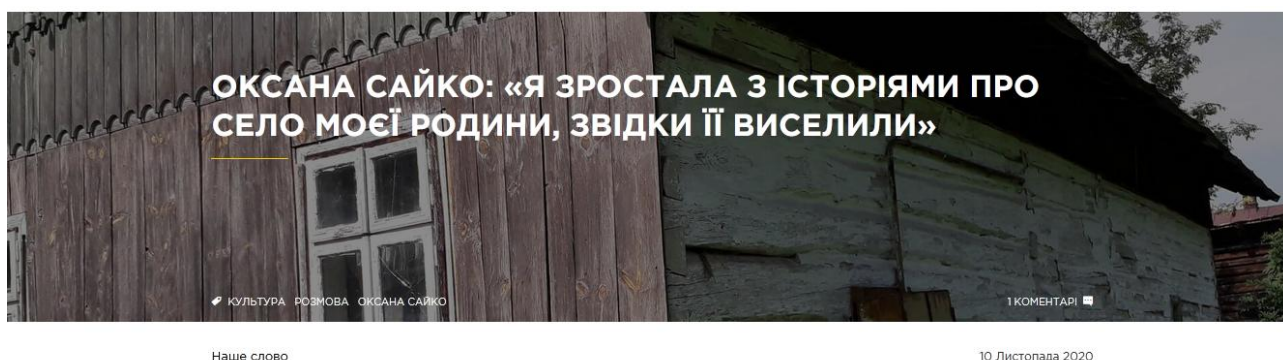
Ви в моїй лебединій пісні.

Холмщина зіграла важливу роль у становленні і реалізації мене як письменника. Так, у 2013 році вийшла моя поетична збірка польською мовою «Чоловічі ворожіння» («Męskie wróżby») у чудовому перекладі Тадеуша Карабовича. З'являлися публікації моїх віршів й у польських літературно-мистецьких журналах. Тобто із Холмщиною безпосередньо пов'язаний мій вихід у світовий мистецько-інформаційний простір. Мені здається, що тема переселення і зради – дві основні етичні координати моєї творчості. Як боляче покидати свою батьківщину я відчув, коли жив і працював у багатьох країнах світу, серед яких США, Росія, Ірландія, Італія, Німеччина, та ж Польща. Я мав багато привабливих пропозицій, але так і не зміг залишитися на чужині назавсім.

Прочитайте текст та виконайте переклад на англійську мову. Визначте жанр та стиль тексту.

- Проаналізуйте оригінал та переклад на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях.
- Яка цільова аудиторія тексту?
- Доведіть свої припущення на конкретних прикладах.

ОКСАНА САЙКО: «Я ЗРОСТАЛА З ІСТОРІЯМИ ПРО СЕЛО МОЄЇ РОДИНИ, ЗВІДКИ ЇЇ ВИСЕЛИЛИ»

Оксана Сайко народилася 1 січня 1976 року у містечку Скалат, що на Тернопільщині. Раніше працювала у газеті «Літературний Львів», а у виданні «Арка» була редакторкою сторінки «Культура». Нині ж дописує у газети «Україна молода», «Літературна Україна», співпрацює з журналом для підлітків «Сто талантів», публікується на офіційному сайті Української греко-католицької церкви (рубрика «Визначні особи церкви XX століття»). Оксана Сайко – дипломантка літературного конкурсу «Гранослов-2006», переможниця конкурсу на найкращу повість від журналу «Дніпро» 2009 року (твір «Волоцюги»). У 2012 у «Видавництві Старого Лева» вийшла її книга для підлітків «Новенька та інші історії», яка потрапила до довгого списку премії «Книга року ВВС-2012». Зараз авторка підліткових оповідань працює над новими творами, які, ймовірно, стануть продовженням попередньої книги.

- Оксано, ти мешкаєш у Львові, проте твоїх предків виселили в Україну з Польщі*. Чи ділилися вони з тобою розповідями про тодішнє життя? Яким воно було?

Оксана Сайко: З цими розповідями я зростала. Вони огортали мене з дитинства, відколи себе пам'ятаю. Деякі з них чула безліч разів, але щоразу це було як уперше, і слухати їх не набридало. Особливо любила розповідати бабця, яка все життя дуже тужила за своїм рідним селом Костарівці, що поблизу Сянока. Вона часто згадувала дитинство, дівочтво, якісь драматичні й цікаві історії не лише її родини, а й інших селян, їхніх стосунків та життя під час війни (у селі були німці, згодом – радянська армія, активно діяла Організація українських націоналістів). Ці спогади були яскраві, вона розповідала їх говіркою, часом — із польськими репліками і піснями тих часів, що додавало їм колориту. Село, за розповідями бабці й діда, було досить прогресивне і культурне. У Народному домі влаштовували концерти, ставили аматорські вистави. Бабці особливо запам'ятався спектакль за п'єсою Михайла Старицького «Циганка Аза». Також привозили кінофільми. У вихідні вечорами влаштовували забави, на яких грали музики, і молодь приходила потанцювати. У ті часи було заведено гуртом ходити у гості. Хлопці приходили до дівчат, влаштовували посиденьки, спілкувалися, співали, частувалися, якщо пили якийсь трунок — то у малесеньких чарках. Так само, коли дівчина подобалася якомусь хлопцеві, і він мав щодо неї поважні наміри — відкрито приходив до неї додому, аби знали її батьки. До війни у Костарівцях переважали українські родини, польських було лише шість, чимало було й змішаних шлюбів. Українці шанували польські релігійні свята й традиції, а поляки – українські. Навіть були випадки, коли поляки, прийшовши на гостину до українців на свято, з поваги до господарів розмовляли українською.

– Чи є у вас якісь сімейні реліквії з тих місць?

– Під час виселення більшість людей, які залишали свої домівки, вірили, що їдуть звідти ненадовго, мине час — і вони повернуться. Брили лише найнеобхідніше. Від однієї переселенки я чула, що перевозити з собою дозволили небагато — лише 25 кг на людину, хоча в моїй родині такого не розповідали. Дідів батько, що був війтом села, вирішив передовсім забрати з собою сакральні цінності. Тому громада взяла з церкви хоругви, чашу, люстру, які згодом перенесли у церкву села Качанівка на Тернопільщині, куди їх депортували. У нашій родині залишилися старі образи, куфер (*дерев'яна скриня – ред.*), що досі зберігаються у шпихлері (*кам'яна житниця, споруда, куди складали зерно – ред.*) бабчиної та дідової хати. На горищі я якось знайшла праску на вугілля. Є дерев'яна валіза, з якою вони переїжджали, світлини з Костарівців, бабусині табелі успішності зі школи, дідовий документ із тих часів, коли він навчався столярству. У мене зберігається червона квітчаста хустка, яку моя прабабця подарувала бабці, коли їй було чотирнадцять років; згодом вона віддала її мамі, а мама недавно передала мені. Є маленький молитовник, який належав бабці, коли вона вчилася у школі. Вона подарувала його моїй тітці, а та згодом передала моєму кузенові.

Бабця згадувала, як у дорозі, в потязі, одна жінка збожеволіла, й без кінця з відсутнім виглядом запитувала, де її черевики. А одна дівчинка-підліток тримала в руках вазон. Корова на станції об'їла з нього листя, й дівчина зайшлася нестримним плачем, як від найбільшої у житті втрати. Кожен відчував розгубленість, пригніченість, страх перед невідомістю. Це примусове виселення для усіх було неабияким потрясінням — люди залишали хати, землю, все нажите нелегкою працею; покидали могили своїх предків, втрачали зв'язки з родинами. Цей розрив зі своєю землею, своїм корінням, і неможливість повернення стало невимовною трагедією. Хоча тоді ще мало хто це до кінця усвідомлював.

– Минулоріч ти їздила на батьківські місця. Поділися, будь ласка, враженнями. Чому ти взагалі вирішила туди навідатися? Чи залишилося там щось українське?

– Побувати у Костарівцях я мріяла вже віддавна. Ще з дитинства наслухалася історій про це село, і мала дивовижне враження, що насправді вже там бувала, вже з самих розповідей воно було мені рідним, я часто малювала його в своїй уяві. Десь наприкінці 1980-х туди нарешті вперше змогли поїхати бабцина сестра і її чоловік, бо там залишалася родина. Мої бабця і дідо, очевидно, теж могли би навідатися на свою батьківщину, але бабця не хотіла. Казала, що «серце трісне». Для людини з такою глибокою тугою, яку вона носила в собі усе життя, це було би нестерпно.

Церква у Костарівцях

Згодом чоловік відвів нас до пана Романа. Він виявився бадьорим і жартівливим, тішився, що має нагоду поспілкуватися українською, якою говорив без жодного акценту, м'яко і шляхетно. У чомусь він здавався мені рідним. Виявилося, що Роман добре пам'ятає родину мого діда й бабці. Він навіть квартирував у бабчиного дядька, що мав свій артіль у Сяноку, та навчався у нього кравецького ремесла. Після невеличкої розмови Роман запросив мене приїхати знову, уже на довше, щоби мати більше часу для спілкування. Напевно, він розповів би ще багато цікавих історій.

Для мене можливість там побувати уперше з'явилася 15 років тому, вже після смерті діда, завдяки польському приятелю мого брата, який запропонував допомогу і супровід, почувши історію про село і виселення нашої родини. На один із вихідних ми навідалися до Янека на Підкарпаття, і його автівкою вирушили на пошуки Костарівцеь. Опинившись у селі, почали розпитувати у місцевих старших людей, яких зустрічали, про родину Оришаків – моєї бабці, намагалися дізнатися, де була її хата, бо знали лише з її розповідей, що десь наприкінці села. Люди відповідали нам однаково: «Вивезли їх звідси давно, десь до Росії...». Дізнавшись, де саме була бабцина домівка, ми спершу розгубилися. Довкола стояли вже нові хати, і невідомо, яка з них належала колись нашій родині. Янек вирішив зайти і порозпитувати. Яким було наше здивування, коли за якусь мить він повернувся зі старшим чоловіком, який розмовляв чистою українською мовою, ще й такою особливою, як говорили мої бабця й дід! Це здавалося неймовірним! Виявилося, що пан Юзик ходив із моєю бабцею до школи, в дитинстві вони разом пасли корів і бавилися. Він показав нам подвір'я, де колись була її хата, будинок, де мешкав зі своєю родиною дід, церкву, яку перетворили у костел. Я впізнала її зі світлини. Коло старої дерев'яної будівлі розрісся величний дуб. На пожовклому фото, яке я бачила, до дерева тулився молодий хлопець – мій дід, біля тієї ж церкви. Мене огорнули неймовірні почуття: якогось і радісного піднесення, і глибокого щему. Наче побачила щось до болю рідне, знайоме, сокровенне, що пам'ятала генами; часточку чуда, очікування якого жило в мені з дитинства. Здавалося, що разом зі мною в ту мить на рідні землі повернулися усі мої предки, і ми опинилися там разом. Відтоді я мріяла побувати в Костарівцях знову, бо часу, аби там набутися, надихатися, усе відчути й побачити, мені тоді було замало. Обставини не дозволили це втілити раніше. Така нагода випала лише торік. До Костарівцеь я вирушила з моїм найкращим другом, також письменником – Андрієм Бачинським, що запропонував скористатися його авто. У мене вже було фото дідової хати з номером на будинку, тож я сподівалася, що знайти все буде значно легше, аніж минулого разу. Навігатор мав нас скерувати до центру села, звідки ми збиралися розпочати

свої пошуки. Але трапилася дивна, навіть містична річ. Заїхавши до села, всупереч підказкам навігатора, Андрій чомусь повернув у протилежний бік. Трохи покружлявши вузькими доглянутими вуличками, автівка раптом виїхала просто до дідової хати. Я здивовано скрикнула, Андрій різко загальмував – він мав приголомшений вигляд. Це була справжня містика! Здавалося, якісь вищі сили скерували авто у потрібному напрямку і привели до дідової хати. Із сусіднього будинку вийшов якийсь чоловік, років за шістдесят, і поцікавився, хто ми. Я схвильовано пояснила, що тут до 1947 року жив мій дідो і родина Лучків. «Це хата, на яку завжди казали – до Гоцика», – зауважив чоловік. Я радісно підтвердила. Саме так чомусь називали дідову родину, і в нашій родині пам'ятають про це досі й часом жартують про це, хоча достеменно невідомо, звідки взялося у Лучків це прізвище чи прізвисько. Пан Мар'ян запросив нас до себе додому, пригостив кавою, порозповідав. Після виселення українців багато хат пустувало, і то дуже довго. Мар'ян згадував, як він у дитинстві бавився, лазив по тих покинутих домівках з хлопчиками. Деякі з них і досі стоять порожні, мов привиди минулого чийогось життя. Юзик, який мешкав біля бабчиної хати, вже помер, але живий ще його рідний брат Роман, якому під 90 років. Він і є тепер найстаршим жителем Костарівця і єдиним українцем.

Хата родини Лучків, де до 1947 року жив дідю.

Оксано, ти мешкаєш у Львові, проте твоїх предків виселили в Україну з Польщі*. Чи ділилися вони з тобою розповідями про тодішнє життя? Яким воно було?

Оксана Сайко: З цими розповідями я зростала. Вони огортали мене з дитинства, відколи себе пам'ятаю. Деякі з них чула безліч разів, але щоразу це було як уперше, і слухати їх не набридало. Особливо любила розповідати бабця, яка все життя дуже тужила за своїм рідним селом Костарівці, що поблизу Сянока. Вона часто згадувала дитинство, дівочтво, якісь драматичні й цікаві історії не лише її родини, а й інших селян, їхніх стосунків та життя під час війни (у селі були німці, згодом – радянська армія, активно діяла Організація українських націоналістів). Ці спогади були яскраві, вона розповідала їх говіркою, часом – із польськими репліками і піснями тих часів, що додавало їм колориту.

Час від часу він приходить до Мар'яна – перехилить чарку-другу і співає українські пісні. У дідовій хаті ніхто давно не живе, власники перебралися до Сянока і залишили сусідові ключ. Пан Мар'ян люб'язно запропонував мені її відчинити. Дерев'яна хата – простора, з великими сінами, коморою і двома кімнатами. Але все одно було складно уявити, як у ній поміщалися дев'ятеро дітей і двоє дорослих. Видно було, що там дуже давно ніхто не жив — проломилася стеля у сінах, звисало густе павутиння. Панувала непорушність, застиглість часу і речей – все, як було пів століття тому, і разом з тим оселю огортав дивний затишок і якесь очікування. Старі меблі, бамбетль (*дерев'яний диван ручної роботи – ред.*), давня швейна машинка, образи на стінах, поличка з книгами. Стримуючи сльози, я бачила тут діда; як стіни цього дому наповнювала родинна метушня, хатня робота, дитячий галас, побутові клопоти, маленькі радощі. Привертав увагу незвичний старий

великий образ у кутку, у темній рамі, де-не-де сточений шашіллю: Йосиф-тесля, Марія, що пряде і тримає на колінах розгорнуту книгу, якої торкається рука юного замисленого Христа. Помітивши моє зацікавлення, пан Мар'ян запропонував забрати образ собі: «Він, напевно, належав вашій родині, бо дуже старий, і завжди тут був». Згодом чоловік відвів нас до пана Романа. Він виявився бадьорим і жартівливим, тішився, що має нагоду поспілкуватися українською, якою говорив без жодного акценту, м'яко і шляхетно. У чомусь він здавався мені рідним. Виявилось, що Роман добре пам'ятає родину мого діда й бабці. Він навіть квартирував у бабчиного дядька, що мав свій артіль у Сяноку, та навчався у нього кравецького ремесла. Після невеличкої розмови Роман запросив мене приїхати знову, уже на довше, щоби мати більше часу для спілкування. Напевно, він розповів би ще багато цікавих історій. Увесь час мене не покидало ностальгійне відчуття рідності — це наша рідна земля, мала Батьківщина, і водночас — наче якоїсь відірваності.

— Чи є у твоїх творах епізоди, пов'язані з минулим твоїх предків? Чи потрібні українській літературі твори на таку тематику?

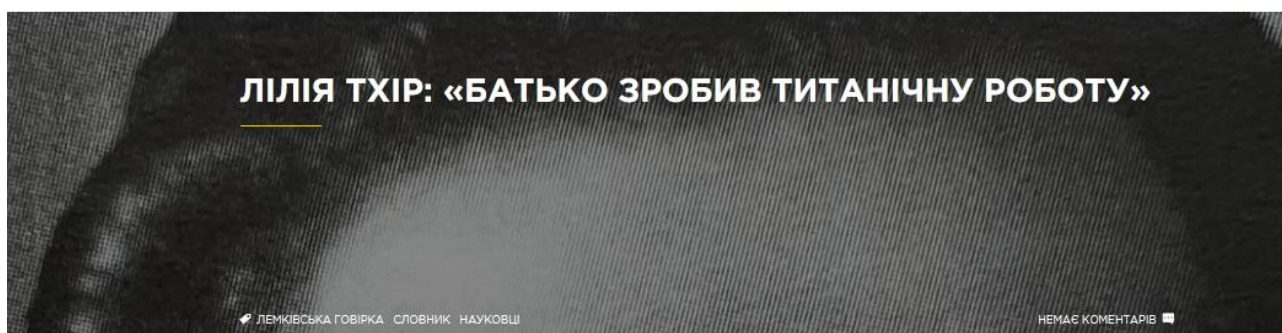
— В одному з моїх творів є епізод, який колись розповіла бабця. Щоправда, він не стосувався безпосередньо її чи їхньої сім'ї — це фрагмент історії іншої людини з часів бабчиної юності і Костарівців. А щодо родинних історій — зізнаюся, виникали думки дати їм друге дихання і написати якусь повість про колишнє життя моєї рідні. Можливо, колись я за це візьмуся. Але поки що це визріває. Така тема для мене — дуже відповідальна і вимагає більше знань, досліджень, фактів. Звичайно, українській літературі потрібні твори такої тематики. Наскільки мені відомо, чомусь наразі про таке ніхто особливо не писав. Зрозуміло, чому цього не робили за радянських часів, але згодом ця тема просто «випала». Це — одна з трагічних сторінок нашого минулого, з неймовірними драматичними людськими живими історіями, гідними як літератури, так і кінематографу.

* – виселення в 1944-1951 роках, відповідно до угоди “про взаємний обмін населенням” між Польщею та Україною.

Прочитайте текст та виконайте переклад на англійську мову. Визначте жанр та стиль тексту.

- *Проаналізуйте оригінал та переклад на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях.*
- *Яка цільова аудиторія тексту?*
- *Доведіть свої припущення на конкретних прикладах.*

ЛІЛІЯ ТХІР: «БАТЬКО ЗРОБИВ ТИТАНІЧНУ РОБОТУ»

Наше слово

8 Квітня 2022

Наталія Пасічник ■ ЛЕМКІВСЬКА СТОРІНКА ■ №15, 2022-04-10

У розмові з Лілією Пиртей-Тхір поговоримо про «Словник лемківської говірки», який нещодавно побачив світ.

- Пані Ліліє, нещодавно вийшов друком «Словник лемківської говірки» вашого батька Петра Семеновича Пиртея. Розкажіть про роботу над цим виданням і про те, чим воно може зацікавити професійних мовознавців та пересічних читачів.

- Мій батько, автор книг «Словник лемківської говірки», «Короткий словник лемківської говірки» та «Лемківські говірки. Фонетика та морфологія», зробив неймовірний внесок у відродження лемківської спадщини. Народився він 26 червня 1919 року у сім'ї Семена і Марії (уродженої Васічко) в селі Смерековець Краківського воєводства у Польщі. Після закінчення початкової школи навчався у Горлицькій гімназії, а з 1937 року був слухачем педагогічного ліцею в Кросні. II Світова війна стала на заваді подальшому навчанню. Закінчивши однорічні курси в Українській вчительській семінарії

в Криниці, Петро з 1941 по 1945 роки вчителював у початковій школі у лемківському селі Фльоринка, а з 1942-го став завідувачем школи у Перунці.

1945 року їх разом із дружиною Ольгою Петришак депортували в Україну, у село Федорівка (тепер це Донецька область). Через рік Петро з родиною переїхав до Івано-Франківська й учителював у селах області, проводячи одночасно громадську роботу. Також він вивчав українську мову в Івано-Франківському педагогічному інституті. Після закінчення факультету іноземних мов у Львівському й Київському університетах аж до виходу на пенсію (1973) він викладав німецьку мову в селі Загвіздя поблизу Івано-Франківська.

Петро Пиртей. Фото надане героїнею статті

Скільки тривала праця над укладанням словника?

Прагнення зберегти рідне слово для нащадків стало для Петра Пиртея ревною турботою. Тому він почав збирати й записувати лемківські слова – зернинку до зернинки: у знайомих, рідних, носіїв говірки. Так виникла ціла

Молодий вчитель Петро Пиртей, який прибув до УРСР вже зрілою людиною, був природним носієм лемківського діалекту і добре розумів важливість та необхідність збереження цього унікального пласта лемківської культури. Маючи особливе відчуття рідного слова, він прагнув, аби у мелодійному багатоголоссі великої української мови гармонійно зазвучала і лемківська струна, адже цей говір несе рідкісні слова, відсутні в українській, і цим доповнює та висвітлює нові її грані. Водночас він охоплює чимало лексичних українізмів, фонетичних і морфологічних рис, притаманних саме українській мовній традиції.

- Скільки тривала праця над укладанням словника?

Прагнення зберегти рідне слово для нащадків стало для Петра Пиртея ревною турботою. Тому він почав збирати й записувати лемківські слова – зернинку до зернинки: у знайомих, рідних, носіїв говірки. Так виникла ціла картотека. Усього батько зібрав близько 80 тисяч слів, з яких 5 тисяч слів додав Олесневич Л. О. Текст словника набирали на друкарській машинці, перероблений під лемківський алфавіт. Друкували вручну через копіювальний папір. Дуже допомогла у цьому внучка Віра. У «докомп'ютерні» часи це була скрупульозна та титанічна праця. Слід також відзначити, що на початковому етапі роботи над словником авторіві допомогли з опрацюванням картотеки студенти філологічного факультету Прикарпатського університету імені Василя Стефаника. У важкі радянські часи добитися видання такої книги було проблематично, і батько відправив рукопис в Сполучені Штати й Польщу своїм сестрам. 2001 року «Словник лемківської говірки» вийшов невеликим накладом (усього 10 екземплярів). Проєкт профінансувало Міністерство культури та національної спадщини Польщі. Першим видавцем був лемківський ансамбль пісні й танцю «Кичера» з Лігниць, а упорядкували книгу Юрій Старинський та Павло Коробчак. Тим часом батько подав матеріали на рецензування в Академію наук України у Київ. Він повинен був довести важливість цієї праці для української науки та культури, що було надзвичайно складним завданням в

умовах радянського режиму. Тож ухвала про прийняття рукопису до Інституту мовознавства ім. Потебні для доопрацювання і підготовки до друку стала справжньою перемогою. Так, у 1991 році словник був рецензований в Академії наук. На жаль, ці матеріали пролежали там декілька років, і в рекомендований словник увійшла лише третина слів. Батько був дуже засмучений. Він не дочекався виходу у світ цього «Короткого словника лемківських говірок», бо помер 24 листопада 1999 року.

Лілія Пиртей-Тхір. Фото надане героїнею статті

А словник вийшов друком лише у 2004 році в Івано-Франківську тиражем 300 примірників у видавництві «Сіверсія МВ» завдяки внескам ентузіастів і справжніх патріотів Лемківщини. У 2013 році в Горлицях (Польща) була видана друга книга Петра Пиртея «Лемківські говірки. Фонетика і морфологія». У лютому 2014 року я мала честь брати участь у презентації батькової праці у Горлицях. А сьогодні побачив світ повний «Словник лемківської говірки». Ми дуже тішимося, що нарешті здійснилася татова мрія. Родина автора висловлює найщирішу подяку Фонду дослідження Лемківщини у США, зокрема його голові Андрію Хомику, за фінансування видання словника та за дизайн, а також головній редакторці Інні Варварук

(Данилюк). Книга вийшла друком у видавництві «Левада» (Львів, 2020). У словнику представлено розмаїття лексики лемківського говору – одного з архаїчних діалектів карпатської групи південно-західного наріччя. Видання містить слова, словосполучення та стійкі звороти, що відтворюють особливості побуту, господарської діяльності та культурної спадщини носіїв говірки, репрезентують її специфічні риси, невластиві іншим українським діалектам. Словник призначений передусім для дослідників-діалектологів, а також орієнтований на широке коло мовознавців, літераторів, фольклористів, студентів філологічних спеціальностей, учителів – усіх, хто цікавиться проблематикою діалектів, живого народного мовлення, матеріальною і духовною культурою Лемківщини. У ньому зафіксована широка розмовна палітра лемків, властива тільки цьому історико-етнографічному регіону, яка зачаровує нас у співанках – справжніх перлинах українського пісенного фольклору. Водночас надзвичайно цікавою є лексика, пов'язана з традиціями та звичаями, з обрядами, побутом, господарською діяльністю, тобто з матеріальною і духовною культурою субетносу. Вплітаючи неповторний лемківський говір до запашного вінка української мови, Петро Пиртей зробив гідний внесок у справу відтворення й збереження самобутньої культурної спадщини лемків. Видання «Словника лемківської говірки» до 100 річниці від дня народження Петра Пиртея є символічним знаком щирої вдячності й глибокої шани, світлої пам'яті світової лемківської спільноти про його самовіддану багаторічну організаторську, інтелектуальну, дослідницьку працю для майбутніх поколінь.

У словнику представлено розмаїття лексики лемківського говору – одного з архаїчних діалектів карпатської групи південно-західного наріччя. Видання містить слова, словосполучення та стійкі звороти, що відтворюють особливості побуту, господарської діяльності та культурної спадщини носіїв говірки, репрезентують її специфічні риси, невластиві іншим українським діалектам.

- Ваш батько зробив чимало для вивчення лемківської історії та культурної спадщини. Яким він був у житті?

Дуже життєрадісною та доброзичливою людиною, чудовим сім'янином. Він захоплювався подорожами, шахами, збиранням грибів. Тішився успіхам доньок, онуків. Це була людина високого інтелекту, дуже справедлива і працююча. Наприкінці 80-х років Петро Пиртей одним з перших долучився усіма своїми духовними, інтелектуальними й фізичними силами до грона відданих діячів, які надихали та організовували рух з відродження лемківської культури серед переселенців на західних землях України. З ініціативи мого тата у 1990 році було засноване Івано-Франківське обласне відділення товариства «Лемківщина». Він став головою цього осередку й опрацював його статут. Ще одна його заслуга полягає у тому, що він організував для своїх краян перші екскурсії – відвідини рідних земель, зокрема «Лемківської ватри» у Ждині. 9 листопада 1991 року Петро Пиртей брав участь в I З'їзді Об'єднання лемків у Сярах (Польща). Він радів усім добрим починанням ОЛ, зокрема з нетерпінням чекав на кожен новий номер «Ватри».

- Чи підтримуєте ви якісь лемківські традиції у побуті?

- Допоки дозволяло здоров'я, тато кожного року їздив на «Лемківську ватру» до Ждині. У 2017 році у видавництві «Лілея» в Івано-Франківську вийшла друком перекладена з англійської мови моєю дочкою Вірою книга її кузени Діани Хованської «Розкидані долі». У ній розповідається про життя мого батька та його рідних сестер Меланії Лозиняк (США) та Ганни Лозиняк (Польща). Ми в сім'ї намагаємося зберігати пам'ять про Лемківщину, їздимо на фестиваль «Лемківська ватра» до Ждині й Монастириська, передплачуємо щоквартальник «Ватра», готуємо лемківські страви – киселицю, борщ, метані галушки, фучки.

Прочитайте текст та виконайте переклад на англійську мову. Визначте жанр та стиль тексту.

- Проаналізуйте оригінал та переклад на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях.
- Яка цільова аудиторія тексту?
- Доведіть свої припущення на конкретних прикладах.

ЙОСИП СТРУЦЮК: «МОЇ СТРІЛЬЦІ НА ВСЕ ЖИТТЯ, ЯК І МОЄ ОБПАЛЕНЕ ЛИХОЛІТТЯМ ДИТИНСТВО»

*І летять журавлі у спрацьовані будні,
журять небо високе оті журавлі.
Із минулого в наше далеке майбутнє
здивилися очі моєї землі.*

№ 27 (3282), 5 ЛИПНЯ 2020 РОКУ *Наше Слово* 9

Історія

Йосип Струцюк:

«Мої Стрільці на все життя, як і моє обпалене лихоліттям дитинство»

*І летять журавлі у спрацьовані будні,
журять небо високе оті журавлі.
Із минулого в наше далеке майбутнє
здивилися очі моєї землі.*

Український письменник-шістдесятник Йосип Струцюк, твори якого неодноразово з'являлися на сторінках «Нашого слова», ділиться своїми спогадами про дитинство та переселення з Холмщини. 1 листопада 1944 року він разом із батьками був депортований у село Новослобідка Верхньохортицького району Запорізької області. А в червні 1946-го, рятуючись від голоду, переїхав з родиною на Волинь у село Глинище Рожищенського району.

Йосип Струцюк — перший лауреат літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського, заслужений діяч мистецтв України, почесний громадянин Луцька. Народився 17 липня 1934 року в українському селі Стрільці на Холмщині. Вірші друкує з 1956 року. Перша збірка поезій «Освідчення» вийшла у 1965 році. Член Національної Спілки письменників України з 1970 року. За сценаріями і режисурою Йосипа Струцюка створено до десяти кінофільмів. Зокрема, по телебаченню демонструвався кінофільм на тему Холмщини «Ти незгасна, зоре ясна». Низка кінострічок Струцюка була відзначена на міжнародних кінофестивалях.

▲ Йосип Струцюк

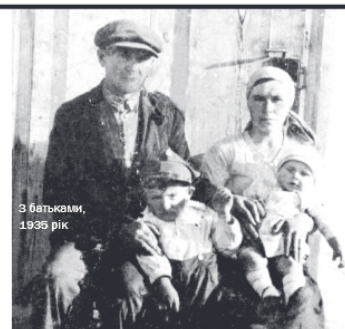
зачепився за тонку гілляку на липі і повис. Я крикнула: «Дивіться, люди, не падає, бо святий, а ви, бандюги, — грішники!». Поляк оглянувся і тільки засміявся. Кажуть, саме в той день, коли він валив церкву, у нього дочка втопилася. А другий, той, що лавив по даху, потім здох як пес. Так Господь їх покарав».

Це був переддень страхотливої боротьби двох слов'янських етносів. До того ж один мав відстоювати свої права на рідній землі по обидва боки Бугу. Саме тому після перших жертв у селі Юрій Лукашук організував самооборону. До неї увійшли Євген Долінський, Йосип Назаревич, Сергій Стець і мої рідні дядьки — Володимир Струцюк і Євген Вовчук. Потім вони діяли на території Холмщини і Надсяння — хто в дивізії «Галичина», хто в загонах Української повстанської армії (УПА). Про це мені не раз розповідав дядько Євген. Одисея його життя, певне, не вмістилася б і в том. Я пробував щось написати, однак відчув, що це не на рівні мого літературного хисту.

У липні 1988 року я вперше відвідав Холмщину, котру покинув у листопаді 1944 року. Стояв і дивився на коричневий клаптик, порослий бур'яном серед пшениці, на тому місці колись була батьківська хата.

— А знаєш що, Юзефе, кажуть, що твоє село бандерівці спалили...

Моя пам'ять завжди згадує той день, коли...

З батьками,
1935 рік

Знімки надані авторкою статті

І люди покидали віками обжиті обійстя. Села порожніли, бо в переважній більшості на Холмщині були українськими. Поміж бур'янами скрадалися здичавілі коти. Тиратин, що по сусідстві від Стрільців, ще тримався.

Але згодом дійшла черга і до Тиратина. Перша валка возів прибула до Холми вночі, а ось друга у складі 13 фирманок застрягла під білопільським лісом. На зустріч їй з лісу верхи на конях виїхала банда Сватка, що з Одлїтайки. Вишколений розбійник наказав повернути фирманкам до лісу. А там усіх людей перебили, майно розподілили поміж своїми.

Перший ешелон

Доки буду жити — буду пам'ятати той ясний осінній день. Худа кляча тягне напівпорожнього воза. Мати й сестричка сидять ззаду, а на передку — я. За фурманом. Мені цікаво. І навіть чомусь весело. Щоправда, доти, доки не переводжу погляд убік батька. Батько, поклавши долоню на ключицю, йде біля воза. Батькові вельми-вельми пізно, а він уже горбачий Гамба.

Український письменник-шістдесятник Йосип Струцюк, твори якого неодноразово з'являлися на сторінках «Нашого слова», ділиться своїми спогадами про дитинство та переселення з Холмщини. 1 листопада 1944 року він разом із батьками був депортований у село Новослобідка Верхньохортицького району Запорізької області. А в червні 1946-го, рятуючись від голоду, переїхав з родиною на Волинь у село Глинище Рожищенського району.

Йосип Струцюк — перший лауреат літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського, заслужений діяч мистецтв України, почесний громадянин Луцька. Народився 17 липня 1934 року в українському селі Стрільці на Холмщині. Вірші друкує з 1956 року. Перша збірка поезій «Освідчення» вийшла у 1965 році. Член Національної Спілки письменників України з 1970 року. За сценаріями і режисурою Йосипа Струцюка створено до десятка кінофільмів. Зокрема, по телебаченню демонструвався кінофільм на тему Холмщини «Ти незгасна, зоре ясна». Низка кінострічок Струцюка була відзначена на республіканських, всесоюзних і міжнародних кіноконкурсах. Йосип Струцюк активно займається громадською діяльністю — він один із ініціаторів створення громадсько-культурного товариства «Холмщина», багато років був заступником голови цього об'єднання, очолював Волинську крайову організацію Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Твори письменника перекладаються на інші мови, зокрема в Польщі у видавництві «Prumat» вийшла книга «Po tamtej stronie ciszy» («Потойбіч тиші») польською мовою.

Мої Стрільці

Їдучи з Холма до Грубешова, зразу за Білим полем (як у нас називали), на 29-му кілометрі ви побачите старовинне українське село Ратиборовичі. Ліворуч від нього за 4 км — мої Стрільці. У Стрільцях мешкало 3 родини поляків, 7 — мурав'яків, інші 140 родин називали себе русинами, так їх кликали і поляки. До честі моїх земляків і на відміну від деяких сучасних закарпатців вони ніколи не відщеплювалися від спільного українського пракоріння.

Коли холмщаки поверталися з «біженства», поляки на їхніх очах підпалювали хати. В Богутичах, Молодятичах почали горіти навіть церкви (1918 р.). В Заборцях теж підпалили храм, але австрійські вояки (саме ті, котрими лякали донські козаки) погасили його.

Мій дід Петро з дружиною і п'ятьма синами поселився у церковній дзвіниці, перезимував, а навесні «закопався» у землю. Батько показував мені те місце, де колись стояла його землянка.

У селі витав український дух між синьо-жовтих прапорів, парубки в козацьких строях виїжджали у свята на конях і співали:

*Станем, браття, в бій кривавий од Сяну до Дону,
В ріднім краї панувати не дамо нікому!*

До 1929 року на Холмщині та Південному Підляшші 165 святинь стали римо-католицькими костелами (звісно, не добровільно), 96 — закрито, 24 — спалено, 25 — розібрано, 4 — перетворилися в школи, але не з українською мовою навчання, а одна — просто стала житловим будинком. Появилися банди «кракусів». Якось напали на наше село. Били вікна, пороли і пускали за вітром пір'я з подушок, лили гас у борошно, зривали зі стін і топтали на долівці ікони. Потім появилися вдруге, втретє...

Масове нищення церков

Потім, у 1938 році, знову почалося масове нищення церков. Мати згадувала: «Нараз серед білого дня по селі пішла чутка: «Церкву вальять!» Я схопила тебе (себто мене) за руку і побігла. Людей біля церкви було вже повно. Жінки плакали, чоловіки кричали, але підступити до анцихристів боялися, бо ті були озброєні. Попереду людей стояв твій дід, що був церковним старостою. Священник утік із села. Поляки лазили по даху, зірвали хрест, кинули додолу, але залізний хрест зачепився за тонку гілляку на липі і повис. Я крикнула: «Дивіться, люди, не падає, бо святий, а ви, бандюги, – грішники!». Поляк оглянувся і тільки засміявся. Кажуть, саме в той день, коли він валив церкву, у нього дочка втопилася. А другий, той, що лазив по даху, потім здох як пес. Так Господь їх покарав ».

Це був переддень страхітливої боротьби двох слов'янських етносів. До того ж один мав відстоювати свої права на рідній землі по обидва боки Бугу. Саме тому після перших жертв у селі Юрій Лукашук організував самооборону. До неї увійшли Євген Долинський, Йосип Назаревич, Сергій Стець і мої рідні дядьки – Володимир Струцюк і Євген Вовчук. Потім вони діяли на території Холмщини і Надсяння – хто в дивізії «Галичина», хто в загонах Української повстанської армії (УПА). Про це мені не раз розповідав дядько Євген. Одіссея його життя, певне, не вмістилася б і в том. Я пробував щось написати, однак відчув, що це не на рівні мого літературного хисту.

У липні 1988 року я вперше відвідав Холмщину, котру покинув у листопаді 1944 року. Стояв і дивився на коричневий клаптик, порослий бур'яном серед пшениці, на тому місці колись була батьківська хата.

– А знаєш що, Юзефе, кажуть, що твоє село бандерівці спалили...

Мене, признаюсь, розсердила така провокаційна фраза мого приятеля – польського поета. Але, на жаль, так фальсифікувалися факти не лише в Польщі. Радянська преса розносила по всьому світу, як так звані українські буржуазні націоналісти стирали з лиця землі польські села, наліво й направо умиротворяючи сусідів. Боже, і де стільки тої буржуазії наплодилося в кількох західноукраїнських областях? Кажуть, що її було аж кілька сотень тисяч (маю на увазі вояків УПА) і майже всі – з села. Ось де приклад раптового обуржуазнення нації, що трохи запізно потрапила під рятівне крило комуністичної влади. Заради справедливості відзначу: донедавна не зустрічав жодного матеріалу, де б говорилося про спалене поляками українське село. А хіба таких не було на Волині? Переконалий, не менше, ніж польських. Про Холмщину промовчу – там суцільні українські згарища.

Переселення холмщаків

Неправда, що перші ешелони холмщаків їхали на Схід добровільно. У 1944 році в нашому селі майже через день з'являлися польські банди. Іноді навідувалася і червона партизанка. Згодом до неї українське населення поставилося з недовір'ям. Відчувалося, що вона була заодно з поляками, обзивала українців націоналістами і грабувала їх.

Мої односельці першими навантажили вози скупими клунками і подалися до Устилуга. Їх супроводжували радянські солдати. Дехто стверджував, що й окремі стрільці Холмської самооборони теж.

Вночі ми перетнули Буг, у Володимирі-граді залізли в «телятники» і, як згадує мати, «на октябрську» вже були біля колись найзнаменитіших порогів на Дніпрі.

Якось так виходило, що ми не рахували свої жертви, бо того нам не було дозволено, а самі ми не поспішали.

Пізніше про ті часи я згадував:

*Залишилось давно все за Бугом,
і про нас вже давно світ забув.
Чи ж були ми в тім світі не з Богом?
Чи ж то Бог, може, з нами не був?
Рідні зорі нас радісно гріли
і ріднили купальські вогні.
А як села довкола горіли –
догорали із ними пісні.
І тому-то у грудях занило,
а в Пречистой сива печаль.
Журавлі над горою Данила,
як ніколи, сьогодні кричать.
Відкричали б, та, мабуть, не можна,
відмовчали б, та як відмовчиш.
Від Сагриня аж ген до Явожна
наша кривда у всесвіт кричить.*

Одначе деякі села не поспішали з виїздом, переважно то були села, котрі не зазнали руйнації. Але на них уже нападали поляки посеред білого дня і підпальювали українські хати. Найчастіше палії відверто погрожували: «Щоб ноги вашої на цій землі не було!»

І люди покидали віками обжиті обійстя. Села порожніли, бо в переважній більшості на Холмщині були українськими. Поміж бур'янами скрадалися здичавілі коти. Тиратин, що по сусідстві від Стрільців, ще тримався.

Але згодом дійшла черга і до Тиратина. Перша валка возів прибула до Холма впору, а ось друга у складі 13 фірманок застрягла під білопільським лісом. Назустріч їй з лісу верхи на конях виїхала банда Сватка, що з Одлітайки. Вишколений розбійник наказав завернути фірманкам до лісу. А там усіх людей перебили, майно розподілили поміж своїми.

Перший ешелон

Доки буду жити – буду пам'ятати той ясний осінній день. Худа кляча тягне напівпорожнього воза. Мати й сестричка сидять ззаду, а на передку – я. За фурманом. Мені цікаво. І навіть чомусь весело. Щоправда, доти, доки не переводжу погляд убік батька. Батько, поклавши долоню на ключицю, йде біля воза. Батькові всього-на-всього під сорок, а він уже горбатий. Горбатий від горя. Помічаю, що відвертає від мене обличчя.

Лишень пізніше я зрозумію його. Чоловік уже вдруге покидає рідну землю, він мав, що згадати. На пагорбі, навпроти панського двору, ще раз оглянувся на село. Я зробив те саме. Чомусь захотілося запам'ятати Стрільці на все життя. Запам'ятати уже без старенької церкви й рідної хати, з обпаленою черешнею, що усе далі віддалялася від мене, як і моє обпалене лихоліттям дитинство.

У Володимирі-Волинському ми скиталися декілька днів на рампі. Йшов дощ, не було куди сховатися. А як вигулькнуло сонце – дуже зраділи: нарешті вологий одяг просохне. Не відаю чому, та запам'ятався луг навпроти вокзалу, а на ньому мій ровесник, який ішов і на весь луг заводив:

*Стели, стели, Марино, перину
Я до тебе спать прийду!*

Може, тому що дуже хотілося спати. Та ще й на перині! Мелодія цієї пісні – понині в моїх вухах. Це чи не найсвітліше осоння в пам'яті мого вигнання.

Уже їдучи в напіврозбитому товарняку, я звернув увагу на велику кількість підбитих літаків. Особливо під Києвом. І Дніпро запам'ятав. Широке і могутнє. Справді, рідко яка птаха долетить до його середини.

Згодом до цієї ріки я часто бігав, перепливав на острів Хортицю, блукав по ньому. Зрозуміло, тоді багато чого не знав з героїчної звитяги того острова. І все ж козацький слід у душі вигнанця-холмщика він залишив назавше.

У німецькому селі Новослобідка Верхньохортицького району ми мешкали до червня 1946 року.

Наближався страшенний голод. Власне він уже гуляв по наддніпрянських селах. Але не лишень він нас лякав. Пам'ятаю, холмщики колядували:

*Нова радість стала, яка не бувала,
Звізда ясна на чужині нам вже не засяла.*

У колгоспі все було не так, і наші люди не сприйняли його. Батько зібрався на Волинь. «Звідти ближче до Стрільців», – казав він. А як від'їжджав, то й мене взяв із собою. Мати витирала очі краєчком хустини: «Ви хоч не забудьте за нами приїхати».

Тепер уже і я мав, що згадати. А згодом навіть написав такі рядки:

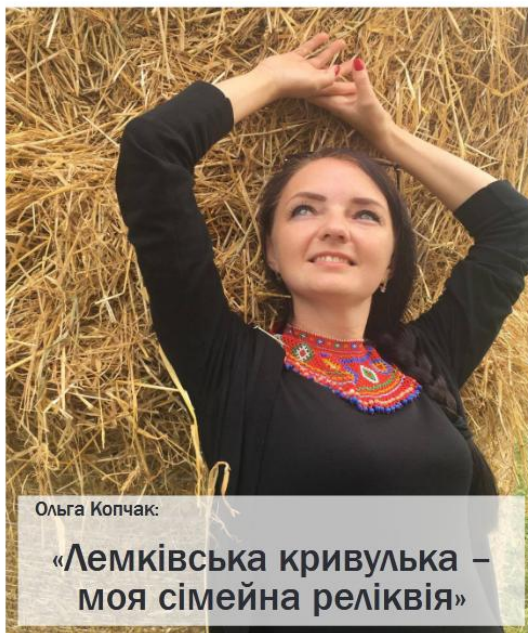
*Як ти живеш, село моє?
Як маєшся за синім Бугом?
Як небо там твоє жиє?
Із Богом чи уже без Бога?
Як спочива мій родовід
на цвинтарному хрестоносці?
Як сій прапрадід, прадід, дід?
Не вивернуто їхні кості?*

Коли я перший раз у 1980 р. побував на цвинтарі, то взяв землю з цвинтаря і куц барвінку, який густо розрісся по всьому цвинтарі. А потім, коли помер тато, я жменю цієї землі висипав на його могилу і згодом посадив барвінок. Нещодавно я побував у рідному селі і можу відповісти: то як і з якого боку підходити до кладовища. Насамперед на цвинтарі кидається у вічі сміттєзвалище.... Часто історія і є сміттєзвалищем, навіть відомий такий вислів, як смітник історії. Проте хочеться, щоб приватні спогади не ставали сміттям...

Прочитайте текст та виконайте переклад на англійську мову. Визначте жанр та стиль тексту.

- Проаналізуйте оригінал та переклад на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях.
- Яка цільова аудиторія тексту?
- Доведіть свої припущення на конкретних прикладах.

ОЛЬГА КОПЧАК: «ЛЕМКІВСЬКА КРИВУЛЬКА – МОЯ СІМЕЙНА РЕЛІКВІЯ»

Ольга Копчак:

«Лемківська кривулька – моя сімейна реліквія»

вий, вигнутий). Очевидно, тут йшлося про дугоподібну форму виробу. Назву «krywulka» фіксував під час своїх польових досліджень Роман Райнфусс перед II Світовою війною. Дослідник у своїй книзі пояснював польському читачеві, що «кривулька» — це щось на кшталт «kretu», але сплетене з бісеру. Назва «kretza/kryza» прийшла до польської мови з німецької (die Kröze) і означає круглий комір з текстилю (тканини, мережива тощо), у словацьких діалектах такі коміри називають «kretzel». Тому є недоречним використовувати назву «криза» для бісерних виробів з Команеччини, виготовлених за оригінальною технологією. Кривульки є унікальним здобутком саме лемківської культури, і саме ця автентична назва заслуговує на збереження та розповсюдження. Відомо, що в деяких селах цю прикрасу називали «крайка», але це слово є омонімічним до назви тканого пояса «крайка», отож її широке використання призводило б до непорозуміння. Моя бабуся родом із села Лупків (біля Команчі). Вона називала її «крайка». Тим часом, назву «кривулька/krywulka/kryvulka» використовують не лише українські майстри, але й творці, що живуть у Польщі та США.

А ще які вироби з лемківського побуту вважаєте цікавими для відтворення?

Думаю, традиційний лемківський жіночий одяг заслуговує на увагу. Він включає у себе ляну, а для роботи —

в косу плітали червону або блакитну стрічку. Заміжні жінки носили очіпки та хустки, білі з вишивкою, квітчасті, блакитні. Їх пов'язували, перехресноючи кінці під підборіддям і зав'язували ззаду під здвоєними кінцями на спині. Багато використовували білі або різноколірні хустини із купованих тканин. У фондах Обласного краєзнавчого музею у Тернополі збереглися зразки традиційного одягу лемкинь.

▲ Лемківська кривулька

Чи бували ви коли-небудь на Лемківщині? Знаю, що в Україні часто відбуваються тематичні лемківські фестивалі.

Саме в тому селі, де народилася бабуся, я не була. Напевне, тому що на даний час не збереглися ні будиночок, ні вулиця, де жили мої рідні. Мені про все це розповідала бабуся, яка їздила

Відома майстриня з Тернопільщини Ольга Копчак має лемківське коріння і, очевидно, саме воно стало стимулом до виготовлення лемківських прикрас-реплік. Про декоративне прикладне мистецтво лемків, а також про збереження лемківських традицій говоримо з мисткинею.

Ольго, Лемківщина займає чільне місце у вашому житті: ваша бабуся походить з тих країв, центром вашої творчої діяльності є вивчення прикладного мистецтва лемків. Розкажіть, будь ласка, з чого все почалося?

Можу сказати, що це питання цікавило мене з дитинства. У моєї бабусі була така красива кольорова прикраса, яка лежала на видному місці. Я завжди хотіла погратися з нею, але для бабусі то була дуже цінна річ. Вона давала мені її потримати, розповідала, що ця прикраса є спогадом її молодості, спогадом про її дім та рідні краї.

Чи дотримуетесь якихось лемківських звичаїв у родинному житті?

Звичайно! Є традиційні страви, які ми готуємо на Різдво. Наприклад, смачнющий борщ. Він без картоплі і без відвару, тільки юшка, кисло-солодка на смак. Густину роблять сметаною. Завжди на це свято збирались усією великою родиною, тож була така традиція, коли пили на Святвечір, то тільки від старшого до молодшого із однієї склянки. А на Пасху готуємо особливий «жовтий сир», де використовується багато яєць.

Ви – відома майстриня. Як оцінюєте лемківську спадщину?

Думаю, вона займає свою певну нішу у декоративно-прикладному мистецтві. У Національному музеї українського народного декоративного мистецтва неодноразово відбувалися виставки лемківського різьблення. Представлені там роботи вражають майстерністю, неперевершеним володінням матеріалом, цікавою стилізацією. Назагал дерев'яна пластика маловідома, її потрібно популяризувати, вивчати. На жаль, багато речей вже втрачено.

Ви займаєтеся виготовленням лемківських криз. Що це за прикраса, яке її походження?

Ідеться про оригінальну лемківську бісерну прикрасу з околиць Команчі, яку самі лемки називають кривулька. Наша рідна назва – слов'янського походження, яку можна відслідкувати ще до праслов'янського «krivъ» (кривий, вигнутий). Очевидно, тут йшлося про дугоподібну форму виробу. Назву «krywulka» фіксував під час своїх польових досліджень Роман Райнфусс перед II Світовою війною. Дослідник у своїй книзі пояснював польському читачеві, що «кривулька» – це щось на кшталт «krezy», але сплетене з бісеру. Назва «kreza/kryza» прийшла до польської мови з німецької (die Kröse) і означає

круглий комір з текстилю (тканини, мережива тощо), у словацьких діалектах такі коміри називають «krezel». Тому є недоречним використовувати назву «криза» для бісерних виробів з Команеччини, виготовлених за оригінальною технологією. Кривульки є унікальним здобутком саме лемківської культури, і саме ця автентична назва заслуговує на збереження та розповсюдження. Відомо, що в деяких селах цю прикрасу називали «крайка», але це слово є омонімічним до назви тканого пояса «крайка», отож її широке використання призводило б до непорозумінь. Моя бабуся родом із села Лупків (біля Команчі). Вона називала її «крайка». Тим часом, назву «кривулька/ krywulka/kryvulka» використовують не лише українські майстри, але й творці, що живуть у Польщі та США.

А ще які вироби з лемківського побуту вважаєте цікавими для відтворення?

Думаю, традиційний лемківський жіночий одяг заслуговує на увагу. Він включав у себе ляну, а для роботи – конопляну, білу сорочку (опліччя) з невисоким коміром-стійкою і морщенням біля коміра, стягнутого стрічками або тасьмою з фестонами та квітами. У будні лемкині одягали полотняну білу, викладену в складочки спідницю. У свято носили спідницю (кабат) із купленої перкалевої різноколірної строкатої тканини, темно-синьої в крапочки – цятки або синю чи зелену однотонну вовняну, зібрану в складочки-плісування. Дівчата нашивали внизу на спідниці (кабаті) чотири кольорових стрічки-фарбітки, а заміжні жінки – червоні, зелені, білі, жовті шнури. На спідницю одягали фартух-запаску. Запаски були червоні або темно-сині, укладені дрібними складочками. Внизу прикрашалися кількома рядами стрічок – червоних, зелених, білих, жовтих, рожевих. Запаски були ще вишиті стилізованими гірляндами з квітів. Вишивка робилась гладдю блакитними, жовтими, червоними, зеленими, білими, рожевими нитками. Додатково оздоблювали ще й мережкою. Ні дівчата, ні жінки не виходили з дому без корсета, які виготовляли з сукна синього, червоного, зеленого кольору. У лемків, зустрічаються горсети з різноколірного сукна. На свято шили горсети з різноколірного шовку. Шили їх до талії, а потім опускали клапани овальної форми, які були прикрашені бісером по краю, кольоровими строчками або різною тасьмою. Основний узор вишивки – різні квіти, на які нашивали стеклярус, блискітки. Головні убори у дівчат і жінок були різні. Дівчата в косу вплітали червону або блакитну стрічку. Заміжні жінки носили очіпки та хустки, білі з вишивкою, квітчасті, блакитні. Їх пов'язували, перехрещуючи кінці під підборіддям і зав'язували ззаду під здвоєними кінцями на спині. Багато використовували білі або різноколірні хустини із купованих тканин. У фондах Обласного краєзнавчого музею у Тернополі збереглися зразки традиційного одягу лемкинь.

Чи бували ви коли-небудь на Лемківщині? Знаю, що в Україні часто відбуваються тематичні лемківські фестивалі.

Саме в тому селі, де народилась бабуся, я не була. Напевне, тому що на даний час не збереглися ні будинок, ні вулиця, де жили мої рідні. Мені про все це розповідала бабуся, яка їздила колись на батьківщину, коли я була ще зовсім маленька. Поблизу міста Монастириська є музей-комплекс «Лемківське село», де відбувається кожного року міжнародний фестиваль лемківської культури «Дзвони Лемківщини», дитячий фестиваль «Лемківські пацюрки». Я стараюся кожного року відвідати ці заходи, де і проводжу майстер-класи.

Отже, популяризувати лемківське прикладне мистецтво в Україні та за кордоном?

Звісно, потрібно, як і будь-який вид декоративного мистецтва. Згадаємо старі добрі слова Тараса Шевченка: «Учітесь, читайте, і чужому навчайтесь, й свого не цурайтесь». Треба зберігати свої традиції, мистецтво і, якщо є можливість, популяризувати!

Відома майстриня з Тернопільщини Ольга Копчак має лемківське коріння і, очевидно, саме воно стало стимулом до виготовлення лемківських прикрас-реплік. Про декоративне прикладне мистецтво лемків, а також про збереження лемківських традицій говоримо з мисткинею.

Ольго, Лемківщина займає чільне місце у вашому житті: ваша бабуся походить з тих країв, центром вашої творчої діяльності є вивчення прикладного мистецтва лемків. Розкажіть, будь ласка, з чого все почалося?

Можу сказати, що це питання цікавило мене з дитинства. У моєї бабусі була така красива кольорова прикраса, яка лежала на видному місці. Я завжди хотіла погратися з нею, але для бабусі то була дуже цінна річ. Вона давала мені її потримати, розповідала, що ця прикраса є спогадом її молодості, спогадом про її дім та рідні краї.

Чи дотримуватися якихось лемківських звичаїв у родинному житті?

Звичайно! Є традиційні страви, які ми готуємо на Різдво. Наприклад, смачний борщ. Він без картоплі і без відвару, тільки юшка, кисло-солодка на смак. Густину роблять сметаною. Завжди на це свято збирались усією великою родиною, тож була така традиція, коли пили на Святвечір, то тільки від старшого до молодшого із однієї склянки. А на Пасху готуємо особливий «жовтий сир», де використовується багато яєць.

Ви — відома майстриня. Як оцінюєте лемківську спадщину?

Думаю, вона займає свою певну нішу у декоративно-прикладному мистецтві. У Національному музеї українського

народного декоративного мистецтва неодноразово відбувалися виставки лемківського різьблення. Представлені там роботи вражають майстерністю, неперевершеним володінням матеріалом, цікавою стилізацією. Назагал дерев'яна пластика маловідома, її потрібно популяризувати, вивчати. На жаль, багато речей вже втрачено.

Ви займаєтесь виготовленням лемківських криз. Що це за прикраса, яке її походження?

Ідеться про оригінальну лемківську бісерну прикрасу з околиць Команчі, яку самі лемки називають кривулька. Наша рідна назва — слов'янського походження, яку можна відслідкувати ще до праслов'янського «krivъ» (кри-

ням біля коміра, стягнутого стрічками або тасьмою з фестоном та квітами.

У будні лемкині одягали полотняну білу, викладену в складочки спідницю. У свято носили спідницю (кабат) із купленої перкалевої різнокольорової строкатої тканини, темно-синьої в крапочки — цятки або синю чи зелену однотонну вовняну, зібрану в складочки-плісування. Дівчата нашивали внизу на спідницю (кабаті) чотири кольорових стрічки-фарбітки, а заміжні жінки — червоні, зелені, білі, жовті шнурки.

На спідницю одягали фартух-запаску. Запаски були червоні або темно-сині, укладені дрібними складочками. Внизу прикрашали кількома рядами стрічок — червоних, зелених, білих, жовтих, рожевих. Запаски були ще вишиті стилізованими гірляндами з квітів. Вишивка робилась гладко блакитними, жовтими, червоними, зеленими, білими, рожевими нитками. Додатково оздоблювали ще й мережкою.

Ні дівчата, ні жінки не виходили з дому без корсета, які виготовляли з сукна синього, червоного, зеленого кольору. У лемків, зустрічаються горсети з різнокольорового сукна. На свято шили горсети з різнокольорового шовку. Шили їх до талії, а потім опускали клапани овальної форми, які були прикрашені бісером по краю, кольоровими строчками або різною тасьмою. Основний узор вишивки — різні квіти, на які нашивали стеклярус, блискітки.

Головні убори у дівчат і жінок були різні. Дівчата

настириська є музей-комплекс «Лемківське село», де відбувається кожного року міжнародний фестиваль лемківської культури «Дзвони Лемківщини», дитячий фестиваль «Лемківські пацюрки». Я стараюся кожного року відвідати ці заходи, де і проводжу майстер-класи.

Отже, популяризувати лемківське прикладне мистецтво в Україні та за кордоном?

Звісно, потрібно, як і будь-який вид декоративного мистецтва. Згадаємо старі добрі слова Тараса Шевченка: «Учітесь, читайте, і чужому навчайтесь, й свого не цурайтесь». Треба зберігати свої традиції, мистецтво і, якщо є можливість, популяризувати! ■

Наталія ПАСІЧНИК

Фото з приватного архіву Ольги Копчак

▲ На фестивалі «Дзвони Лемківщини»

Прочитайте текст та виконайте переклад на англійську мову. Визначте жанр та стиль тексту.

- Проаналізуйте оригінал та переклад на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях.
- Яка цільова аудиторія тексту?
- Доведіть свої припущення на конкретних прикладах.

СТЕПАН КОНДИРА: «ВИТЯГНУТИ ТРАВМУ ПЕРЕСЕЛЕННЯ ІЗ СУСПІЛЬНОГО ПОЗАСВІДОМОГО – НЕПРОСТЕ ЗАВДАННЯ»

Психоаналітик:

Витягнути травму переселення із суспільного позасвідомого – непросте завдання

Відомий український психоаналітик та психотерапевт **Степан Кондира** народився на Тернопільщині, проте його батьки – вихідці з Ярославщини, які внаслідок примусових виселень українців з Польщі змушені були покинути рідну домівку. Кондира тривалий час працював психотерапевтом у Німеччині, а недавно повернувся в Україну.

Пане Степане, ваш батько — родом із села Добра, що недалеко від Ярослава в Польщі. Ви вже народилися тут, на Тернопільщині. Чи розповідав він вам про життя українців до вимушеного переселення? Яким воно було?

Дуже радий, що ви звернулися до моєї сімейної теми... Дійсно, мій батько Володимир (бабуся і дідусь називали його Влодком) народився в Польщі. У родині було дев'ятеро дітей: первісток помер, а восьмеро зростали на тих землях. У діда Степана і бабусі Марії було четверо дочок і четверо синів. У спадок їм від мого прадіда дісталася багато орної землі. Як велося у ті часи, після відходу батьків у засвіти найстаршому сину припадала половина поля, а іншим наділи йшли «по старшинству». Батько розказував, що дід Степан у Львівському повіті (саме так тоді називався цей регіон) став другою людиною з виготовлення вуликів і тримав пасіку. Він мав 168 вуликів! Зі слів батька, вони «в меді купалися». У Львові його фото висіло серед відомих людей краю. Діти виховувалися в любові до землі, до роботи.

А потім було виселення. Як він про нього розповідав?

Навіть і гадки вони не мали, що їх примусово виселять із рідних земель. Як не-

людей гнали їх в товарні вагони і везли в Україну. Батько розказував це мені зі сльозами на очах. Його душа завжди була серед неосяжних просторів Надсяння, Підляшшя. До кінця віку згадував про ті молоді свої роки. Довелося людям перенести неймовірні жахіття і страждання. Старшого — Михайла, батькового стрийка, відправили до Сибіру через небажання віддавати землю; Василь і Андрій (на щастя, швидко продавши землю) поїхали за кращою долею до Америки, а діда Степана в товарних вагонах відправили до станції Товсте, а звідтіля до села Нирків, на той час Заліщицького району. Життя було важким — післявоєнні роки. Необхідно було годувати сім'ю.

Батько наймитував, але був чудовим майстром. Так, із села в село ходив і людям робив відра із кусків бляхи, коромисла, жолоби ладнав, череди худоби пас по селах — заробляв на хліб собі і родині. Він на той час серед хлопців був найстаршим. Комуністи все забирали в людей, а люди рятувалися по-різному.

Ви бували на батьківщині батьків?

Проїздом був на батьківщині батька, бачив його рідні «пенати». Правда, там все змінилося, час бере своє... Звичайно, батькам важко довелося. Постійні утиски давалися взнаки.

Ви — відомий психоаналітик, психотерапевт. Скажіть, як впливає досвід переселення, примусової еміграції на психіку людини?

Питання ваше цікаве і водночас важке. Важке з точки зору психотерапевта-психоаналітика, адже для висвітлення такої теми необхідно розуміти структуру психіки людини. Ті внутрішні канони діяльності, що лежать в сфері позасвідомого, — це резервуар наших переживань і травм, які супроводжують нас в житті так часто, як ми навіть не можемо уявити. Нелегким є шлях пізнання істини, що може дати «прозріння» на свідомому рівні, але пройшовши цей шлях, людина знімає із себе величезне психологічне навантаження. І це діє тільки у терапії, коли із позасвідомого вдається витягнути складну для психіки причину напруги. Це можливо зробити швидко в індивідуальному психоаналізі і психотерапії. А спробувати «витягнути» із суспільного позасвідомого травму, яка притаманна цілим сім'ям, родинам, етнічним групам — не просто. Задіяні суспільні посттравматичні розлади в психіці цілих етнічних груп. Це супроводжує пам'ять постійним запитанням: за що? За які

такі погрішності настраждалися покоління? У людей з'явилася внутрішня агресія, причому вона передалася і новим поколінням. Тому наш народ вже отримав геном страху: за постійні війни на наших територіях, за нашу землю, за мову.

Як ви вважаєте, чи важливо зараз налагоджувати стосунки із Польщею, зокрема з тими місцями, звідки українців було насильно виселено?

Звісно, що стосунки із людьми, які мешкають на колишніх українських землях, необхідно розвивати! Нещодавно я звернувся до польської сторони із проханням допомогти нам, краянам, у встановленні органу в нашому костелі — базиліці св. Петра і Павла, що у Тербовлі. Мені повідомили, що лист надіслано від польського сейму до канцелярії президента Польщі. Це тішить. Найбільше мене мотивує встановити орган в нашому костелі — бажання долучитися до загальноєвропейських цінностей і налагодити стосунки між українцями та поляками. ■

Наталія ПАСІЧНИК

Фото надано авторкою статті

Біографічна довідка:

1989 рік — працював лікарем-психотерапевтом в Центрі дітей з особливими потребами (дітей інвалідів ДЦП — тодішня назва, — ред.) у місті Суми. Голова дитячого фонду «НАДІЯ».
1990–1993 роки — директор медично-альтернативного Центру (МАС) у місті Новий Сад, Югославія.
2000–2002 роки — працював лікарем-психотерапевтом в Тернопільському онкодиспансері.
Від 2002-го до 2020 року — психотерапевт, а пізніше також — психоаналітик у клініці Томова в Німеччині. Член української спілки психотерапевтів.

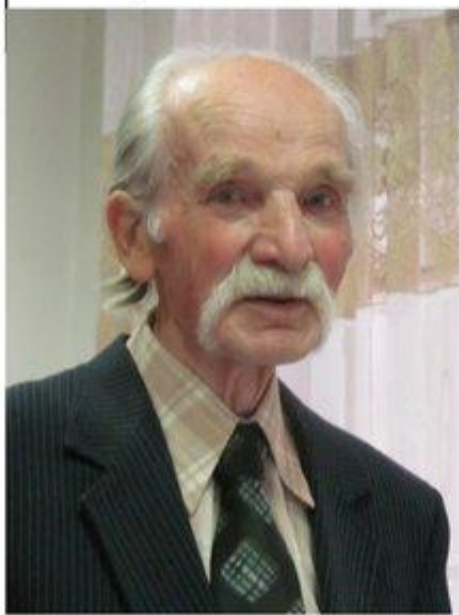
Прочитайте текст та виконайте переклад на англійську мову. Визначте жанр та стиль тексту.

- Проаналізуйте оригінал та переклад на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях.
- Яка цільова аудиторія тексту?
- Доведіть свої припущення на конкретних прикладах.

ЮРІЙ СУДИН – ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПАМ'ЯТІ

ІНТЕРВ'Ю

**Юрій Судин –
відповідальний
за збереження пам'яті**

28 квітня виповнилося 90 років від дня народження Юрія Судина, одного з найактивніших членів товариства «Любачівщина», багатолітнього члена його ради, який був біля початків створення цієї організації, видавця й автора чималої кількості видань з історії рідного краю – Закерзоння. Окрім того, кандидата технічних наук, викладача Української академії друкарства з понад сорокарічним досвідом, автора наукових статей та інших публікацій, учителя інженерів-механіків, котрі зараз працюють в Україні. Зрештою, батька чотирьох дітей. Двоє його синів теж стали науковцями й викладачами, перейнявши частину батькової духовної та інтелектуальної спадщини.

У цьому інтерв'ю, яке дав «Нашому слову» його старший син Андрій, йтиметься переважно про Юрія Судина як вихідця з Любачівщини. Останні роки свого життя він присвятив саме цій громадській діяльності, яку нині тепло згадує більшість земляків, котрі знали його завдяки роботі в товаристві чи через публікації, зокрема у «Віснику Любачівщини» й «Наш край Любачівщина». Він писав їх, щоб відновити пам'ять й історичну справедливість щодо сотень тисяч тих, кого в середині 40-х років минулого століття викинули зі своїх домівок та товарними вагонами відправили жити в радянські колгоспи й радгоспи – від Західної України до Сибіру.

– Андрію, ваш батько, як я знаю, був серед тих, хто від початку брав участь у діяльності товариства «Любачівщина», майже постійно був членом його ради, якийсь час – заступником голови, а ще працював над організацією видавничої діяльності товариства, якій віддавався найбільше. Знаю, що він був вихідцем із Любачівщини, народився в селі Новий Люблинець і був виселений зі своєю родиною малим, одинадцятилітнім хлопцем. Скажіть, що, на вашу думку, спонукало його до такої активної роботи? Чому за стільки років після життя вже в нових умовах, будучи досить зрілою людиною, він так перейнявся спогадами про переселенців, про те давнє, що, здавалося б, уже минуло? Це спогади дитинства? Це жаль за втраченим? Намагання щось повернути? Чи ділився він з вами своїми думками?

– Знаєте, насправді нам не довелося дуже багато говорити на ці теми, бо, коли настали часи вільної розмови про минуле, тобто моїм батькам не треба було оглядатися на владу й щось замовчувати перед нами, дітьми, ми вже жили окремо. Але склалося так, що я став літературним редактором більшості публікацій, які він готував у товаристві та для товариства, для земляків, тому замість розмов багато читав – спогади, які він збирав, і його спогади теж. До того ж уже деякі попередні мої знання про родину не вимагали багато запитань. Окремі картинки, згадки поволі доповнювали загальну картину. Хоча, як без розмов батька й сина?

Коли їх змусили виїхати, то його мамі вже не було: померла, коли тато мав два роки. Його, по суті, виховувала старша сестра. Тому тоді виїхали його батько (мій дід), татова бабця й старша сестра. Знаю, що бабця померла в дорозі, похована десь у полі неподалік прикордонної Медики. Уперше тато розповів це безвідносно до чогось, коли я був семилітнім і ми вперше їхали відвідати в Польщі його старшого брата Дмитра, який на той час зі своєю родиною жив у селі Скалін Щецинського воєводства.

Так, тато прожив ціле життя тут, в Україні, маючи лише згадки про дитинство в Люблинці, але можу твердо сказати, що не ностальгія за минулими часами, за землею чи батьківською хатою змушували його так активно працювати в архівах, листуватися з земляками в Польщі й далі – аж до США та Австралії. Тут було інше. Може, те, що зараз єднає не тільки тих, хто ще пам'ятає ті часи, а і їхніх дітей. Ми народжені вже тут, але нас також хвилює пам'ять батьків.

У цьому інтерв'ю, яке дав «Нашому слову» його старший син Андрій, йтиметься переважно про Юрія Судина як вихідця з Любачівщини. Останні роки свого життя він присвятив саме цій громадській діяльності, яку нині тепло згадує більшість земляків, котрі знали його завдяки роботі в товаристві чи через публікації, зокрема у «Віснику Любачівщини» й «Наш край Любачівщина». Він писав їх, щоб відновити пам'ять й історичну справедливість щодо сотень тисяч тих, кого в середині 40-х років минулого століття викинули зі своїх домівок та товарними вагонами відправили жити в радянські колгоспи й радгоспи – від Західної України до Сибіру.

– Андрію, ваш батько, як я знаю, був серед тих, хто від початку брав участь у діяльності товариства «Любачівщина», майже постійно був членом його ради, якийсь час – заступником голови, а ще працював над організацією видавничої діяльності товариства, якій віддавався найбільше. Знаю, що він був вихідцем із Любачівщини, народився в селі Новий Люблинець і був виселений зі своєю родиною малим, одинадцятилітнім хлопцем. Скажіть, що, на вашу думку, спонукало його до такої активної роботи? Чому за стільки років після життя вже в нових умовах, будучи досить зрілою людиною, він так перейнявся спогадами про переселенців, про те давнє, що, здавалося б, уже минуло? Це спогади дитинства? Це жаль за втраченим? Намагання щось повернути? Чи ділився він з вами своїми думками?

– Знаєте, насправді нам не довелося дуже багато говорити на ці теми, боколи настали часи вільної розмови про минуле, тобто моїм батькам не треба було оглядатися на владу й щось замовчувати перед нами, дітьми, ми вже жили окремо. Але склалося так, що я став літературним редактором більшості публікацій, які він готував у товаристві та для товариства, для земляків, тому замість розмов багато читав – спогади, які він збирав, і його спогади теж. До того ж уже деякі попередні мої знання про родину не вимагали багато запитань. Окремі картинки, згадки поволі доповнювали загальну картину. Хоча, як без розмов батька й сина? Коли їх змусили виїхати, то його мами вже не було: померла, коли тато мав два роки. Його, по суті, виховувала старша сестра. Тому тоді виїхали його батько (мій дід), татова бабця й старша сестра. Знаю, що бабця померла в дорозі, похована десь у полі неподалік прикордонної Медики. Уперше тато розповів це безвідносно до чогось, коли я був семилітнім і ми вперше їхали відвідати в Польщі його старшого брата Дмитра, який на той час зі своєю родиною жив у селі Скалін Щецінського воєводства. Так, тато прожив ціле життя тут, в Україні, маючи лише згадки про дитинство в Люблинці, але можу твердо сказати, що не ностальгія за минулими часами, за землею чи батьківською хатою змушували його так активно працювати в архівах, листуватися з земляками в Польщі й далі – аж до США та Австралії. Тут було інше. Може, те, що зараз єднає не тільки тих, хто ще пам'ятає ті часи, а і їхніх дітей. Ми народжені вже тут, але нас також хвилює пам'ять батьків.

28 квітня виповнилося 90 років від дня народження Юрія Судина, одного з найактивніших членів товариства «Любачівщина», багатолітнього члена його ради, який був біля початків створення цієї організації, видавця й автора чималої кількості видань з історії рідного краю – Закерзоння. Окрім того, кандидата технічних наук, викладача Української академії друкарства з понад сорокарічним досвідом, автора наукових статей та інших публікацій, учителя інженерів-механіків, котрі зараз працюють в Україні. Зрештою, батька чотирьох дітей. Двоє його синів теж стали науковцями й викладачами, перейнявши частину батькової духовної та інтелектуальної спадщини.

– Ви маєте на увазі силу земляцтва, тяжіння до рідної малої батьківщини?

– Якщо говорити про батька, то це скоріше відповідальність за збереження пам'яті. І не тільки для того, щоб ушанувати загиблих, поновити старі пам'ятки, відновити цвинтарі. Ним рухав біль від завданих важких ран тисячам земляків. І за свого батька, який міг мати іншу долю, і за сестру, і за брата теж. Зрештою, його й нашої родини торкнулося не тільки переселення, пов'язане з угодою щодо так званої лінії Керзона, але також з операцією «Вісла». Коли батько з моїм дідом і сестрою опинилися в Тернопільській області, старший татів брат був «у лісі», ще неповнолітнім хлопцем пішов брати участь у захисті рідних земель. Тому врешті опинився далеко від рідної хати, аж у теперішньому Щецінському воєводстві. Пережив тортури (про які тепер уже є документальне підтвердження), потім – тюремне ув'язнення, чудом уникнув смертної кари, присудженої несправедливо. Татові дуже боліло все, що стосується несправедливості, чиненої тоді щодо українців, часто не зафіксованої в наукових дослідженнях, інших публікаціях. Він бачив, що польські дослідники постійно шукають, доповнюють відомості «зі свого бачення», але мало хто з наших істориків намагається по-справжньому повно відтворити все з боку постраждалих українців. Насамперед звідси походило його прагнення дати слово людям, яких переслідували в себе на батьківщині, а потім переселили. Саме через це повстали спочатку «Вісник Любачівщини», а потім «Наш край Любачівщина», редактором яких він був. А також це спонукало його витягати з архівів те, що показувало всі, без винятку, факти тих страшних подій.

Наприклад, саме цьому була присвячена його книжка, котру уклав із молодшим сином Данилом, – «Закерзоння 1939–1947. Хроніка подій». Тут нема послідовної розповіді, оповідок, аналізу. Проте крок за кроком представлено з можливих джерел те, що відбувалося мало не щодня на тих землях, – від урядових ухвал до зафіксованих у документах і «акціях» дій проти українських сіл, боїв підрозділів УПА. Це не одностороння історія, вона демонструє часто дії обох сторін, за якими можна прослідкувати й причинно-наслідкові зв'язки. Він із колегами з товариств «Надсяння»,

«Любачівщина», «Холмщина» їздив свого часу до Верховної Ради, щоб виголосити спільне бачення всіх проблем. Мав там слово. Як знаю, саме той біль був найбільшим – з часом, затираючи пам'ять, нас знову перетворюють на винних і проголошують злочинцями, хоча примирення щонайменше має бути обопільним, а не однобічним каяттям. Але, так, якщо говорити про його рідні землі, з яких походив, йому дуже хотілося відновити історію свого краю. Узагалі він цікавився історією та багато читав. Був, звичайно, не професіоналом, але як науковець (нехай у галузі технічних наук) і викладач розумів значення документального підтвердження фактів, тому шукав усе в архівах, а також збирав свідчення земляків. До «Вісника Любачівщини» й «Наш край Любачівщина» дописувало дуже багато очевидців. Спілкувався з ними, записував оповіді, інколи дискутував. Зрештою, у тих виданнях було описано історії мало не кожного села Любачівщини від прадавніх часів до часів переселення, коли десятками й сотнями вбивали людей, коли горіли хати. До речі, мало не кожна історія починалася з дуже подібних слів: віддавна в тих селах усі жили мирно й спокійно та не було чвар між поляками й українцями чи євреями. Історії церков, історії шкіл, біографії видатних земляків – священників, письменників, політиків, інженерів, лікарів, учителів. Там були переліки загиблих у ті роки – чи у воєнних, чи партизанських діях, чи від рук нападників. Між іншим, не раз бачив, як з інтересом вивчали ці видання люди, які хотіли згадати все про своє село, свою родину, може, і доповнити потім ту історію. Гадаю, і зараз у багатьох родинах перегортають сторінки тих журналів.

Він постійно намагався видавати твори земляків, збірки оповідань, віршів, повістей. Наприклад, книжку віршів поетів-закерзонців «Політ на зраненім крилі». Сам пробував писати й оповідання (як у збірці «Геройство і зрада»), і вірші. Хоча найбільше його згадують за «Вісник Любачівщини» і «Наш край Любачівщина». Не пригадаю вже точно, скільки він редагував номерів «Вісника», здається – понад десять, а «Нашого краю» – 13. Величезна кількість статей, спогадів, віршів, оповідань, історичних хронік. Чимало різних авторів. Зрештою, і сама хроніка товариства «Любачівщина» там є, бо в кожному номері були «Вісті з товариства». Знаєте, я лише зараз розумію, скільки він усього зробив. Поволі, не завжди легко, але вперто й наполегливо, незважаючи на різні життєві обставини. Не даремн його нагородили відзнакою Львівської мерії «100 років ЗУНР».

– А вам батько розповідав про своє дитинство там? Про ті давні враження? Щось вам передавалося від того?

– Звичайно ж. Я не раз бував із ним на тих землях, у тих поїздках, що їх організовувало щороку на Спаса товариство. Мені було дуже цікаво. Пробував відчувти босими ногами ту землю і не раз згадувану ним річку Вирову. Уявляв собі, розглядаючи ті поля, як він біг із сестрою крізь високі трави в ліс, рятуючись від куль, як купався в тій річці, як ходив із батьком чи сестрою до церкви. Там, в обох Люблинцях, були церкви, які залишилися й

зараз. Важко мені було повірити в те, що колись на цих землях відбувалося таке страшне. А тато їздив туди щороку, щоб разом з усіма відновлювати могили на цвинтарях (зокрема, й своєї мами), брати участь у Службах Божих, розшукувати відомості. Фотографував, записував дати на могилах, подавав запити у відповідні служби. Навіть свою дату народження він дізнався завдяки такому запиту, бо в радянському паспорті її записали навмання. А ми вдома святкували завжди той день народження на Юрія.

– То ви побували на подвір'ї, де бігав колись малим ваш тато? Чи, може, побували в тій хаті?

– Не зовсім. Лише побачив. Там уже інші господарі. І хата, як казав батько, уже перебудована, але ж усе можна собі уявити, згадуючи старі фотографії зі збережених альбомів. Важко лише зрозуміти, як можна було завдати стільки болю людям, які там жили. Вони ще досі відчують тривогу в душах. І ті, які там живуть, і ті, які туди приїжджають.

До речі, от тепер, у ці страшні часи, інколи пробую порівняти те, що відбувалося тоді, із тим, що відбувається тепер. Коли українці змушені шукати прихистку, зокрема вже в Польщі. Зараз і вони певною мірою можуть зрозуміти долю людей, яких вивозили в 40-х. Хай і причини інші, але обставини подібні.

– Свого часу в некролозі ви зазначили, що батько не встиг підготувати до видання книжку «Українсько-польська Любачівщина: історія забутого миру, незабутої війни й незагоєні болі втрат». Про що ця книга, і чи є шанси на її публікацію?

– Так, це вже були ті роки, коли батькові було все важче і важче. І коли коронавірус остаточно його підкосив – один раз, другий. Він, як завжди, віддав мені рукопис для підготовки, і я уклав його так, як бачив. Хоча залишилися для узгодження списки літературних джерел і покажчики. Він готував цю книжку, щоб показати те, про що я тут казав, – якою була Любачівщина до війни, якою її зробила війна і якою тепер роблять ті, хто про це пише. Він обурювався, що події представлено однобоко, та хотів, може, навіть не стільки утвердити щось своє, скільки закликати тих, кого вважав професіоналами, не зупинятися й таки відновлювати справедливість. Він знав, що примирення мусить настати, але воно має бути обопільним, а вибачення – взаємними. Але щодо видання, то в ці складні часи мені важко уявити таку можливість. Тато завжди все намагався робити частково своїм коштом, а частково залучав жертводавців. Його підтримувало чимало людей. Але зараз навіть із цим велика біда, тобто невідомо щодо коштів, а також те, що відбувається зараз: змінюються погляди, змінюється ставлення. Знаю, що багато чого може бути знову розбурхане, і навіть далі продовжуються ці «бандерівські» штампи без історичних контекстуальних

оцінок, без відстороненого аналізу. Їх побудовано лише на емоційних пропагандистських конструкціях, наявних в росії і давно існуючих у Польщі, щоб знову налаштовувати країни вороже одна до одної. Мені теж, як і батькові, хочеться справедливого примирення, збереження пам'яті про всіх загиблих. І до того ж я тепер радію, що перебуваю в країні, яка дивиться в бік росії з боку Європи, а не так, як було в моїй молодості – з росії в бік Європи. І все ж, якщо говорити про історію Любачівщини, як її вибудовував у книжці батько, думаю, що вона була б корисною. І зупиняє мене зараз лиш те, що я непевен, чи зможу відтворити всі ті наукові обґрунтування, більшість з яких пішли разом із батьком.

Прочитайте текст та виконайте переклад на англійську мову. Визначте жанр та стиль тексту.

- Проаналізуйте оригінал та переклад на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях.
- Яка цільова аудиторія тексту?
- Доведіть свої припущення на конкретних прикладах.

ВІРА ДУДАР-ДИДИНА: «ТРЫМАЙ СЯ КУПЫ, ДОРОГА ЛЕМКІВСЬКА РОДИНО»

«Трымай ся купы, дорога лемківська родино»

Віра ДУДАР-ДИДИНА – директорка музейного комплексу «Лемківське село» у місті Монастириська на Тернопільщині. Ми поговорили з нею про місію інституції, рух сучасних лемків в Україні та закордоном, а також – про те, чому треба берегти лемківську говірку.

Розкажіть, будь ласка, про ідею заснування музейного комплексу та його місію.

Слава Ісусу Христу! Вітам, дороге поважне товариство!

Наш музей заснований в далекому 1996 році небайдужими лемками-патріотами. Після примусового переселення з прадідівських етнічних земель в Україну наша громада завжди трималася купи, зберігаючи справжній лемківський дух. Ініціатором створення музею став отець Анатолій Дуда-Квасняк. Організаторами нашої музейної колиски були Михайло Громосяк, Марія Микитин, Михайло Тиханський, Орест Гойняк, Стефанія Гурей та ще багато інших справжніх лемків, котрі по крупицях будували нашу святиню.

Учаси активних асиміляційних процесів лемківська культура загалом знає трансформації та втрачає ідентичність, тому збереження та популяризація її самобутніх складових – головне завдання, що стоїть перед комплексом «Лемківське село».

Наскільки лемківська проблематика є важливою для наших сучасників? Які пласти культури та історії викликають найбільший інтерес серед дослідників та відвідувачів музею?

Я вважаю, що для кожної освіченої людини питання дослідження свого родоводу, визначення національної ідентичності є культурною константою. Не визнаю терміну «громадянин світу». Для кожної людини святою повинна бути пісня, що співала бабуся, традиції, котрими жили не одне покоління, мова, якою вона молиться до Бога. Не тільки хлібом насущним має

повнитись життя. На жаль, наш шалений світ безнадійно губить ці перли. І лемківський світ також. Асиміляція робить свою «чорну справу».

Після вигнання з рідних Бескидів лемки зуміли вибудувати алгоритм збереження своєї культури. Підтвердженням цього є наш музей. Нелегко не втратити самобутність та ідентичність, проте ми намагаємося знаходити різні форми зацікавлення нашим культурним спадком: перед Великоднем гостей зустрічає великодній лемківський кошик із семиметровими лозами-багнітками, упродовж різдвяних свят лемківську шопку освітлює п'ятиметровий

різдвяний янгол. Ми намагаємося бути креативними та цікавими для поціновувачів лемківської культури.

Я знаю, що музей проводить різні наукові експедиції. Які з них були найбільш значимими та цікавими?

Так, ми часто їздимо на такі заходи, зустрічаємося з поважними лемками. Ми започаткували експедиції-фотосесії «Обличчя Лемківщини», у межах яких записуємо спогади, фотографуємо в етнічних лемківських вбраннях людей, які народилися до депортації у Польщі. Дуже цікавими були поїздки до лемків Підгаєччини. Ми відвідали села Білокриницю, де мешкають переселенці з Лелюхова, та Угринів, куди виселили людей із села Вислік. Дуже трепетні спогади, цікаві знайомства та неймовірні лелюхівські співанки!

Якими є сучасні лемки України? Чи підтримуєте зв'язок із земляками з Польщі?

Вони спрагли до вивчення свого коріння. Хоча з гіркотою зазначу, що асиміляція, як той спрут, пустила й тут свої згубні щупальця. У сучасному лемківському русі присутні як самовідданість та активність, так і байдужість. На це є об'єктивні причини: роки життя у совдепівських реаліях, страху і подекуди — глуму над усім, що лемківське. Недільні школи, часті зустрічі та творчі заходи, фестивалі та постійне самовдосконалення — ось головні складові збереження нашого самобутнього субетносу. Це єдиний шлях, яким рухаються сучасні лемки України.

Сторінка комплексу «Лемківське село» у фейсбуці ведеться лемківською говіркою. Чи багато залишилося мовців, які розуміють та розмовляють нею?

На жаль, мало залишилося носіїв справжньої лемківської бесіди. І надважливим завданням, котре стоїть перед лемками і музеєм зокрема, — це пропагування та вивчення її на усіх можливих рівнях. Я твердо переконана,

мають значні напрацювання у цьому напрямі. Також для нас принциповим є проводити заходи лемківської культури виключно говіркою. Особливо тішить, що започаткований музеєм регіональний дитячий фестиваль «Лемківські пацюрки» збирає на нашому Ватряному полі сотні лемчаток, які вчать говорити, співати говіркою, танцювати і бавитись.

Фестиваль «Дзвони Лемківщини» давно став візитівкою міста Монастириська. Що вже вдалося зробити, а що — ні?

Передусім ми заявили на весь світ, що Монастириська, де найкомпактніше проживає наша спільнота, дійсно стала неофіційною столицею лемків України. Минулого місяця відомий етнограф Василь Джула із США передав нам частину своєї колекції. Ще один знаний лемко, Владек Максимович, повністю оплатив транспортування цих матеріалів до нас в музей. Урочисто відкрилася виставка, завдяки якій у нас значно поживавішало екскурсійне життя.

На цьогогорічному фестивалі плануємо показ-дефіле колекції лемківських строїв Василя Джули. Найбільша моя мрія — разом із добудовою музею та розбудовою сучасного лемківського скансену створити наступного року дитячу недільну лемківську школу. Без цвіту немає плоду, без юного лемківського пагона не буде потужного розквітлого нашого дерева. Я вірю, що так і буде, бо Бог стоїть над нами! Що прийде час, і в Монастириськах розбудується родинне гніздечко, до якого злітатимуться лемки-птахи з усього світу.

Які ще проекти плануєте на наступний рік?

Звісно, продовжити пропагувати лемківську культуру на наших головних фестивалях. Окремим напрямом роботи музею є створення ініціатив на європейські гранти, спрямованих на розбудову музейного комплексу. Окрім завершення будівництва сучас-

Які ще проекти плануєте на наступний рік?

Звісно, продовжити пропагувати лемківську культуру на наших головних фестивалях. Окремим напрямом роботи музею є створення ініціатив на європейські гранти, спрямованих на розбудову музейного комплексу. Окрім завершення будівництва сучасного приміщення, ми плануємо окремі експозиції автентичного лемківського села, фестивалю та дитячу локацію «ЛЕМКОбайки» та багато інших цікавинок, які привернуть увагу поціновувачів нашої культурної спадщини.

І насамкінець — побажання читачам.

У цей непростий час зичу усім читачам «моцного здоров'я». Коронавірус перевернув увесь світ догори дригом, «згівердал» всі наші плани і мрії. Тож тільки при доброму здоров'ї і хочеться творити, рухатися вперед. Без нього — і не мріється, і не живеться повноцінним життям. А ще хочеться побажати культурного пробудження від цього страшного сну. Розбиймо цей панцир байдужості до культури загалом і до лемківської зокрема. Коли у нас буде шанобливе ставлення до співанки, лемківських традицій — тоді виростуть крила і захочеться літати, на повні груди заспівати нашу лемківську співанку так, щоб аж рідні Бескиди почули!

І хтовды потішат ся за нас з неба наші прадіды, хтовды не пропаде наш богатий лемківський спадок! Трымай ся купы, дорога лемківська родинно! ■

Наталія ПАСІЧНИК

Фото надані Вірою Дудар-Дидиною.

На них — сама пані Віра,
а також найцікавіші експозиції музею

НАТАЛІЯ ЗАКОРДОНЕЦЬ: «ЛЕМКИ - НЕЙМОВІРНО СИЛЬНІ ЛЮДИ»

Уже більше трьох років триває міжнародний освітньо-культурний проєкт «Лемківська спадщина», який ініціювала культуртрегерська правозахисна ГО «Вільний світ», «Кіноклуб Докудейс при ТНПУ ім. В. Гнатюка» та періодичне видання «Наше слово» – найбільша газета для українців у Польщі (Варшава, Польща). Проєкт націлений на популяризацію лемківської культури в Україні та світі. Одним із результатів роботи учасників проєкту стала презентація

англомовних титрів документального фільму Соломії Закордонець «Переселені» (<https://youtu.be/YysRj9vzmXo>). Кінострічка розповідає про лемків, які мешкають у селі Великий Ходачків на Тернопільщині, про їхнє минуле, теперішнє та бачення майбутнього. Сьогоднішня розмова із однією з керівників проєкту, лемкинею Наталією Закордонець. Наталія Закордонець народилася 12 травня 1983 року у м. Тернопіль. У 2005 р. закінчила з відзнакою факультет іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за спеціальністю Педагогіка і методика середньої освіти. Мова і література (англійська); кваліфікація: магістр педагогічної освіти, викладач англійської мови, вчитель німецької мови та зарубіжної літератури. 2009 – 2012 – навчалася в аспірантурі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за спеціальністю: 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти. У 2013 році захистила кандидатську дисертацію на тему «Система професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в Швейцарії» та здобула науковий ступінь кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти. У 2017 р. отримала звання доцента кафедри іноземних мов.

- **Наталю, у селі Великий Ходачків на Тернопільщині мешкає велика лемківська спільнота. Розкажіть, будь ласка, про історію її заснування і те, як саме лемки потрапили сюди.**
- Мої прабатьки прийшли до Великого Ходачкова восени 1945 року. Так, саме прийшли пішки, а не приїхали. Влітку мою прабабусю Меланію, прадідуся Семена і маленьку бабусю Олю повантажили у товарний вагон разом з іншими мешканцями села Ганчова і відвезли у Кіровоградську область. Проживши декілька тижнів там, у глиняному домі вдови, куди їх підселили, і зрозумівши, яка біда на них чекає, мої нещасні прабатьки вирішили повертатися додому. Ішли пішки... Мені досі видається неймовірним, як люди у той час передавали один одному інформацію. Мої прабатьки знали, що деякі родини вже оселилися у селі В. Ходачків, тому вирішили перезимувати там, і потім вирушити додому... Але.. Згодом вони дізналися, що кордони вже були закриті і їм довелося назавжди зберегти у пам'яті свої красиві гори, струмочки з джерельною водою, свою затишну хату з червоного дерева, рідні стежки...
- **Чим лемки з Великого Ходачкова живуть зараз?**
- Лемки - неймовірно сильні люди. Наша громада вирішила увіковічнити спогади про цю трагедію і домовилися спорудити пам'ятник. Його розмістили недалеко від церкви. Пам'ятник є символом стійкості і наочно показує, що відбулося з людьми. На постаменті є розгорнута книга, де вписано ті повіті, з яких виселили мешканців. А над постаментом

зображений хрест, який розділяє життя лемків на до і після. А ще у нашому будинку культури ми відзначаємо річниці депортації лемків. Сільський хор співає красиві лемківські пісні, діти розповідають жарти лемківською говіркою, линути теплі спогади і котяться сльози жалю і туги у всіх присутніх ...

- **А свої родинні спогади у Вас є на цю тему?**
- Так, звичайно. Моє дитинство було наповнене спогадами прабабусі Меланії про свій рідний дім. Прадідо Семен співав мені колядки. Його улюбленою була “Вістку голосить світу зірниця”. І бабуся Меланія вчила мене табличку множення, розповідала вірш “Совість”.. Я назавжди запам'ятала той момент, коли вона сидить у літній кухні і, відстукуючи пальцями по столі мелодію, співає “На мураві чисте поле я го орать не буду, сяду собі на свого коника сам на войну поїду...” “ Дякую долі, що прабабуся Меланія дожила до 2003 року, і в нас було багато зимових вечорів без світла, і я слухала її розповіді про її рідний затишний дім, красиві гори і зелені ліси.. Це були важкі спогади, багато болю і відчаю, багато сліз..
- **Чи бували Ви на своїй Батьківщині?**
- Так, декілька років тому я і мій брат поїхали на Лемківську Ватру. Це найбільший щорічний міжнародний лемківський етнографічний фестиваль, який проводиться в Бескидах, у селі Ждиня. Ми поїхали у село Ганчова, де досі стоїть хата прабабусі Меланії. Ми дуже хотіли попросити дозволу зайти на подвір'я, але не наважилися тоді. А ще ми поїхали на гору Явір. Там побудована невелика каплиця. Ми молилися тоді за наших предків, за їхню важку долю і просили Бога щоб вже нарешті їхні зболені душі віднайшли спокій вдома.
- **Ви – одна з ініціаторок міжнародного культурно-освітнього проекту «Лемківська спадщина». Ваша донька Соломія Закордонець – активна учасниця проекту, режисера фільму «Переселені», зняла його ще будучи дитиною. Що її надихнуло, як проходили зйомки?**
- Увіковічити спогади про депортацію лемків було моєю мрією. І я надзвичайно рада, що випала така нагода і вже був певний досвід зйомок і ми відважилися взятися за цей проект. У 2017 році Соломія знялася у фільмі “Позивний Бандерас”. Я була разом з нею на зйомках фільму і бачила, як все відбувається. Соломія надзвичайно талановита дитина. Вона сама знімала, монтувала, озвучувала і накладала музику, брала

інтерв'ю у своїй вчительки початкових класів, сусідів, виконала веселу лемківську співаночку “Дам я яловицю”. У цьому фільмі знялася і моя бабуса Оля, яку маленьку забрали з її колиски і повезли у невідомість, прирекли на голод і поневір'яння у перші роки життя на чужині. Саме прабабуса Оля навчила Соломійку читати, вони вдвох співали молебні і хресні дороги з молитовника.

- **Студенти Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка зробили англійські титри до фільму. Як гадаєте, чи цікава ця тема молоді сьогодні?**
- Так, тема родинних зв'язків, родоводу є і буде завжди цінною та цікавою. До речі, лемки були виселені, а не переселені. Виселені назавжди. І були пропозиції переназвати фільм. Назва “Переселені” відображає ідею, що хоча фізично їх виселили назавжди, проте частинка їхнього серця, їхня енергія, любов назавжди залишалася там, домів, і вони так і не змирилися, не прийняли таку долю. На жаль, фільм “Переселені” набув ще більшої актуальності сьогодні. Тисячам українцям знову довелося покинути свій рідний дім. Знову стати чужими, знову пристосуватися. Ми також на початку березня 2022 поїхали до Польщі, а потім до Швейцарії. Проте у липні повернулися назад. Ми не змогли жити на чужині. Наш дім тут, поруч з рідними людьми. Ми не хочемо тікати. Ми хочемо жити на

своїй землі. І хоча приклад лемків показує, що так можна почати все спочатку, можна впасти, але піднятися. Можна. Але вибір за тобою. І ми його зробили.

- **І насамкінець побажання читачам від Наталії Закордонець.**
- У мене є мрія ще раз поїхати на батьківщину моїх предків. Я хочу зрозуміти чому і за що вони так любили свій рідний край, чому так тужили за ним. Я хочу пройтися тими ж стежками якими ходила прабабуся Меланія, піти до церкви, випити води з криниці.. А побажати читачам я хочу мати час для своїх рідних людей. Нема нічого ціннішого від любові бабусі і дідуся. Я щаслива людина, що мала такі неймовірні роки дитинства разом з моїми прабатьками. Я рада, що слухала, що цікавилася, що будучи малою дитиною розуміла цей біль. Я бажаю усім українцям зберегти нашу землю. І нарешті жити у добрі і спокої. Ми дуже на це заслуговуємо. Наші предки боролися за нашу волю і свободу, за право жити на своїй землі. І вони будуть радіти, коли нарешті Україна буде процвітати під мирним небом.

Спілкувалася Наталія Пасічник

ЗАВДАННЯ З РЕДАГУВАННЯ ТА АНАЛІЗУ КІНОПЕРЕКЛАДІВ

Прочитайте текст українською мовою та його переклад на англійську та французьку мови. Визначте жанр та стиль тексту.

- *Проаналізуйте оригінал та переклад на лексичному, граматичному та синтаксичному рівнях.*
- *Які помилки та неточності допустив перекладач?*
- *Яка цільова аудиторія тексту?*
- *Доведіть свої припущення на конкретних прикладах.*

ПЕРЕСЕЛЕНІ

Лечу думками на Вкраїну
У рідний край, моє село
Я бачу хату і стежину
Там є зелено і тепло
Моя там хата залишилась
Що збудували ще батьки

Нічого зовсім не змінилось
Лечу думками я туди
Хоча б краєчком ока глянуть
На рідну хату, обійстя
Що залишили молодими
Та нездійснена мрія ця
Думками завжди я з тобою
Наш отчий доме, рідний край
Ми покорились власній долі
Та не забули, ти це знай

Однією з найтрагічніших сторінок історії українського народу було примусове виселення, депортація. Багато сіл було спалено храми, пам'ятки історії та культури знищено. І лише в незалежній українській державі ми можемо сказати правду своїм нащадкам про те хто ми і звідки прходимо. Впродовж 1944 та 1947 років в село Ходачків прибуло 170 людей переселенців. Це було десь більше 800 людей. Оселилися вони тут , тому що це було одне з польщиних сіл. Воно було надзвичайно зруйноване в роки війни. Залишилися землянки , залишилися підвали. І люди тікаючи від колгоспів з східної України зупинилися тут щоби хоч якось давати собі раду бо ще десь тут була не зайнята земля. І все таки надіялися що повернуться, як вони казали до домів. Ота надія що повернуться додому , на свою землю давало їм силу і піднімало дух. «В мою хату прийшли чужі люди озброєні і сказали тобі забирайся! Забирайся і все! Без всякого. Нічого не береш, отаке що під руку»

Поміняти кордони,границі поміняти. А наших людей - лемків,корінних українців переселити сюди, щоби перемішати всіх, щоб знищити повністю отой визвольний рух.

Ми не хотіли, ми благали,
Ховались в лісі,щоб не йти
В сльозах пороги цілували, неслися в небо молитви.
Ми залишали найрідніше: дитинство, юність, рідний дім.

Що було серцю наймиліше,тягнув на возі батьків віл.
О, Лемковина, земле наша рідна,
Нам не забудь краси гір твоїх,
Хоч була я малесенька дитина, несу у серці біль своїх батьків.
Я пам'ятаю сльози твої мамо,бачу знущання гасподів,катів.
Сцену прощання,розпач і розлуку,лишаєш матір,сина,сестр і братів .
Зозулі спів лиш снівся серед ночі, а вдень ти бачила лиш чорне вороння,
І огортала туга твої очі,хоч по натурі ти веселою була.
Ти прагнув злетіти хоч на хвилину,в свою домівку,двері відчинить
Обняти матір, сина-сиротину, сльозами змити гріх, розлуки з ним.

ПЕРЕСЕЛЕНІ

Ідея встановлення пам'ятного знака в селі великий ходачків, з нагоди депортації, витала дуже давно. Але реалізувати було її якось не просто, тому що це затратно і люди розуміли, що їм не вдасться зібрати стільки коштів щоб

виготовити проект, а потім ще й побудувати пам'ятник знак. І одного разу, є такий Олег Шаюк, в якого бабуса з дідусем були виселені з поконвічних українських земель Лемківщини. (І) він подав таку ідею, каже: Ну як же ш так, тут стільки переселенців і немає пам'ятного знака, по всіх селах вже встановлюють, де так от скупчення є, людей з Лемківщини. А тут не має, це ж не добре. Давайте я буду основним спонсором, я дам стільки грошей до яких вже буде легше докласти, щоби такий пам'ятний знак в селі В Ходачків був. Ну і ми підтримали цю ідею, створився комітет в селі Великий Ходачків.

Коли мене обрали головою лемківського осередку, я задумався над тим, що би то зробити щоб увіковічнити пам'ять наших лемків і я, і члени комітету вирішили поставити пам'ятник для своїх земляків. Найбільше долучилися до побудови пам'ятника: Шаюк Олег.

Хохла Ярослав, Сима Микола, Філ Степан і Микола Цап. Ну, ми разом там заливали, а Петро Бурштик, царство йому небесне, він брав машину. Ми поїхали в тоді ще Жовтнєве село і там були майстри, і ми заказали пам'ятник наших лемків.

Він ніби складається з двох частин, де перша частина символізує радість життя, буяння молодого цвіту, будинків. Це, коли люди жили на Лемківщині, раділи життю. І друга половина, коли примусова депортація заставила їх іти в безвість. Вона символізує те, що люди, зібравши свої пожитки, які могли взяти в руки або покласти на того воза, змушені були залишати отой свій квітучий край - любов Лемківську землю. Споконвічно українську землю з своїми традиціями, з своїми мальовничими струмочками, з своїми горами бескидами, з своїми смерічками стрункими із похиленими головами змушені були іти в безвість.

Це ж просто... Розумієте, як це символічно треба розуміти? Хрест над народом, хрест над землею, хрест в повітрі

Ми завжди лемки показуємо нащо вони здатні, що ми любимо і хочемо свої традиції, починання перенести сюди на Україні. Наш люд такий життєствердний, оптимістичний, щоб їм не доводилося пережити, а вони завжди з вірою в краще майбутнє виходили з всіляких перепетій, будували свої

будинки, вчили своїх дітей, вчили їх бути правдивими і цілеспрямованими, вчили їх бути людськими, але не забувати свого коріння. І ось люди почали відроджувати свої традиції. Навіть в нашому селі ми почали відзначати дати переселення, готувати своєрідний концерт. Забута земле під дощами , під оливою рижого неба, для серця пісня ця як камінь , але її співати треба. Вірим же і наші внуки і правнуки будуть пам'ятати лемківську таку бесіду і звичаї , і будуть пам'ятати же там наша споконвічна українська земля, на якій вродилися їхні діди, прадіди, де лишилися їхні могили і вони будуть їздити там і пам'ятати і кланятися тій земельці от куди походить їхнє коріння.

Сонце сходить і знову заходить, щоб завтра світити тобі

Покоління живе і у вічність відходить, лишаючи слід по собі

Він символ єдності і волі, свободи духу і єднання

І це покора власній долі, що привела нас до вигнання

Ми пронесемо крізь віки, любов'ю незабуті на батьківські надії і думки, неволею не скуті

Що не вбиває, то робить сильним, а час всі рани залякує, то хай же небо буде мирним

Лиш спокій і добро панує.

My thoughts fly to Ukraine

To my village, to my motherland.

I see my house and the path -

That leads to orchard, to cozyness.

My house, that my parents built,

remained there, far from here

Nothing has changed at all

My thoughts like birds fly there.

I wish I could look with corner of my eye

At my dear home, at my yard,

That my parents left in youth.

However I can't believe in possibility of that.

I am always with you in my thoughts,

Our father's home, our Motherland.

We surrendered to our fate,

But we won't forget, just know that.

One of the most tragic chapters in the history of the Ukrainian people was the forced eviction and deportation. Many villages were burned to the ground, churches, historical monuments, and cultural landmarks were destroyed. Only in the independent Ukraine we can tell the truth to our descendants about who we are and where we come from. Between 1944 and 1947, 170 resettled deported families arrived to the village, comprising approximately over 800 people. They settled here because one of the Polish villages was severely devastated during the war, leaving behind only huts and cellars. These people had been running from the collective farms in eastern Ukraine from the collective farms in eastern Ukraine because there was still unoccupied lands. Nevertheless, we hoped that they would return home. The hope that they would return to their land, which gave them strength and lifted their spirits. (Lyuba Astriab). Strangers armed with weapons came to my house and told me: "Get out with your belongings. Take everything, Don't be canning, just take what you can take.

Armed strangers entered your house. They told you to go away and you could take literary nothing. These armed strangers kicked you out from your motherland and the government was involved in it as they had to abolish the nation. It was the liberation struggle in Ukraine. The governments of Poland and Ukraine decided to spread communism throughout the whole Europe but people didn't accept it. The rulers were terrible. They destroyed churches and religion, that's why people didn't accept this. The population was deported to Siberia, especially those who were in opposition. If people had nice farm property they were considered as rich and also were expelled. Only proletarians could be in power.

ПЕРЕСЕЛЕНІ

The Liberation struggle had to be ended. But how? The Lemko's Region was our Ukrainian land but our current place of living formerly was Polish People`s Republic. As people were fighting for liberation from communist oppression they had to be abolished and they started run away. It was the beginning of repressions and people was expelled to Siberia. People run away to Poland and then to Europe. They provided Ukrainians with sheltering and food. Ukrainians were treated nicely there, Polish people accepted them. Because of this the government decided to transfer people from Poland to Ukraine and change borders. People from the Lemko's region were transferred here to be merged with the locals. Their liberation struggle was abolished.

They changed the borders and the boundaries and resettle our Lemkos here to mix everyone together, to completely stop that liberation movement. We didn't want it, we begged, We hid in the forests to avoid it, Kissing doorsteps in tears, rising prayers to the sky.

We left behind what was the dearest: childhood, youth, native home. What was the most precious to the heart. Oh, Lemko Region, our native land, We will not forget the beauty of your mountains. Though I was a tiny child, I carry the pain of my parents in my heart. Mom, I remember your tears, leaving your mother, son, sisters and brothers. Cuckoo's songs only visited in dreams at night but during the day you saw a black raven, And sorrow clouded your eyes, though by character, you were cheerful. You sought to be taken off just for a moment to your home, to open the door, to hug your mother, your orphan son, to wash away the sin of abandoning him with your tears. The idea of erecting a monument in Velykyi Khodachkiv village, dedicated to the deportation, hovered for a long time. But it was not easy to implement it, because it was expensive and people understood that they would not be able to raise enough funds to produce the project, and then also to build this monument. And once, Oleh Shaiuk, whose grandmother and grandfather were evicted from the eternal native lands of the Lemko region presented this idea. He said: How it happened, that there are so many immigrants here and there is no monument. In all villages where there is a cluster of people from Lemko Region the monuments have been already established. And here we don't have it, it's not good. Let me be the main sponsor, I will give enough money to amount of which it will be easier to add so that there will be a monument in Velykyi Khodachkiv village. Well, we supported this idea, a committee was created in Velykyi Khodachkiv village. When I was elected as a Head of the Lemko centre, I thought what to do to memorialise our Lemkos. The members of the committee and I decided to erect a monument to our countrymen.

Shaiuk Oleh, Khokhla Yaroslav, Syma Mykola, Phil Stepan, and Mykola Tsap were the most involved in the construction of the monument. Well, we all worked on it together, and Petro Burshtyk, let he rest in peace, brought a car. We drove the craftsmen to Zhovtneve village. And we ordered a monument for our Lemkos. It seems to consist of two parts. The first part symbolizes the joy of life, the flourishing of spring blossom, and the dearest homes. It represents the time when people lived in

Lemko Region and rejoiced life. The second part, represent the time when forced deportation made them disappear without a trace. It symbolizes that people, gathering their belongings that they could carry in their hands or load onto a cart, were forced to leave their blooming land, beloved Lemko land, ancient Ukrainian land with its traditions, picturesque streams, boundless mountains, slender spruces. These people were forced to go into oblivion, their heads bowed. It's just... You know, how symbolically should you understand it? The cross over the people, the cross over the land, the cross in the air.

And that road which is depicted there is truly our way of cross, it goes under the cross. This is our Way of the Cross, our Calvary. There is an open book on the pedestal, and we have mentioned all the villages from which people came here in this book, we left a place to add them so that no one would be offended. Now more than twenty villages are mentioned in this book of memory, which is located on the monument to Horlytsky Poviats, Sianiv Poviats, Liubachiv Poviats, Liski Poviats, Bilhorai Poviats, Peremyshliany Poviats, and Yasiv Poviats. We can freely say who we are, that we are people of Ukraine, that we are indigenous people of Ukrainian lands. Indigenous people, not some Lemkos, not some humiliated ones, as we were humiliated, named and oppressed, and not allowed to speak, being considered inferior to somebody else. And we outgrew it and preserved our culture. What a great, beautiful culture we have, what our songs are, what our beautiful songs are now being performed all over the world. Lemko people, we always show what we are capable of, what we love and want to bring our traditions and initiatives here, to Ukraine.

Our people are so resilient and optimistic, no matter what they have to go through, they always overcome all kinds of troubles believing in a better future. They built their houses and taught their children. They taught them to be honest and purposeful. They were taught to be decent, but not to forget their roots. And so people began to revive their traditions. In our village we started to commemorate the resettlements, preparing a special concert. The forgotten land under the rains, under the dome of the red sky. For our hearts, this song is like confession, but it has to be sung.

We believe that our grandchildren and great-grandchildren will remember Lemko's dialect and customs, and they will remember our native Ukrainian land, where their grandfathers and great-grandfathers were born and where their graves remained. The grandchildren will return there and recall their Motherland, venerating it.

The sun rises and sets again to shine on you tomorrow. A generation lives and passes away, leaving a trace behind. It is a symbol of unity and liberty, freedom of spirit and togetherness. And it is the humility to our own fate that led us to exile.

We will carry through the ages with love our father's hopes and thoughts, not bound by captivity. What does not kill you makes you stronger, and time heals all wounds, so let the sky be peaceful. Only peace and goodness reigns.

A song plays:

I'll give,

I'll give the juniper tree,

And a horse.

For my daughter,

For my daughter

To be married.

Chorus:

Rosemary, like a Lily,

Has bloomed in white, hey.

Our Annichka, loves Yanychka,

Would give herself away. (2)

I picked a ring

I picked a ring

And gave to my sweetheart (boy)

I've caused some pain,

I've caused some pain

To my Yanychko.

Yanychko, Yanychko,

Yanychko, Yanychko,

Promise me forever.

Will you take me or not,

Will you take me or not

When I grow old?

ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Література

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Батіна І.А. Теорія та практика перекладу. К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2011. 84 с.
2. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології. Л. : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 236 с.
3. Бик І.С. Теорія та практика перекладу. Львів, 2008. 267 с. URL : <http://www.lnu.edu.ua/faculty/intrel/tpp/index.htm>.
4. ів : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.08. Черкаси, 2003. 283 с.
5. Грані сучасного перекладознавства : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2011. 419 с.
6. Губарець В. Редактор і переклад. Основи видавничої роботи з відтвореними текстами : Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2012. 176 с.
7. Губарець В. Редактор і переклад. Основи видавничої роботи з відтвореними текстами : навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2012. 176 с.
8. Гудманян А. Г., Сітко А. В., Єнчева Г. Г. Вступ до галузевого перекладу : практикум для студентів спеціальності «Переклад». Київ: Аграр Медиа Групп, 2014. 257 с.
9. Зарицький М.С. Переклад: створення та редагування. К. : Парлам. вид-во, 2004. 120 с.
10. Іваніна Т.В. Теорія та практика перекладу : [навчальний посібник для студентів четвертого курсу всіх форм навчання спеціальності «Мова та література»]. Запоріжжя, 2010. 32 с.
11. Івасюк О., Огуй О. Творець сучасного українського перекладознавства (світлій пам'яті професора В.В. Коптілова присвячено). Всесвіт. 17.08.2015. URL: http://www.vsesvit-journal.com/mobile/index.php?option=com_content&task=view&id=766&Itemid=41#up. 204 ISSN 2409-1154 Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2015 № 16
12. Карабан В.І. Попередження інтерференції мови оригіналу в перекладі (вибрані граматичні та лексичні проблеми перекладу з української мови на англійську) : навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2003. 208 с.
13. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу. К.: Юніверс, 2003. 280 с.

14. Коптілов В. Першотвір і переклад. Київ: Дніпро, 1972. 215 с.
15. Коптілов В. Теорія і практика перекладу : навч. посібник для студентів. Київ: Юніверс, 2003. 280 с.
16. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. Вінниця: Нова Книга, 2003. 448 с.
17. Кухаренко В. А. Практикум з стилістики англійської мови: підручник. Вінниця: Нова книга, 2000. 160 с.
18. Литвин І. М. Перекладознавство: наук. посібник. Черкаси: Вид-цтво Ю. А. Чабаненко, 2013. 288 с.
19. Матюха Г.В., Карпінська М.О. Функціональні стилі сучасної мови та особливості інтерпретації англомовного газетного стилю. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. Вип. 24 (2).2016. С. 126–128.
20. Радчук В. Глобалізація і переклад. *Всесвіт*. 2002. № 5-6. С. 127–135.
21. Радчук В. Протей чи Янус? (про різновиди перекладу). *Донецький Вісник наукового товариства ім. Т. Шевченка*. Т. 7. Донецьк : Східний видавничий дім, 2005. С. 23–33.
22. Ребрій О.В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
23. Романенко О.В. Моделювання матриць образних еквівалентів та оцінка якості перекладу. *Грані сучасного перекладознавства*. Запоріжжя : КПУ, 2011. С. 368–392.
24. Чередниченко О.І. Про мову і переклад. Київ: Либідь, 2007. 248 с.
25. Naumenko A. M. Das konzeptuelle Übersetzen. Saporizžja : Staatliche Universität Saporizžja, 1999. 284 S.

Інтернет-ресурси

26. Audiovisual Translation Glossary: <https://www.web-translations.com/expertise/multimedia-solutions/audiovisual-translation-glossary/>
27. Переселені: <https://www.youtube.com/watch?v=YysRj9vzmXo&t=131s>
28. Наше слово: <https://nasze-slowo.pl/>
29. Громадська організація «Вільний світ» : <https://www.facebook.com/profile.php?id=100063908231111>

Проектна діяльність з іноземної мови та перекладу : Методичні рекомендації для самостійної роботи. Глосарій перекладознавчих термінів та термінів аудіовізуального перекладу / уклад. : І.Р. Плавуцька, Н.І. Пасічник, Н.І. Закордонець, С. А. Коновальчук, Г. І. Шайнер, О.В. Барабаш, І.С. Миськів, І.В. Оніщук, І.Я. Савельєва, Л. І. Гордій. Тернопіль : ТНТУ Івана Пулюя”, 2025. 141 с.

Укладачі:

Плавуцька Ірина Ростиславівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та іноземних мов Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя.

Пасічник Наталія Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики перекладу, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Закордонець Наталія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Коновальчук Світлана Андріївна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри романо-германської філології Тернопільського педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Шайнер Ганна Ігорівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Національний університет “Львівська політехніка”.

Барабаш Олена Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов НУ “Львівська політехніка”.

Миськів Ірина Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов НУ “Львівська політехніка”.

Оніщук Ірина Володимирівна - викладач української мови і літератури та німецької мови, ВСП “ТФК ТНТУ ім. Івана Пулюя”.

Савельєва Ірина Ярославівна - асистент кафедри іноземних мов, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, вчитель-методист, вчитель вищої категорії, Тернопільська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів №5 з поглибленим вивченням іноземних мов.

Гордій Любов Ігорівна - вчитель англійської мови , вчитель вищої категорії , Тернопільська загальноосвітня школа №16 імені Володимира Левицького.